Sfântul ierarh Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei

(4 iulie)

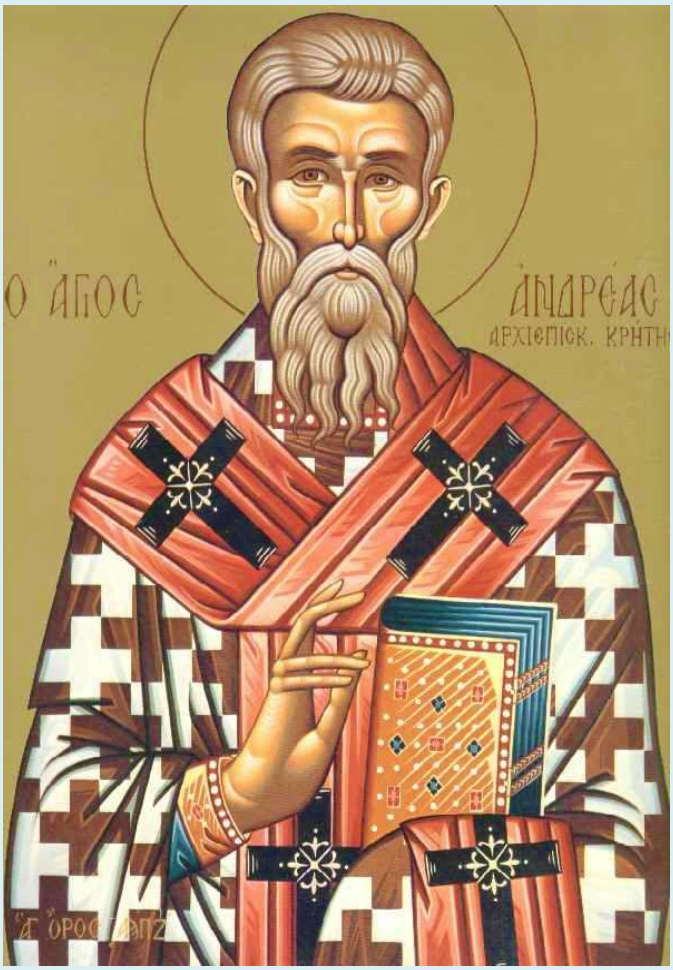

Sfântul părintele nostru Andrei Criteanul (sec. VII-VIII) s-a născut la Damasc, într-o familie de creştini, părinţii săi se numeau Georgie şi Grigoria. Până la vârsta de 7 ani băiatul nu a vorbit deloc, dar după ce s-a împărtăşit cu Sfintele Taine a primit darul vorbirii. Apoi a studiat Sfânta Scriptură şi Teologia, devenind arhiepiscop de Creta. Prăznuirea lui în Biserica Ortodoxă se face pe 4 iulie.

Cuprins

Evanghelia şi Apostolul zilei 4
În această lună (iulie), ziua a patra - Cel dintru sfinţi părintele nostru Andrei Ierusalimneanul, arhiepiscopul Critului. Şi prea cuvioasa Marta, maica Sfântului Simeon cel din muntele minunat (Minei) 7
Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei 25

Imnografie..... 33
Vieţile Sfinţilor - Sfântul Andrei din Ierusalim, episcop în insula Creta... 34
Sfântul ierarh Andrei Criteanul - drumul spre sfinţenie..... 40
Sinaxar - Pomenirea celui dintre sfinţi părintelui nostru Andrei din Ierusalim, arhiepiscopul Cretei..... 41
Sinaxar - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei - 4 iulie 44
Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei; Sfânta cuvioasă Marta..... 46
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei; Sfânta cuvioasă Marta 48
Proloage - Pomenirea celui dintre Sfinţi, părintele nostru Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei 50
Sfântul Nicolae Velimirovici – Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Andrei, episcopul Cretei (Criteanul)..... 52
Cântare de laudă la Dumnezeiasca purtare de grijă a lui Dumnezeu 54
Viaţa şi activitatea Sfântului Andrei 56
Sfântul Andrei Criteanul - Scrieri întâlnite în cărţile liturgice 63
Sfântul Andrei Criteanul şi Canonul cel mare 64
Canonul mare al Sfântului părintelui nostru Andrei Criteanul..... 65
Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul – Structură, slujire şi conţinut 71
Câteva referinţe despre Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul 73
Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul..... 77
Pr. Al.Schmemann - Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul şi intrarea în duhul Postului mare 82
Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul - tâlcuit de părintele Teofil Părăian de la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus..... 86
Tâlcuirea Canonului cel mare al Sfântului Andrei Criteanul – studiul teologic şi duhovnicesc al lui Panayottis Nellas 89
Mitropolitul Simeon Koutsa de Nea Smirna: Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul..... 110
Părintele Gheorghe Holbea: Cunoaşterea duhovnicească se dă pe măsura pocăinţei. Şi o “traversare” duhovnicească aplicată la viaţa noastră a Canonului celui mare al Sfântului Andrei Criteanul..... 121
Daniela Ciobanu - Agenda creştinului - Răspunsuri duhovniceşti: Sfântul Andrei Criteanul s-a înălţat prin căinţă..... 129
IPS Bartolomeu Anania - Canonul Sfântului Andrei Criteanul - cântarea smereniei şi a pocăinţei..... 132
Preasfinţitul Ambrozie - Canonul Sfântului Andrei Criteanul..... 135
PF Părinte Daniel - Lacrimile pocăinţei - începutul Învierii: Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul..... 138
Invitaţie la pocăinţă – Canonul Sfântul Andrei Criteanul..... 144
Suntem adevăraţi doar atunci când plângem / “La mulţimea faptelor mele celor rele, cugetând eu ticălosul...” - Cuvânt profund şi puternic de tâlcuire la Canonul Sfântului Andrei Criteanul..... 146

10 întrebări și răspunsuri despre Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul 155
Icoane 160

Evanghelia şi Apostolul zilei

Evanghelia

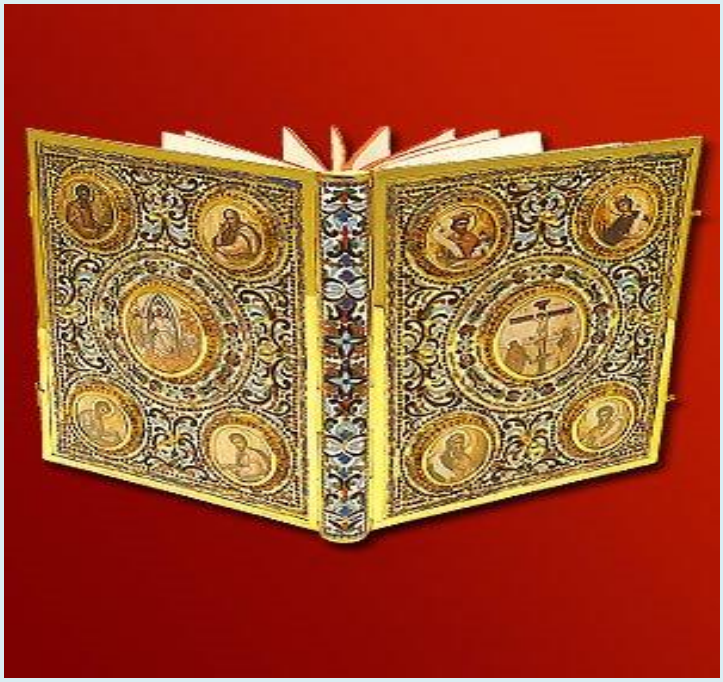

Ev. Luca 6, 31-36

Zis-a Domnul:
31.Şi precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi asemenea;
32.Şi dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteţi avea? Căci şi păcătoşii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei.

33.Şi dacă faceţi bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulţumire puteţi avea? Că şi păcătoşii acelaşi lucru fac.
34.Şi dacă daţi împrumut celor de la care nădăjduiţi să luaţi înapoi, ce mulţumire puteţi avea? Că şi păcătoşii dau cu împrumut păcătoşilor, ca să primească înapoi întocmai.
35.Ci iubiţi pe vrăjmaşii voştri şi faceţi bine şi daţi cu împrumut, fără să nădăjduiţi nimic în schimb şi răsplata voastră va fi multă şi veţi fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulţumitori şi răi.
36.Fiţi milostivi, precum şi Tatăl vostru este milostiv.

Apostol

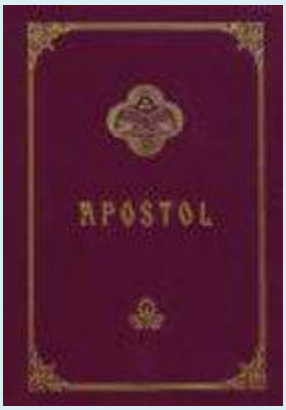

Epistola către Galateni a Sfântului apostol Pavel

Ap. Galateni 5, 22-26; 6, 1-2

Fraţilor,
22.Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa,
23.Blândeţea, înfrânarea, curăţia; împotriva unora ca acestea nu este lege.
24.Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele.
25.Dacă trăim în Duhul, în Duhul să şi umblăm.
26.Să nu fim iubitori de mărire deşartă, supărându-ne unii pe alţii şi pizmuindu-ne unii pe alţii.

1.Fraţilor, chiar de va cădea un om în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l, pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând seama la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită.

2.Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos.

În această lună (iulie), ziua a patra - Cel dintru sfinţi părintele nostru Andrei Ierusalimneanul, arhiepiscopul Critului. Şi prea cuvioasa Marta, maica Sfântului Simeon cel din muntele minunat (Minei)

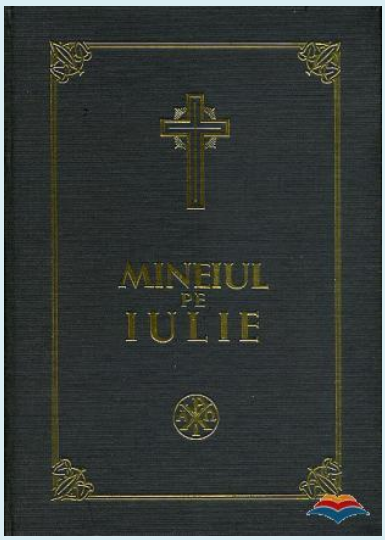

La Vecernie

La Doamne strigat-am..., Stihurile pe 6, ale Sfântului Andrei 3 şi ale Sfintei 3

Stihirile Sfântului glasul al 8-lea:

Podobie: Ce vă vom numi pe voi Sfinţilor? Heruvimi că întru voi S-a odihnit Hristos, serafimi că neîncetat l-aţi proslăvit pe Dânsul, îngeri că de trup v-aţi lepădat, puteri că lucraţi minunile; multe sunt numele voastre şi mai mari darurile rugaţi-vă să se mântuiască sufletele noastre.

Ce te vom numi pe tine acum Andreie ? Sihastru, care întuneci pornirile patimilor, slujitor cu sfinţenie, lucrător Evangheliei lui Hristos; alăută, care cânţi ale Duhului, canon, care toate le veseleşti. Nou David te cunoaştem, căci ai săltat înaintea sicriului darului, şi a Testamentului celui nou, înţelepte.

Ce te vom chema acum pe tine Andreie ? Râvnitor celor aleşi, care bărbăteşte s-au nevoit; lăudător adevărat sfinţilor mucenici, îndreptător de iznoavă spre câştigarea bunătăţii, zugrav deşertăciunii vieţii, învăţător foarte iscusit. Puitor de dogme prea adevărat. Roagă-te să se mântuiască sufletele noastre.

Ce numire îţi vom pune acum ţie Andreie ? Odraslă de veselie Sfântului Ierusalim, întărire dogmelor celor drepte ale credinţei celei bune, ierarh prea sfinţit al Cri-

tului; care luminezi lumea cu luminări, pornindu-te de la răsărit, şi luminând apusurile. Roagă-te, să se mântuiască sufletele noastre.

Alte **Stihiri** ale Sfintei Martei, glasul al 4-lea:

Podobie: Ca pe un viteaz...

Către înfrânarea cea cu durere, către bărbătească luptă, şi către tăbărârea împotriva vrăjmaşului celui ce a zăticnit firea omenească, te-ai înstrăinat, şi cu postiri şi cu lacrimi nu ai băgat seamă de trup, pentru dumnezeiasca dragoste. Pentru aceasta ai suferit nevoinţele cele dumnezeieşti, smerind cugetul luptătorului împotrivă, Marto cinstită şi prea mărită.

Scârbindu-te de cele vremelnice, ai fugit de dragostea celor stricăcioase, şi ai dorit de sorţul cel ceresc, cel vrednic şi veşnic, şi nestricăcios celor cuvioşi, şi de viaţă fără de sfârşit. Pentru aceasta săvârşind cu credinţă luminată şi purtătoare de lumină pomenirea ta, cu cântări dumnezeieşti te cinstim pe tine, mărită Marto.

Cu darul Duhului iei neputinţele, goneşti duhurile cele viclene, şi tămăduieşti patimile; şi cu strălucirile minunilor tale luminezi pe credincioşi. Pentru aceasta cu neîncetate glasuri lăudăm astăzi luminată şi purtătoare de lumină şi vrednică de minune pomenirea ta, prea mărită Marto.

Slavă..., a sfântului, glasul al 4-lea

De la Biserica lui Hristos prea fericite, ai gonit pe lupii cei înţelegători cu toiagul învăţăturilor tale; şi pe aceasta împrejur o ai îngrădit cu tăria cuvintelor, şi o ai pus înaintea lui Hristos întreagă şi nemişcată, căruia roagă-te să izbăvească de stricăciune şi de nevoi, pe cei ce săvârşesc cu credinţă întru tot cinstită pomenirea ta.

Şi acum..., a Născătoarei

Ceea ce în pântecele tău ai încăput pe Dumnezeu cel neîncăput, pe cel ce s-a făcut om pentru iubirea de oameni, şi dintru tine a luat amestecarea noastră, şi luminat o a îndumnezeit; nu mă trece cu vederea acum pe mine cel necăjit, ci degrab mă miluieşte şi din toată pizmuirea şi vătămarea celui viclean mă scapă, prea curată Fecioară.

A Crucii, a Născătoarei

Pe tine Mieluşelul şi Păstorul, dacă te-a văzut pe lemn Mieluşeaua, ceea ce te-a născut, se tânguia ca o Maică, strigând către Tine: Fiule prea iubite! Cum Te-ai spânzurat pe lemnul Crucii, îndelung răbdătorule? Cum s-au pironit mâinile şi picioarele Tale Cuvinte de cei fărădelege, şi ţi-ai vărsat sângele Tău Stăpâne.

Stihoavna din Octoih.

Slavă..., a sfântului, glas 8

Mulţimile călugărilor pe tine îndreptătorul te cinstim Andreie părintele nostru; că prin tine pe cărarea cea dreaptă cu adevărat a umbla am cunoscut. Fericit eşti, că lui Hristos ai slujit şi puterea vrăjmaşului ai biruit, cela ce eşti cu îngerii împreună vorbitor, cu drepţii şi cu cuvioşii împreună locuitor; cu care roagă-te Domnului, să miluiască sufletele noastre.

Şi acum..., a Născătoarei

Cerurile te laudă pe tine cea plină de daruri, Maică pururea Fecioară, iar noi cu cuvinte slăvim neurmată naşterea ta, de Dumnezeu Născătoare. Roagă-te să se mântuiască sufletele noastre.

A Crucii, a Născătoarei

Doamne când te-a văzut soarele ridicat pe Cruce, pe Tine Soarele cel drept, razele şi-a ascuns, şi luna şi-a schimbat lumina întru întuneric, iar prea curata Maică la inimă se rănea.

Tropar glasul al 8-lea: Îndreptătorule al Ortodoxiei, învăţătorule al dreptei cinstiri de Dumnezeu şi al curăţiei şi luminătorule al lumii, podoaba călugărilor cea de Dumnezeu insuflată Andreie, înţelepte, cu învăţăturile tale pe toţi i-ai luminat. Alăută duhovnicească, roagă-te lui Hristos Dumnezeu ca să mântuiască sufletele noastre.

Slavă..., al cuvioasei, glas acelaşi.

Întru tine maică cu osârdie s-a mântuit cel după chip; că luând crucea, ai urmat lui Hristos; şi lucrând, ai învăţat să nu se uite la trup, că este trecător; ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta şi cu îngerii împreună se bucură, cuvioasă Marta, duhul tău.

Şi acum..., al Născătoarei

La Utrenie

Canoanele - Unul din Octoih, pe 6, şi ale sfinţilor, două pe 8

Canonul Sfântului Andrei

facere a lui Teofan

Cântarea 1-a

Irmos: Calul şi pe călăraşul în Marea Roşie, Cel ce a sfărâmat războaiele cu braţ înalt, Hristos i-a scuturat, şi pe Israil l-a mântuit, pe cel ce cântă cântare de biruinţă.

Scuturându-ţi somnul de la genele tale, te-ai gătit pe tine însuţi lăcaş luminat prin bunătăţi, descoperitorule de cele dumnezeieşti. Pentru aceasta te-ai şi arătat dumnezeiesc lăcaş Stăpânului.

Fiind învăţat de dumnezeiescul dar al Preasfântului Duh, mişcându-ţi canonul tău, ai luminat Biserica lui Hristos, lăudându-o cu vers foarte bine întocmit, Andreie dumnezeiescule.

Înţelepţeşte plecându-te legii celei scrise de Dumnezeu, patimile trupului le-ai omorât sihăstreşte, prin dragostea ta cea tare cântând cântări dumnezeieşti, prea înţelepte Andreie.

A Născătoarei

Cu totul este dorire şi dulceaţă, şi plinirea bunătăţilor Fiul tău şi Dumnezeu, Preacurată; pe care roagă-L să mântuiască, pe cei ce cu credinţă aleargă acum către tine.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea 1-a

Irmos: Cela ce a sfărâmat războaiele cu braţul Său şi a trecut pe Israel prin Marea Roşie, să-I cântăm Lui ca Izbăvitorului nostru, că S-a proslăvit.

Rănit fiind cu dumnezeiescul dor al bunătăţilor celor veşnice, mărirea şi hrana această stricăcioasă o ai defăimat. Pentru aceasta şi viaţă îngerească dumnezeieşte ai vieţuit prea cuvioasă.

Cu râvnă dumnezeiască fiind înfocată, şi trăind cu bărbăţie dumnezeiască, credincioşilor luminător le-ai născut şi îngrădire, pe al doilea Samuil, pe hrănirea cea frumoasă a pustietăţii.

Slavă...

Odrasla înfrânării s-a arătat răsărind nouă pe soarele cel mare cel mult luminos, pe prea înţeleptul Simeon; şi părţii răsăritului părtinitor, şi perete.

Şi acum..., a Născătoarei

Cei născuţi din pământ, Născătoare de Dumnezeu, prin darul cel dumnezeiesc, şi prin negrăită naşterea ta, fii ai lui Dumnezeu făcându-ne, te cântăm pe tine cu dinadinsul, pe ceea ce singură eşti pricinuitoare mântuirii.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea 3-a

Irmos: Cela ce ai înfipt pe nimic pământul cu porunca Ta, şi ai ridicat neţinut pe cel îngreuiat, pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale Hristoase, întăreşte Biserica Ta, unule bune şi Iubitorule de oameni.

Îndreptând prin bunătate viaţa ta cuvioase, şi unindu-te cu Dumnezeu prin dumnezeiasca dragoste, te-ai arătat organ cuvântător, luminând toată lumea cu versuri de cântare, scoţând dumnezeiasca bogăţie.

Într-armându-te cu puterile tale cele sufleteşti cuvioase, şi trupul înfrânându-ţi prin nevoinţă, te-ai făcut stea cu totul luminoasă veselind Biserica, cu drept credincioasele tale învăţături, şi cu duhovniceştile cântări.

Făcutu-te-ai plin de înţelepciunea cea cerească, căci lărgindu-ţi gura sufletului cuvioase, arătat ai primit toată strălucirea cea purtătoare de lumină a strălucirii Celei în trei sori, ca un slujitor prea sfinţit.

A Născătoarei

Rogu-te pe tine Maica lui Dumnezeu prea curată, să mă mântuiesc acum de robia patimilor, şi să mi se şteargă toate semnele de zdruncinarea păcatului, ca ceea ce minunat ai născut pe Cela ce ridică păcatul lumii.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea 3-a

Irmos: Nu este sfânt ca Domnul...

Roadă prea cinstită din pântecele tău, Stăpânului aducându-i, jertfă desăvârşită pe tine te-ai adus Marto, prin focul înfrânării, cu cântări pe Dânsul cuvântându-l.

Jertfă bine primită şi pururea vieţuitoare Hristosului tău l-ai adus, pe cel odrăslit din coapsele tale, prea cuvioasă de Dumnezeu purtătoare, întărirea credincioşilor, şi perete şi îngrădire.

Slavă...

Întru înălţime cerească ţi-ai înălţat sufletul şi trupul, şi cu fecioarele cele înţelepte împreună ai fost vieţuitoare, şi pildă dumnezeiască celor ce cu credinţă aleargă către Dumnezeu.

Şi acum..., a Născătoarei

Pe piatra nădejdii mele înălţările sufletului meu Preacurată punându-mi, nemişcat petrecând pururea, te laud şi te slăvesc pe tine.

Irmosul: Nu este sfânt ca Domnul, şi nu este drept ca Dumnezeul nostru, pe care îl laudă toată făptura, şi nu este drept afară de tine Doamne.

Condacul Sfintei Martei, glas al 2-lea:

Podobie: Pe cea întru rugăciuni...

Întru rugăciuni stând înaintea Domnului şi prea curatei Fecioare Născătoarei de Dumnezeu, cântare şi laude aducându-i Marto cinstită, pe pruncul cel sfinţit ai născut, pe prea minunatul Simeon, pe luminătorul a toată lumea; cu care pururea roagă-te pentru noi toţi.

Sedealna sfântului, glasul al 8-lea:

Podobie: Pe înţelepciunea...

Luminându-ţi inima cu dumnezeiasca lumină, ai grăit fericite luminat cuvintele dogmelor, şi ai luminat lumea. Şi făcându-te organ dumnezeiesc al Duhului, cu prea dulce glăsuire îndulceşti totdeauna inimile tuturor, lăudând pe Treimea, cetele sfinţilor, şi pe Fecioara cea prea curată, Andreie prea lăudate; roagă-te lui Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască, celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta.

Slavă... a sfintei, glasul al 4-lea.

Podobie: Degrab ne întâmpină pe noi mai înainte până ce nu ne robim când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi, Hristoase, Dumnezeul nostru, pierde cu Crucea Ta pe cei ce se luptă cu noi, ca să cunoască cât poate credinţa dreptmăritorilor, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Neîncetat privind întru rugăciuni şi cu milostenia, lui Dumnezeu ai plăcut, Marto prea lăudată, întru bisericile cele dumnezeieşti mergând adesea, cu lacrimi şi cu post rugându-te, şi cu credinţă pe diaconul cel sfinţit l-ai primit, cu care împreună te roagă, ca să ne mântuim noi din nevoi, care cu dragoste te cinstim pe tine.

Şi acum..., a Născătoarei

Fecioară cu totul fără prihană, care pe Dumnezeu cel mai presus de fiinţă l-ai născut, împreună cu cei fără de trupuri pe Acela neîncetat roagă-l, să ne dea iertare de păcate, şi mai-nainte de sfârşit îndreptare vieţii, celor ce cu credinţă şi cu dragoste te cântăm pe tine după datorie, una întru-tot lăudată.

A Crucii, a Născătoarei

Stând lângă Crucea Ta, Ceea ce te-a născut mai presus de fire Hristoase, şi neputând suferi să te vadă pătimind fără dreptate, se tânguia plângând şi striga Ţie: Cum pătimeşti Cela ce eşti din fire fără patimă dulcele meu Fiu! Laud bunătatea Ta cea desăvârşită.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 4-a

Irmos: Dumnezeiască deşertarea Ta cunoscându-o Avacum, cu mai-nainte vedere Hristoase, cu frică a strigat către Tine: Spre mântuirea norodului Tău, ca să mântuieşti pe unşii Tăi ai venit.

Cuvântul tău fiind împodobit cu viaţa, s-a arătat îndreptător teologiei celei adevărate, foarte luminat descoperind slava prea lăudatei Treimi, dumnezeiescule Andreie.

Arătând că fapta este suirea privirii, înţelepte, şi purtându-te de privire, te-ai încuviinţat cu pecetea vieţuirii, Andreie grăitorule de cele dumnezeieşti.

Ca un ierarh dumnezeiesc prea fericite, luptându-te păstoreşte, ai gonit de la Biserică năvălirile leilor, Andreie purtătorule de numele bărbăţiei.

Aflând pe Născătoarea de Dumnezeu pricină de laude prea mari, arătai sârguinţă întocmai, cinstind cu multe feluri de laude, pe cea mai înaltă decât toate laudele, înţelepte Andreie.

A Născătoarei

Fără de împreunare ai zămislit în pântece fără stricăciune, şi ai născut fără dureri, şi născând pe Dumnezeu cu trup, te-ai păzit Fecioară şi după naştere.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 4-a

Irmos: Din muntele cel umbros, din ceea ce singură este Născătoare de Dumnezeu, cu dumnezeiasca vedere, mai înainte a cunoscut proorocul, Cuvinte, că Te vei Întrupa şi cutremurându-se, slăvea puterea Ta!

Pe Hristos pururea înainte avându-l, de către dragostea şi de către dorirea cestor stricăcioase te-ai depărtat; pentru aceasta te-ai învrednicit Marto şi darului, pe Acela proslăvindu-l.

Întreit valul patimilor arzându-l Marto, ai stins năpădirea fiarelor celor sălbatice, şi laţurile cele cu multe împletituri ale lui Amalic cel înţelegător le-ai ruşinat.

Slavă...

Făcutu-te-ai îngrădire şi zid, celor ce cu curată dragoste te cinstesc pe tine, şi săvârşesc sfântă pomenirea ta, de Dumnezeu fericită, ajutătoarea credincioşilor.

Şi acum..., a Născătoarei

Arătatu-te-ai nor înţelegător Născătoare de Dumnezeu, purtând cu trup pe însuşi Soarele slavei, care luminează toată făptura cu lumina darului celui dumnezeiesc.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 5-a

Irmos: Cela ce te îmbraci cu lumina ca cu o haină la Tine mânec, şi către Tine strig: Luminează sufletul meu cel întunecat Hristoase, ca un milostiv.

Cei ce ne lăudăm acum cu învăţăturile tale, şi luminat ne îndulcim cu cântările cele de Dumnezeu insuflate, cinstim pomenirea ta, Andreie prea fericite.

Luminându-te cu raza dumnezeiescului Duh, prea sfinţite, ai lăudat cetele sfinţilor, cu care împreună acum te veseleşti, Andreie prea fericite.

Acum nu vezi cele dumnezeieşti prin simţirile cele pieritoare ale trupului, nici prin năluciri, ci cu mintea prin lucrările sufletului, cu Dumnezeu unindu-te prea înţelepte.

A Născătoarei

Cu lacrimi cad înaintea ta, rugându-mă tare, să mă izbăvesc acum de păcatele mele, prin tine Preacurată, şi să mă învrednicesc bucuriei celei veşnice.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 5-a

Irmos: Din noaptea necunoştinţei zi a cunoştinţei de Dumnezeu, întru lumina Feţei Tale, Hristoase, a trălucit de dimineaţă, lauda Ta în inimile noastre.

La Cer privind odrasla ta în stâlp fiind înălţată, prin dumnezeieştile lucrările acestea Marto, pe Hristos cel ce este întru înălţime l-ai lăudat.

Răspuns din Cer arătat ai luat, de Dumnezeu fericită Marto, şi ai zămislit din dumnezeiasca descoperire pe slujitorul cel mare.

Slavă...

Odrasla ta prea cuvioasă, cetatea Antiohiei, adică o pune înainte, cald părtinitor şi perete, şi scăpare celor ce sunt întru scârbe.

Şi acum..., a Născătoarei

Toiag al puterii pe tine, cei ce se nădăjduiesc spre tine, având-te dumnezeiască Mireasă, taberele potrivnicilor le biruiesc.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 6-a

Irmos: Marea patimilor cea sălbăticită, cu viforul cel stricător de suflet, potoleşte-o Stăpâne Hristoase, şi din stricăciune mă scoate ca un Milostiv.

Ritoriceşte grăind, ai înfruntat pe cei fără de Dumnezeu cu gură luminată, căci cu tot adevărul ai arătat închinăciunea cinstitelor icoane, învăţătorule de cele sfinte.

Cu sfinţenie ai împodobit viaţa ta mărite părinte, căci ai stins tulburarea patimilor, şi ai sosit către viaţa nepătimirii.

De frumuseţile cuvintelor şi ale dogmelor tale toţi credincioşii îndulcindu-se, cu bună credinţă se veselesc, risipind hulele ereticilor.

A Născătoarei

Cela ce a strălucit din Tatăl fără de început, cu totul s-a unit cu mine prin întrupare, care s-a făcut din tine, Mireasă a lui Dumnezeu prea curată.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 6-a

Irmos: Haină luminoasă...

Pe împărăteasa tuturor dorindu-o din suflet, te-ai împodobit singură cu curăţenia, şi haruri Marto ai dobândit printr-însa.

De bătrână înţelepciunea ta, cinstită, miratu-s-au îngerii şi oamenii, cântând pe Făcătorul tuturor, pe cel ce te-a prea mărit pe tine.

Slavă...

Ca un pom frumos, şi cu frumoase mlădiţe te-ai împodobit pe tine însăţi, şi oglindă te-ai făcut nespurcată prin arătarea Duhului Sfânt.

Şi acum..., a Născătoarei

Linişte întru viforul patimilor şi al scârbelor, pe tine Stăpână pururea înainte văzându-te, alerg la adăpostirea mântuirii.

Irmosul: Haină luminoasă dă-mi mie, Cela ce te îmbraci cu lumina ca cu o haină, Multmilostive Hristoase Dumnezeul nostru.

Condac glasul al 2-lea:

Podobie: Cele de sus căutând de tot necazul ne izbăvim, de Dumnezeu Născătoare.

Trâmbiţând luminat dumnezeieştile cântări cele cu dulceaţă, te-ai arătat luminător lumii prea luminat, cu lumina Treimii strălucind, Andreie cuvioase. Pentru aceasta toţi strigăm către tine: Nu înceta, rugându-te pentru noi toţi.

Icos: Eu ticălosul voi să laud acum vieţuirea ta părinte, pentru îndreptările tale, cerând de la tine har, ca să pot lăuda înfrumuseţările tale, şi să împletesc cunună creştetului tău celui cinstit, Andreie, pe care îl cinstesc îngerii. Şi strigăm către tine: Nu înceta, a te ruga pentru noi toţi.

Sinaxar

În această lună, în ziua a patra, pomenirea celui dintru Sfinţi părintelui nostru Andrei, arhiepiscopul Critului Ierusalimneanul.

Stih: Andrei de demult viaţa vremelnică a părăsit.
Şi de viaţa cea vie pentru fapta bună nu s-a lipsit.
În iulie întru a patra zi,
Moartea pe arhiereul Andrei îl răpi.

Acesta a fost din cetatea Damascului, născut din părinţi iubitori de Dumnezeu, şi s-a dat de dânşii la învăţătura cărţii. Apoi de către Teodor patriarhul sfintei cetăţi, el se făcu cleric, şi iscălitor lui.

Şi adunându-se Sfântul şi a toată lumea al şaselea Sinod la Constantinopol, a fost trimis de dânsul ca să fie la un gând şi la o voinţă cu cele ce se făcuse. Şi pentru mintea şi bunătatea ce avea, s-a făcut diacon Bisericii celei mari, şi peste puţină vreme hrănitor de săraci.

După aceea s-a făcut arhiepiscop Critului, şi mergând la un loc ce-i zic Ieris în ostrovul Mitilinului, îşi primii sfârşitul vieţii sale, lăsând multe scrisori Bisericii lui Dumnezeu.

Tot în această zi, prea cuvioasa Marta, maica Sfântului Simeon celui din muntele minunat.

Stih: Marto deşi nu te grijeşti, nici te sileşti
Însă ai pe celelalte bunătăţi, şi ca Marta te sfârşeşti.

Cuvioasa aceasta Marta petrecând cu tot felul de faptă bună, atât în sihăstrie, cât şi în primire şi milosârdie spre săraci, şi având multă credinţă spre Maica lui Dumnezeu, i s-a vestit de către dânsa, şi mai-nainte de săvârşirea ei de dulceaţa veşnicilor bunătăţi ce o aştepta, şi mutându-se de la ceste pământeşti, arătându-se celor ce păzeau la moaştele ei, făcându-i să se bucure şi zicându-le, că a luat mare dar de la Dumnezeu; şi se afla întru lumină şi în nepovestită bucurie, nu numai pentru rugăciunile fiului ei, ci şi pentru că a suferit pentru Domnul feluri de ispite şi necazuri.

Tot în această zi chinuirea Sfântului sfinţitului mucenic Teodor, episcopul Cirinei.

Stih: Lui Teodor celui ce la întuneric a murit,
După zicerea proorocească timpurie lumină s-a dăruit.

Tot în această zi, pomenirea Sfântului mucenic Teodot.

Stih: Lui Dumnezeu Teodote capul ţi-ai dat,
Şi viaţă fără de sfârşit ai luat.

Tot în această zi, pomenirea Sfântului mucenic Donat, episcopul Leviei.

Stih: Mai-nainte Donat prin fapte Levia chivernisind,
Şi acum acolo unde nu este în vârtejire este locuind.

Tot în această zi, Sfânta muceniță Chiprila, care strujită fiind s-a săvârşit.

Stih: Pe Chiprila spre lupta cea de strujire o a întărit,
Dumnezeu cel ce împreună cu Iacov s-a luptat de demult.

Tot în această zi, Sfânta Aroa şi Luchia, care de sabie s-au săvârşit.

Stih: Arătatu-ne-au nouă Aroa şi Luchia,
Că şi tinerele pot răbda sabia.

Tot în această zi, Sfânta Asclipia, făcătoarea de minuni, care cu pace s-a săvârşit.

Stih: Asclipia vindecătoare fără de plată fiind,
Conteneşte şi taie bolile plată neluând.

Tot în această zi, Sfântul sfinţitul mucenic Teofil, care de sabie s-a săvârşit.

Stih: Teofil sufere a capului despărţire,
Iubind pe Dumnezeu şi mai mult decât iubita vieţuire.

Tot în această zi, cuviosul Menighi, care cu pace s-a săvârşit.

Stih: Menighi prin înnotare de învăluire a vieţii scăpând,
Prea buni vâslaşi pe îngeri aflând.

Cu ale lor sfinte rugăciuni, Doamne miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi, Amin.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 7-a

Irmos: Domnul părinţilor cel prea înălţat, văpaia o a stins, pe tineri i-a rourat, pe cei ce cântau cu un glas: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Pentru ca să vezi întru Duhul lumina sfinţilor cuvioase, ţi-ai luminat viaţa cu strălucirea faptelor, strigând: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Fiind îmbrăcat cu trup, ai râvnit cetelor celor fără de trup, cuvioase, între care veselindu-te, într-un glas cu dânşii cânţi: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Acum se veseleşte Ierusalimul, căci te-a trimis în lume luminător cu multă lumină, pe tine fericite, care cânţi: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

A Născătoarei

Cel mai dinainte fără de trup, din pântecele tău cel sfânt Preacurată, s-a întrupat pentru milostivirea cea nemăsurată, căruia toţi cântăm: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 7-a

Irmos: Cel ce ai întemeiat pământul întru început şi Cerurile cu cuvântul le-ai întărit: Binecuvântat eşti în veci, Doamne Dumnezeul părinţilor noştri.

De haina cea pătimaşă dezbrăcându-te, în haina nepătimirii te-ai îmbrăcat, şi lui Hristos, Mirele cel curat, te-ai logodit, şi i-ai făcut spre plăcere.

Stâlp de foc s-a arătat odrasla ta Marto cinstită, lumea luminându-o, şi pe cele din lume curăţindu-le de nepriceperea cea întunecoasă, şi de toată altă urgie.

Slavă...

Zburdările trupului le-ai stins, şi de măiestriile vrăjmaşilor celor înţelegători te-ai scârbit Marto prea cuvioasă, şi împletirile acestora le-ai surpat la pământ.

Şi acum..., a Născătoarei

A vedea noi slava Fiului tău, şi curat a ne desfăta întru dânsa, cei ce te dorim, şi te cântăm pe tine. Roagă-te cu dinadinsul, ceea ce de la Dumnezeu eşti cu daruri dăruită.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 8-a

Irmos: Ţie Făcătorului a toate, tinerii în cuptor danţ a toată lumea împreunând cântau: Toate lucrurile pe Domnul lăudaţi-L, şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Aducând danţuri, luminat ai săltat înaintea chivotului celui nou al Bisericii, strigând: Toate lucrurile lăudaţi pe Domnul.

Cântarea cea nouă în Biserica cuvioşilor cântai părinte, către Atotţiitorul, strigând: Toate lucrurile lăudaţi pe Domnul, şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Cu dumnezeiască cuviinţă rânduind faptele bunătăţii prea fericite Andreie, ai lăudat nevoinţele tuturor sfinţilor, celor ce mai-nainte s-au minunat, şi s-au săvârşit întru Hristos în veci.

A Născătoarei

Veniţi cu cântări dumnezeieşti să lăudăm pe Născătoarea de Dumnezeu, pe prea curata Fecioară, zicându-i: Bucură-te, Fecioară binecuvântată, prin care s-a dat bucuria la firea omenească.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 8-a

Irmos: Pe Domnul cel ce S-a proslăvit...

Cu sărăcia dintru ceste vremelnice ai câştigat bogăţia şi slava cea veşnică Marto, şi pentru aceasta ai strigat cu dragoste: Pe Domnul cântaţi-L, şi-L prea înălţaţi pe El în veci.

Marto prea cuvioasă, pe Simeon, inima şi dorirea ta cea cunoscută de Dumnezeu născând, Dumnezeu din pruncie cu credinţa inimii l-a încoronat; pe cela ce-i strigă lui cu credinţă întru toţi vecii.

Binecuvântăm pe Tatăl, şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul.

Ziua cea luminoasă a prăznuirii tale, cugetele credincioşilor le luminează, şi străluceşte ca un luceafăr tot pământul, până la toate marginile.

Şi acum..., a Născătoarei

Cel ce a zidit firea noastră dintru tine cu aceasta Născătoare de Dumnezeu îmbrăcându-se, închipuieşte şi înnoieşte ca un iubitor de oameni, pe cei ce cu cântări te cuvintează, şi te proslăvesc cu adevărat Născătoare de Dumnezeu.

Irmos:

Să lăudăm, bine să cuvântăm şi să ne închinăm Domnului cântându-I şi prea înălţându-L pe Dânsul întru toţi vecii.

Pe Domnul cel ce S-a proslăvit în muntele cel sfânt, şi în rug prin foc a arătat lui Moise, taina naşterii pururea Fecioarei, lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Canonul Sfântului Andrei

Cântarea a 9-a

Irmos: Isaia dănţuieşte, Fecioara a avut în pântece, şi a născut fiu pe Emanuil, pe Dumnezeu şi omul, răsărit este numele Lui, pe care slăvindu-L, pe Fecioara o fericim.

Vestirea cuvintelor tale, şi frumuseţea şi curăţia dogmelor, au alergat peste tot pământul Andreie fericite. Pentru aceasta cu diadema bunei cuviinţe te-a încununat Hristos, Împăratul tuturor.

Îndulcindu-te întru unirea cea dumnezeiască de strălucirea cea cu trei lumini, Andreie tăinuitorule al lucrurilor celor peste fire, păzeşte de primejdii acum prin rugăciunile tale, pe cei ce cu dragoste şi cu sfinţenie săvârşesc sfinţită pomenirea ta.

Acum te veseleşti în ceruri cu cetele celor fără de trup, ca cel ce neabătut ai petrecut viaţa lor pe pământ, ca cel ce te-ai arătat propovăduitor prea ales credinţei celei adevărate, grăitorule de cele dumnezeieşti, vrednicule de laudă.

A Născătoarei

Încetat-ai pornirea cea neoprită a morţii, care mânca toate, ca ceea ce cu adevărat mai presus de cuget ai născut cu trup pe viaţa cea veşnică, de care lovindu-se iadul cu gură amară, s-a surpat, Născătoare de Dumnezeu Maică Fecioară.

Alt Canon, al Sfintei Marta

Cântarea a 9-a

Irmos: Pe tine te mărim...

Într-un chip Marto împreună dănţuind cu fiul, roagă pe Hristos Dumnezeul nostru, pentru cei ce te cinstesc pe tine.

Vieţuind cu bună credinţă, bărbăteşte te-ai nevoit întru osteneli, de unde ai agonisit bogăţie cerească.

Slavă...

Sărutăm sicriul moaştelor tale Marto prea cinstită, dintru care scoatem apele tămăduirii.

Şi acum..., a Născătoarei

Mai mult decât razele soarelui rugăciunea ta răsărind, luminează Preacurată, pe cei ce te slăvesc pe tine.

Irmos: Mărimu-te pe tine Maica lui Dumnezeu, şi te slăvim Născătoare de Dumnezeu Fecioară; că ai născut pe Mântuitorul sufletelor noastre.

Luminânda: Viaţă îngerească poftind prea cuvioase, pentru aceasta ai supus patimile trupului cu bărbăţie, asemenea cu îngerii făcându-te, de Dumnezeu purtătorule părinte.

A Născătoarei

Pe tine părtinitoare te avem toţi păcătoşii, o Preasfântă Fecioară! Tu bine-îmblânzind fă-l pe Fiul tău cu rugăciunile tale cele de Maică.

Stihoavna din Octoih.

Slavă..., a sfântului, glasul al 6-lea.

Cuvioase părinte Andreie, în tot pământul a ieşit vestirea isprăvilor tale, pentru aceasta în ceruri ai aflat plata ostenelilor tale; taberele drăceşti ai pierdut, cetele îngereşti ai ajuns, a cărora viaţă fără prihană ai urmat, îndrăzneală având către Dumnezeu, cere pace sufletelor noastre.

Şi acum..., a Născătoarei

Podobie: A treia zi ai înviat...

Pe Cuvântul cel fără început cu Tatăl şi cu Duhul, prin glasul Arhanghelului de Dumnezeu Născătoare, în pântece zămislindu-l, decât Heruvimii şi Serafimii şi Scaunele, mai înaltă te-ai arătat.

A Crucii, a Născătoarei

Oarecând în vremea răstignirii, Fecioara stând lângă Cruce, dimpreună cu apostolul cel iubitor de curăţie, şi plângând striga: Vai mie! Cum pătimeşti Hristoase, Cela ce eşti nepătimirea tuturor.

Şi cealaltă slujbă a Utreniei.

Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei

Troparul Sfântului ierarh Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei, glasul al 8-lea: Îndreptătorule al Ortodoxiei, învăţătorule al dreptei cinstiri de Dumnezeu şi al curăţiei şi luminătorule al lumii, podoaba călugărilor cea de Dumnezeu insuflată Sfinte ierarhe Andrei, înţelepte, cu învăţăturile tale pe toţi i-ai luminat, alăută duhovnicească, roagă-te lui Hristos Dumnezeu ca să mântuiască sufletele noastre.

Cântarea 1

Irmos: Pe cal şi pe călăreţ i-a înecat în Marea Roşie, Hristos, cel ce a sfărâmat războaiele cu braţ înalt şi a mântuit pe Israel, care cânta cântare de biruinţă.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Scuturând somnul de la genele tale, te-ai gătit pe tine însuţi locaş luminat prin virtute, descoperitorule de cele dumnezeieşti, pentru aceasta, te-ai şi arătat dumnezeiesc locaş Stăpânului.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Fiind învăţat de dumnezeiescul dar al Preasfântului Duh, împlinindu-ţi canonul tău, ai luminat Biserica lui Hristos, lăudând-o cu vers bine întocmit, dumnezeiescule Andrei.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Înţelepţeşte plecându-te legii celei scrise de Dumnezeu, patimile trupului le-ai omorât sihăstreşte, prin dragostea ta cea tare, ai cântat cântări dumnezeieşti, prea înţelepte Andrei.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Fiul tău şi Dumnezeu este cu adevărat dorire şi dulceaţă şi plinirea bunătăţilor, Preacurată, pe Acela roagă-L să mântuiască pe cei ce cu credinţă aleargă acum către tine.

Cântarea a 3-a

Irmos: Cel ce ai înfipt pe nimic pământul cu porunca Ta şi ai ridicat neţinut pe cel îngreuiat pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale, Hristoase, întăreşte Biserica Ta, Unule Bun şi Iubitor de oameni.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Îndreptând prin virtute viaţa ta, cuvioase şi unindu-te cu Dumnezeu, prin dumnezeiasca dragoste, te-ai arătat organ cuvântător, luminând toată lumea cu versuri de cântare, ai făcut cunoscută dumnezeiasca bogăţie.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Într-armându-te cu puterile tale cele sufleteşti, cuvioase şi trupul înfrânându-ţi prin nevoinţă, te-ai făcut stea cu totul luminoasă, veselind Biserica cu drept-credincioasele tale învăţături şi cu cântări duhovniceşti.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ai ajuns a fi plin de înţelepciunea cea cerească, căci lărgindu-ţi sufletul cuvioase ai primit toată strălucirea cea purtătoare de lumină a strălucirii celei în Trei Sori, ca un slujitor prea sfinţit.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe tine te rog, Maica lui Dumnezeu, prea curată să mă mântuiesc acum de robia patimilor şi să mi se şteargă toate semnele cele din zdruncinarea păcatului, ca una care în chip minunat ai născut pe Cel ce ridică păcatul lumii.

Cântarea a 4-a

Irmos: Dumnezeiască deşertarea Ta cunoscând-o Avacum, prin mai înainte vedere, Hristoase, cu frică a grăit către Tine: ai venit spre mântuirea poporului Tău, ca să mântuieşti pe unşii Tăi.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cuvântul tău fiind împodobit cu viaţa, s-a arătat îndreptător Teologiei celei adevărate, cu totul lămurit descoperind slava Prealăudatei Treimi, dumnezeiescule părinte Andrei.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Arătând că fapta este înălţarea privirii, înţelepte şi lăsându-te purtat cu privirea, te-ai învrednicit de pecetea vieţuirii, Sfinte părinte Andrei, grăitorule de cele dumnezeieşti.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ca un ierarh dumnezeiesc, prea fericite, luptându-te păstoreşte, ai alungat de la biserică năvălirile leilor, Sfinte Andrei, purtătorule al numelui bărbăţiei.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Aflând pe Născătoarea de Dumnezeu pricină de mari laude, ai arătat sârguinţă întocmai, cinstind cu multe feluri de laude pe cea mai presus decât toate laudele, înţelepte Andrei.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Fără de împreunare, ai zămislit în pântece fără stricăciune şi ai născut fără dureri şi născând pe Dumnezeu cu trup, ai rămas şi după naştere Fecioară.

Cântarea a 5-a

Irmos: La Tine alerg, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină şi Ţie mă rog: luminează sufletul meu cel întunecat, Hristoase, ca un Milostiv.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cei ce ne lăudăm acum cu învăţăturile tale şi vădit ne îndulcim cu cântările cele de Dumnezeu insuflate, cinstim pomenirea ta, Sfinte Andrei, prea fericite.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Luminându-te cu raza Dumnezeiescului Duh, prea sfinţite, ai lăudat cetele sfinţilor, cu care împreună acum te veseleşti, Sfinte Andrei, prea fericite.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Acum nu vezi cele dumnezeieşti prin simţurile cele pieritoare ale trupului, nici prin năluciri, ci cu mintea prin lucrările sufletului cu Dumnezeu unindu-te, prea înţelepte.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cu lacrimi cad înaintea ta, rugându-te cu tărie să mă izbăvesc acum de păcatele mele şi prin tine, Preacurată, să mă învrednicesc de bucuria cea veşnică.

Cântarea a 6-a

Irmos: Marea patimilor cea sălbăticită cu viforul cel stricător de suflet, potoleşte-o, Stăpâne Hristoase şi din stricăciune mă scoate, ca un Milostiv.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ritoriceşte grăind cu gură luminată, ai înfruntat pe cei fără de Dumnezeu, căci ai arătat adevărul închinării la cinstitele icoane, învăţătorule de cele sfinte.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu sfinţenie ai împodobit viaţa ta, mărite părinte, căci ai stins tulburarea patimilor şi ai ajuns la viaţa nepătimirii.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

De frumuseţile cuvintelor şi ale dogmelor tale toţi credincioşii îndulcindu-se, cu dreaptă credinţă se veselesc, risipind hulele ereticilor.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cel ce a strălucit din Tatăl fără de început, S-a unit în chip desăvârşit cu mine prin întruparea care s-a făcut din tine, Mireasă a lui Dumnezeu, prea curată.

Condac, glasul al 2-lea:

Podobie: Cele de sus căutând de tot necazul ne izbăvim, de Dumnezeu Născătoare.

Trâmbiţând luminat dumnezeieştile cântări, cele cu dulceaţă, te-ai arătat luminător prea luminat lumii, cu lumina Treimii strălucind, cuvioase Andrei, pentru aceasta, toţi grăim către tine: nu înceta să te rogi pentru noi toţi.

Cântarea a 7-a

Irmos: Domnul părinţilor cel prea înălţat a stins văpaia şi a rourat pe tinerii care cântau cu un glas: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pentru ca să vezi întru Duhul lumina sfinţilor, cuvioase, ţi-ai luminat viaţa cu strălucirea faptelor, cântând: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Fiind îmbrăcat cu trup, ai râvnit după cetele celor fără de trup, cuvioase, între care, veselindu-te, într-un glas cu dânşii cânţi: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Acum se veseleşte Ierusalimul, căci te-a trimis în lume luminător cu multă lumină, pe tine, fericite, care cânţi: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cel mai dinainte fără de trup, din pântecele tău cel sfânt, Preacurată, S-a Întrupat pentru milostivirea cea nemăsurată, Aceluia toţi cântăm: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: Făcătorului a toate, tinerii în cuptor, dans a toată lumea împreunând, cântau: toate lucrurile pe Domnul lăudaţi-L şi prea înălţaţi-L întru toţii vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Dănţuind, luminat ai săltat înaintea chivotului celui nou al Bisericii, cântând: toate lucrurile lăudaţi pe Domnul.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cântarea cea nouă în biserica cuvioşilor cântai, părinte, către Atotţiitorul grăind: toate lucrurile lăudaţi pe Domnul şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu dumnezeiască cuviinţă rânduind faptele bunătăţii, prea fericite Andrei, ai lăudat nevoinţele tuturor sfinţilor, celor ce mai înainte s-au minunat şi s-au săvârşit întru Hristos în veci.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Veniţi cu cântări dumnezeieşti să lăudăm pe Născătoarea de Dumnezeu, pe prea curata Fecioară, zicând: Bucură-te, Fecioară binecuvântată, prin care s-a făcut bucurie firii omeneşti.

Cântarea a 9-a

Irmos: Isaia, dănţuieşte, Fecioara a avut în pântece şi a născut Fiu pe Emanuel, pe Dumnezeu şi Omul; Răsăritul este numele Lui, pe care slăvindu-L, pe Fecioară o fericim.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Vestirea cuvintelor tale şi frumuseţea şi curăţia dogmelor s-au răspândit peste tot pământul, Sfinte Andrei, fericite, pentru aceasta cu diadema bunei cuviinţe te-a încununat Hristos, Împăratul tuturor.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Îndulcindu-te întru unirea cea dumnezeiască, de strălucirea cea cu trei lumini, Sfinte Andrei, tăinuitorule al lucrurilor celor peste fire, păzeşte de primejdii acum, prin rugăciunile tale, pe cei ce cu dragoste şi cu sfinţenie săvârşesc sfinţită pomenirea ta.

Stih: ***Sfinte părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Acum te veseleşti în ceruri cu cetele celor fără de trup, ca unul care neabătut ai petrecut viaţa lor pe pământ; căci te-ai arătat propovăduitor prea ales credinţei celei adevărate, grăitorule de cele dumnezeieşti, vrednicule de laudă.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Încetat-ai pornirea cea neoprită a morţii, care înghiţea toate, ca una care, cu adevărat, mai presus de cuget ai născut cu trup Viaţa cea veşnică, din care, muşcând iadul cu gust amar, s-a surpat, Născătoare de Dumnezeu, Maică Fecioară.

Sedelna, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Luminându-ţi inima cu dumnezeiasca lumină ai grăit, fericite, lămurit cuvintele dogmelor şi ai luminat lumea. Şi făcându-te organ dumnezeiesc al Duhului, cu prea dulce glăsuire îndulceşti totdeauna inimile tuturor, lăudând Treimea, cetele sfinţilor şi pe Fecioara cea prea curată, Sfinte Andrei, prea lăudate. Iar acum, roagă-te lui Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta.

Sedelna Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 4-lea. **Podobie:** Degrab ne întâmpină pe noi mai înainte până ce nu ne robim când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi, Hristoase, Dumnezeul nostru, pierde cu Crucea Ta pe cei ce

se luptă cu noi, ca să cunoască cât poate credinţa dreptmăritorilor, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Fecioară cu totul fără prihană, care pe Dumnezeu cel mai presus de fiinţă L-ai născut, împreună cu cei fără de trupuri pe Acela neîncetat roagă-L să ne dea iertare de păcate şi îndreptare vieţii mai înainte de sfârşit, celor ce cu credinţă şi cu dragoste te cântăm pe tine după datorie, singura întru tot lăudată.

Sedelna Sfintei Cruci şi a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 4-lea. **Podobie:** Degrab ne întâmpină pe noi mai înainte până ce nu ne robim când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi, Hristoase, Dumnezeul nostru, pierde cu Crucea Ta pe cei ce se luptă cu noi, ca să cunoască cât poate credinţa dreptmăritorilor, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Stând lângă Crucea Ta, Ceea ce Te-a născut mai presus de fire, Hristoase şi neputând suferi să Te vadă pătimind fără dreptate, se tânguia plângând şi striga Ţie: Cum pătimeşti, Cel ce eşti din fire fără patimă, dulcele meu Fiu? Laud bunătatea Ta cea desăvârşită.

Imnografie

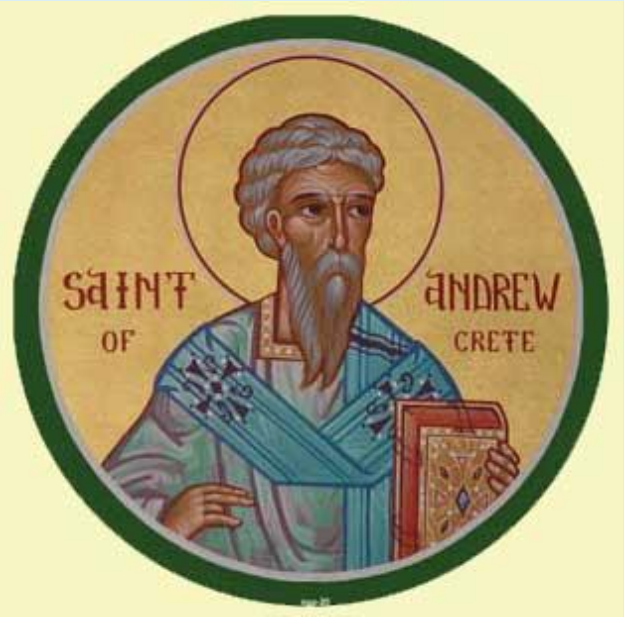

Troparul Sfântului Andrei Criteanul: Îndreptător credinţei şi chip blândeţilor, învăţător înfrânării te-a arătat pe tine turmei tale adevărul lucrurilor, pentru aceasta ai câştigat cu smerenia cele înalte, cu sărăcia cele bogate, părinte ierarhe Andrei, roagă pe Hristos Dumnezeu ca să mântuiască sufletele noastre.

Troparul Sfântului Andrei Criteanul: Îndreptătorule al Ortodoxiei, învăţătorule al dreptei cinstiri de Dumnezeu şi al curăţiei şi luminătorule al lumii, podoaba călugărilor cea de Dumnezeu insuflată Sfinte ierarhe Andrei, înţelepte, cu învăţăturile tale pe toţi i-ai luminat, alăută duhovnicească, roagă-te lui Hristos Dumnezeu ca să mântuiască sufletele noastre.

Condacul Sfântului Andrei Criteanul: Trâmbiţând luminat de dumnezeieştile cântări cele cu dulceaţă, te-ai arătat luminător prea luminat lumii, cu lumina Treimii strălucind, cuvioase Andreie, pentru aceasta toţi grăim către tine: Nu înceta să te rogi pentru noi toţi.

Vieţile Sfinţilor - Sfântul Andrei din Ierusalim, episcop în insula Creta

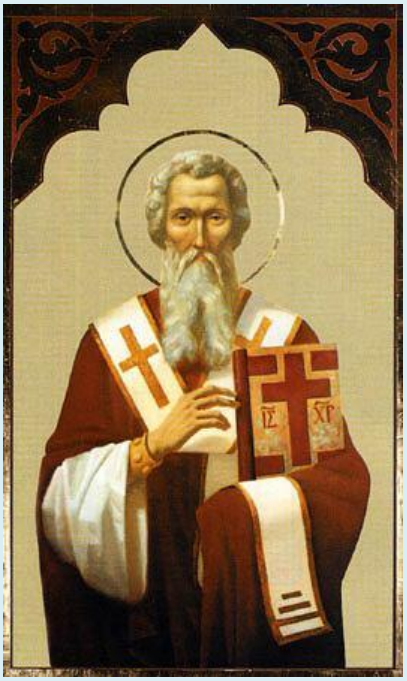

Dumnezeiescul părinte Andrei îşi avea patria în vestitul Damasc, care acum se numeşte de turci Siam. El s-a născut din părinţi cinstitori de Dumnezeu şi îmbunătăţiţi, care se numeau Georgie şi Grigoria. Până la vârsta de şapte ani pruncul era fără de glas, neputând să grăiască nicidecum, încât şi părinţii lui se întristau foarte mult pentru aceasta, gândind că totdeauna va fi mut. Dar, ***după ce au trecut şapte ani, ducându-se împreună cu părinţii săi să se cuminece cu Preacuratele Taine, adică cu Trupul şi Sângele Domnului, s-a făcut o minune, că îndată ce s-a cuminecat, i s-a dezlegat limba şi grăia fără de împiedicare.***

După aceea, părinţii lui l-au dat la şcoală să înveţe Sfintele Scripturi. ***Bunul Andrei, fiind foarte deştept la minte, se îndeletnicea la învăţătură cu multă osârdie şi sârguinţă.*** Deci, nevoindu-se cu dor covârşitor la fiecare învăţătură, a sporit cu mare pricepere la filosofie. Dar, ca să spun pe scurt, el având dascăli învăţaţi, deprinsese cele mai bune învăţături. Într-acest chip, el şi-a deprins limba să vorbească cu meşteşug, făcându-şi sufletul iscusit spre câştigarea faptei bune şi a adevărului, iar mintea, să sporească la privirile cele mai înalte. Cugetând el cu ştiinţă la dumnezeieştile şi sfinţitele Scripturi şi luminându-se dintr-însele cu socoteala minţii, s-a făcut învăţător fierbinte al adevărului şi al dumnezeieştii înţelepciuni.

El, socotind că nu poate în alt chip a se uni cu dumnezeiasca înţelepciune decât numai să se depărteze de lucrurile cele pământeşti şi materiale, a rugat pe părinţii săi să-l dăruiască lui Dumnezeu, fiindcă nu avea nici o plecare sau dragoste spre lucrurile lumii. Părinţii lui, pornindu-se de Dumnezeu cu adevărat, l-au luat şi s-au dus de l-au afierosit la Mormântul Domnului, cel făcător de viaţă, ca pe un prinos bine primit. ***Pe atunci era patriarh al Ierusalimului un om foarte sfânt şi îmbunătăţit. Deci, primindu-l cu multă bucurie, l-a făcut fiul său duhovnicesc, căci cei ce se aseamănă, totdeauna se iubesc. Apoi, îmbrăcându-l în chipul monahicesc, l-a hirotonit diacon, având grijă cu totul de sporirea lui. Astfel se sârguia patriarhul să-l crească cu fapte bune, să-l facă bărbat desăvârşit şi la măsura vârstei plinirii lui Hristos.***

Drept aceea, nimerind şi pământ bun, patriarhul avea nădejdi de la sufletul tânărului că prin dumnezeiescul cuvânt al învăţăturii sale şi cu pilda cea bună a faptei bune, are să secere rod însutit. Dar mai înainte de a se îndulci desăvârşit de dânsul, patriarhul s-a dezlegat de trup. Şi murind cu bucurie pe mâinile duhovnicescului său fiu, s-a dus către Stăpânul Hristos, ca să ia cununile luminate pentru buna iconomie ce a făcut în Biserica Sa. El a lăsat ocârmuitor şi epitrop al lucrurilor bisericeşti pe dumnezeiescul Andrei, împreună cu iconomul bisericii, căci tinereţea sfântului nu-l lăsa să-l facă locţiitor al scaunului său. ***Deşi sfântul era tânăr cu vârsta, dar cu fapta bună, cu purtarea de grijă cea de obşte şi cu folosul Bisericii nu era mai prejos decât nici un alt ocrotitor. El era în Biserica Ierusalimului părinte, dascăl, iconom, slujitor şi pildă strălucită de toată ştiinţa binelui.***

În vremea aceea, din porunca dreptcredinciosului împărat Constantin, nepotul lui Eraclie, s-a adunat în Constantinopol al VI-lea Sfânt Sinod a toată lumea, care a surpat luminat eresul monoteliţilor. El a scris un sfinţit tom cu dogmele dreptei credinţe şi a trimis la fiecare Biserică scrisori împărăteşti, care întăreau şi pecetluiau tomul cel sobornicesc şi îndemnau pe toţi dreptcredincioşii să-i urmeze lui. Scrisorile acelea au ajuns şi la Biserica Ierusalimului şi au umplut-o de bucurie duhovnicească, căci vedea cum dreapta credinţă, care mai înainte era hulită de eretici, se întărise iar luminat. De aceea, toţi cei mai întâi din Ierusalim, de obşte au socotit că trebuie să trimită un om la Constantinopol, care să spună că şi ei primesc dogmele Sfântului Sinod. Ei au judecat, cu alegere de obşte, să trimită cu această solie pe marele Andrei, împreună cu alţi doi clerici, ca unul ce era iscusit în dogmele dreptei credinţe şi ca unul ce era mai învăţat decât oricare altul cu puterea cuvântului şi a Sfântului Duh.

Andrei a ales doi clerici cuvântăreţi, pe care luându-i cu el, s-a dus la Constantinopol; dar n-a găsit viu pe împărat, ci a aflat pe fiul său, Iustinian, - zis nas tăiat - moştenitor al împărăţiei. El i-a dat în mâini mărturisirea Bisericii Ierusalimului, iar cele ce lipseau la mărturisire, le-a împlinit Andrei cu limba lui cea bună. Deci, toţi minunându-se de sfinţenia şi înţelepciunea lui şi el, povăţuind bine solia, pe cei doi clerici ai săi i-a trimis înapoi la Ierusalim, ca să spună celorlalţi ce sfârşit a luat solia lor. Iar el a rămas în Constantinopol, ca să se uşureze de pricinile bisericeşti şi să petreacă viaţă liniştită şi monahicească.

Drept aceea, strângându-se din toate părţile şi lipsindu-se de toată grija cea cu cale şi fără de cale, s-a dat cu totul la dumnezeiasca cugetare şi privire, nevoindu-se cu postiri, cu privegheri şi cu vărsări de lacrimi. Deci, în acest chip s-a curăţit cu trupul, s-a lămurit cu sufletul şi s-a luminat cu mintea. El, urmând întru toate lui Dumnezeu, din toate părţile se unea tăinuit cu Dânsul şi dobândea arvuna bunătăţilor ce aveau să fie. Stând multă vreme în linişte, a ajuns la măsurile cele desăvârşite ale faptei bune şi astfel pricinuia mult folos la cei ce se duceau la dânsul.

Dar, fiind luminat la lucruri şi la cuvinte, nu era cu putinţă să se ascundă de cei mulţi şi să se tăinuiască până la sfârşit sub obrocul liniştii. Pentru aceasta, s-a făcut arătat atât împăratului, cât şi Bisericii şi despărţindu-l cu silă de viaţa cea liniştită, l-a rânduit, deşi nu voia, la diaconia Bisericii celei mari.

Apoi i s-a încredinţat iconomia şi povăţuirea de sărmani, la care arătându-se cu bunăvoinţă, s-a făcut părinte şi hrănitor al sărmanilor şi scăpătaţilor. El purta grijă cu mare cuviinţă de amândouă azilele de scăpătaţi ale Constantinopolului şi a crescut nu numai venitul lor, dar şi strâmtorarea de mai înainte, care o aveau în casele lor, a prefăcut-o în lărgime, cu zidurile cele mari ce făcuse. De aceea, ***ca un vrednic de toate, a luat şi mai mare iconomie, căci s-a suit la scaunul cel mai înalt al arhieriei, făcându-se mitropolit în vestita insulă a Cretei sau ca să zic mai adevărat, printr-o insulă s-a făcut păstor şi dascăl la toată Biserica lui Hristos.***

Andrei, ducându-se în eparhia sa, a început a face lucrul său, a purta grijă fără de pregetare de povăţuirea eparhiei sale, dându-se cu totul spre creşterea şi mântuirea turmei celei cuvântătoare. Mai întâi a pus cu înţelepciune pe cei sfinţiţi în rânduiala încuviinţată, vorbindu-le cuvânt foarte dulce despre rânduiala Sfintei Liturghii. Cu acestea voia să arate cum se cuvine a fi preotul care s-a învrednicit nu numai însuşi a se apropia de întâia şi neapropiata lumină, adică de Dumnezeu, ci să lumineze şi pe alţii şi să-i împrietenească cu Dumnezeu. Deci, se cade ca preotul să fie luminat şi curat, precum este oglinda, ca să poată primi într-însul razele dumnezeieştii

lumini şi printr-însul să dea lumină şi celorlalţi. Sfântul Ierarh Andrei a pus în bună rânduială pe fecioare, iar mânăstirilor de monahi şi monahii le-a dat legi, cum să se conducă.

Apoi purta grijă de trăire, învăţându-i să aibă dragoste şi râvnă către Dumnezeu, iar nu către trup şi către lume. ***El defăima dezmierdările cele lumeşti şi păzea poruncile lui Dumnezeu, ca astfel să se nevoiască pentru mântuirea sa. Ca pe nişte copii îi învăţa pe cei tineri, iar pe cei bătrâni îi înţelepţea. Pe cei păcătoşi îi întorcea la pocăinţă şi dădea nădejde de mila lui Dumnezeu celor ce se pocăiau. Îndemna la nevoinţele faptelor bune, pe cei ce se nevoiau. Pe cei ce erau luptaţi, îi ajuta; pe cei ce se primejduiau să cadă în păcate, îi sprijinea; pe cei căzuţi îi ridica; celor neputincioşi le dădea putere; celor întristaţi, mângâiere; celor leşinaţi, răsuflare; văduvelor le era părtinitor; sărmanilor, tată; scăpătaţilor, vistierie; flămânzilor, hrană; celor goi, îmbrăcăminte, şi ce spun mai mult? Tuturor s-a făcut toate, ca să mântuiască pe toţi.***

Căci, Domnul vrea a se face în veacul ce va să fie, lumină sfinţilor, viaţă, slavă, hrană, îmbrăcăminte, bucurie şi orice alt bine al fericirii. În acest fel era eparhioţilor săi acest mare Andrei, care le făcea tot binele, nu numai sufletesc, ci şi trupesc şi cu care poate cineva să treacă fără întristare viaţa aceasta de faţă.

După aceasta, a deschis vistieria cea bună a inimii sale şi scotea dintr-însa cuvinte bune, lărgind gura socotelii minţii sale, pe care a umplut-o de darul Sfântului Duh. ***El a alcătuit şi cărţi cu înţelepciune, cu pricepere şi cu dumnezeiască insuflare, cărţi prin care se arată orator iscusit şi cuvântător insuflat de Dumnezeu. Sfântul Andrei, cu cuvintele lui, lăuda strălucit pe Preacurata Maică a Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu, la deosebitele ei sărbători sau praznice. Lăuda şi Sfânta şi de viaţă făcătoarea Cruce a Mântuitorului lui, pe care, răbdând fericitele patimi, Dumnezeu cel fără de patimă, prin moartea cea de bună voie, ne-a făcut părtaşi ai împărăţiei şi slavei Sale. Lăuda încă şi alte stăpâneşti praznice şi pe lângă acestea, lăuda şi pe unii sfinţi şi prin lăudările lui a făcut ca şi cum mărturiile lor ar fi ale sale. Dar mai cu osebire lăuda pe marele Mergător Înainte Ioan.***

El a alcătuit cu mult meşteşug în versuri şi muzică multe canoane şi tropare, cu care nu numai că luminează praznicile, dar îndeamnă şi pe creştini la dumnezeiasca veselie şi bucurie, le pricinuieşte umilinţă şi face pe cei ce cântă şi citesc să verse şiroaie de lacrimi. Pe lângă celelalte cântări bisericeşti, a alcătuit şi Canonul cel Mare şi vrednic de laudă din săptămâna a cincea a marelui post al

Sfintelor Paşti, care nu numai că pricinuieşte pocăinţă şi umilinţă, dar şi multă învăţătură.

Învăţa pe creştini cu ce aşezare se cade a citi sfinţitele istorii ale dumnezeieştii Scripturi şi cum se cade a le pricepe pe dânsele materie şi pricină de mai înalte şi iscusite priviri. Dar, sfântul nu numai cu cuvintele sale a împodobit păstoria sa şi veselea orice Biserică a creştinilor, ci şi cu lucruri şi cu isprăvi de mare cuviinţă, pentru că el a înnoit lui Dumnezeu bisericile cele dărăpănate, le-a tocmit cu ajutor bogat şi cinstit, le-a zidit din temelie o biserică foarte frumoasă, în cinstea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria, numind-o pe dânsa Vlaherna.

Casele primitoare de străini le-a zidit din temelie, spre odihna bătrânilor, spre vindecarea bolnavilor şi spre acoperământul străinilor şi scăpătaţilor, cărora le dădea cu îmbelşugare nu numai toate cele de nevoie şi de hrană, cheltuind bani înţelepţeşte şi cu plăcere de Dumnezeu, ci şi după cum la celelalte urma pe Stăpânul şi dascălul său, Hristos, aşa şi la aceasta Îl urma, slujind la primirea străinilor şi bolnavilor cu însăşi mâinile sale. El îşi încingea fota la mijloc şi spăla mâinile, picioarele, capetele şi curăţa rănile bolnavilor, lingând chiar cu limba sa rănile cele nevindecate şi sângerarea lor, atât de mult îl învăpăia dragostea către Dumnezeu şi către aproapele.

Nu este afară de cuviinţă a spune una sau două minuni ale sfântului, ca să arătăm sfinţenia şi îndrăzneala pe care dumnezeiescul Andrei o avea către Dumnezeu.

***

Odată, o flotă de barbari s-a dus în Creta, ca să supună şi să pustiască păstoria sfântului. Deci, înconjurându-l, au uneltit tot felul de meşteşuguri împotriva lor, dar sfântul cu rugăciunile sale cele bineprimite, nu numai că şi-a păzit păstoria sa mai presus de primejdie, ci şi în inimile barbarilor atât de mare frică a băgat, încât i-a făcut să fugă singuri, fără a-i izgoni cineva. Din fuga lor cea fără rânduială şi grabnică, mulţi au pierit, atât de valurile mării, cât şi de creştinii care îi luptau.

***

Altădată, pe la începutul verii, soarele ardea pământul şi ploaie nu era deloc. Aşa că semănăturile toate se veştejiseră şi erau în primejdie să se usuce desăvârşit. Iar oamenii, de frică mare ce aveau ca să nu se facă foamete, pentru că nu ploua, erau slabi şi deznădăjduiţi de viaţă. Deci, într-o primejdie ca aceea aflându-se ei, ce a făcut sufletul acela împreună pătimitor şi milostiv al sfântului? Nu cumva a trecut

cu vederea păstoria sa, care era în primejdie să piară? Nu! Ci, înălţând mâinile şi ochii la cer, a rugat pe Dumnezeu din sufletul său, ca să dea ploaie pământului. Şi, o, minune! Îndată s-a umplut cerul de nori şi a plouat atâta ploaie, încât semănăturile s-au udat şi au făcut rod mare, iar oamenii au luat răcorire şi mângâiere.

Sfântul Andrei a făcut şi multe alte minuni, pe care de le voi spune, nu-mi va ajunge toată viaţa. Fiindcă avea pe Dumnezeu sălăşluit în sufletul său, eparhioţilor săi totdeauna le pricinuia cele bune de la Dumnezeu, izbăvindu-i de tot răul, iar lui Dumnezeu aducea mântuire sufletele eparhioţilor, ca pe un prinos bineprimit şi vrednic pentru toată lumea.

***

Într-o vreme, întâmplându-se ciuma în eparhia lui şi mulţi murind, sfântul, cu rugăciunile şi cu lacrimile lui către Dumnezeu, a oprit pornirea morţii.

***

Altădată, sfântul, având oarecare trebuinţă, a fost nevoit să se ducă la Constantinopol. Deci, ajungând acolo, a fost primit cu toată cinstea şi cucernicia, atât de toată sfinţita adunare a Bisericii, cât şi de împăratul şi de toţi boierii. Petrecând acolo puţină vreme, împărţea pâinea cea cerească flămânzilor, adică cuvântul învăţăturii şi adăpa pe cei însetaţi din apa cea făcătoare de viaţă a Sfântului Duh şi nu numai aceasta, ci şi trupeşte sătura pe cei flămânzi. El ajuta celor nedreptăţiţi, apăra pe văduve, ocrotea pe sărmani şi mângâia pe cei necăjiţi.

Mai pe urmă de toate, se pregătea să se întoarcă la eparhia sa, deşi a cunoscut înainte că nu va mai vedea de aici înainte păstoria sa, însă s-a dat pe sine Sfântului Duh, care-l mişca pe dânsul şi intrând într-o corabie, a plecat în Creta. Dar corabia, sosind până la Mitilina, a stat acolo.

Sfântul, întrebând cum se numeşte locul acela şi înştiinţându-se că se numeşte Erecos, a răspuns: ***"Aici trebuie să dau chipul meu lui Dumnezeu, adică Celui ce mi l-a dat. Aici voiesc să mor!"*** Ceea s-a şi făcut.

Deci s-a dezlegat din legătura trupului şi s-a dus cu bucurie către doritul său Dumnezeu, unde, strălucind de neapropiata lumină a dumnezeirii Lui, se îndulceşte de bunătăţile împărăţiei Sale celei negrăite.

Iar sfinţitele lui moaşte s-au aşezat în biserica Sfintei, bunei şi biruitoarei muceniţe Anastasia, ca o vistierie şi izvor pururea curgător de minuni, întru slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh. Amin.

Sfântul ierarh Andrei Criteanul - drumul spre sfințenie

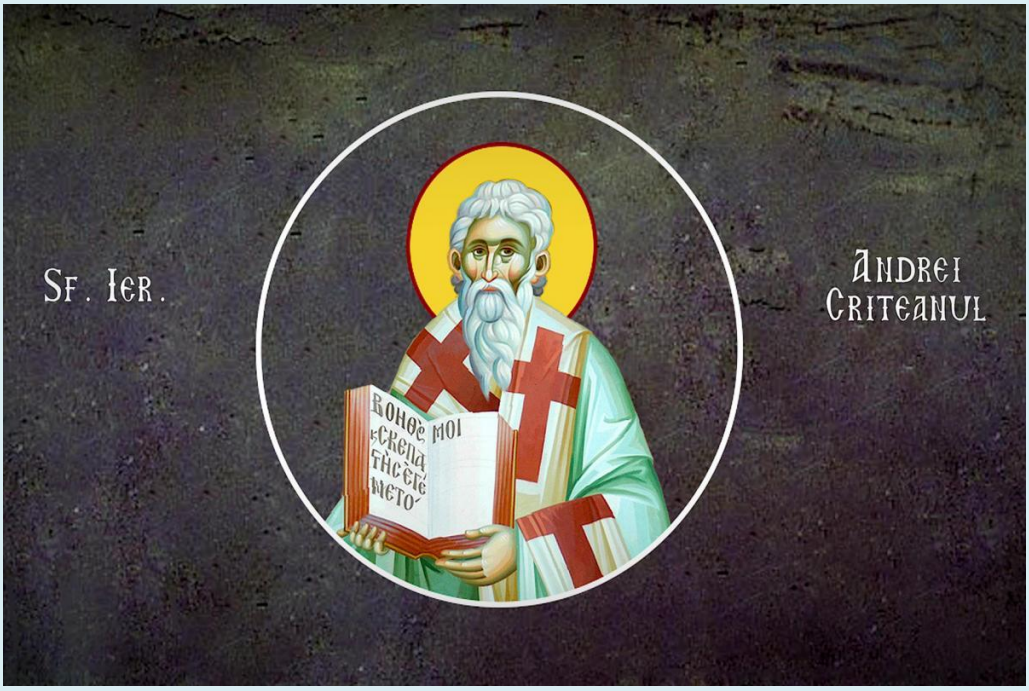

Cunoscut mai ales pentru frumusețea cântărilor, autor al Canonului cel mare, Sfântul ierarh Andrei Criteanul a fost arhiepiscop al Cretei, slujind toată viața Domnului.

Născut în secolul al VII-lea, la Damasc, Sfântul Andrei nu a vorbit până la vârsta de 7 ani, când s-a împărtășit, într-o duminică, și a început să vorbească precum un adult. Ajuns la Ierusalim la vârsta de 15 ani, a primit chipul îngeresc la Biserica Sfântului Mormânt, iar apoi a devenit secretar al patriarhului.

Hirotonit diacon, a slujit pe lângă un orfelinat și un azil de bătrâni, iar apoi a fost numit arhiepiscop al Cretei. După 40 de ani de dreaptă slujire, a trecut la cele veșnice.

Sinaxar - Pomenirea celui dintre sfinţi părintelui nostru Andrei din Ierusalim, arhiepiscopul Cretei

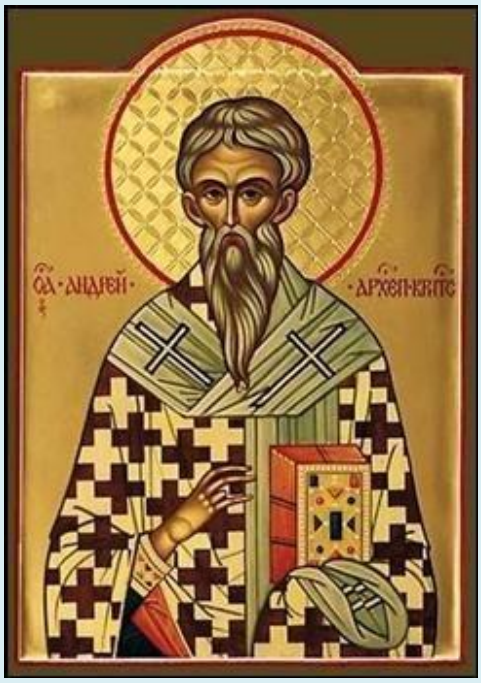

În această lună (iulie), în ziua a patra, pomenirea celui dintre sfinţi părintelui nostru Andrei din Ierusalim, arhiepiscopul Cretei.

Sfântul părinte Andrei s-a născut la Damasc în jurul anului 660. Cel care avea să fie numit "cel mai armonios dintre melozi" s-a aflat fără grai în primii şapte ani ai vieţii sale. Scăpat de această infirmitate prin Sfânta Împărtăşanie, arăta începând de atunci un talent de excepţie, în special în arta vorbirii înţelepte şi a studiului Sfintei Scripturi.

Părinţii săi îl încredinţară ca slujitor bisericii Învierii la Ierusalim (după unii ar fi devenit călugăr la Saint Sabas, unde a şi studiat) iar cel care se afla în tronul patriarhal, Teodor (674-686), făcu din Andrei fiul său spiritual. Intuise în el asemenea calităţi încât voia să îl pregătească drept succesor al său şi îl numi, în ciuda vârstei sale fragede, notar al Patriarhiei, dându-i responsabilitatea tuturor problemelor bisericeşti.

În această calitate, la puţin timp de la cel de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic (prin 685), Andrei fu trimis la Constantinopol, cu doi sfinţi bătrâni, pentru a prezenta împăratului şi Patriarhului mărturia de credinţă a Bisericii sale, manifestându-şi adeziunea la condamnarea ereziei monotelite (Biserica din Ierusalim, ocupată în

vremea aceea de către arabi, nu a putut să trimită decât un singur reprezentant la Sinod).

Ceilalţi doi reprezentanţi s-au întors în Palestina, dar Sfântul Andrei rămase în capitală, găsind acolo condiţii mai prielnice rugăciunii, studiului şi activităţilor apostoliceşti pentru care Dumnezeu îl pregătise.

Duse pentru o vreme o viaţă retrasă, dar adevărul nu putea să rămână multă vreme ascuns sub obroc, astfel purtarea sa plină de sfinţenie şi forţa cuvintelor sale folosită intru mântuirea sufletelor ajunseră repede la urechile împăratulpi şi ale Patriarhului şi fu numit diacon al Marii Biserici.

Îi fu încredinţat postul de responsabil al orfelinatului Sfântul Paul şi al ospiciului pentru săraci ce se afla în cartierul Eugenios.Timp de aproape 20 de ani, dovedi multă perseverenţă la conducerea acestor instituţii de binefacere, pe care le dezvolta şi le transforma în ostrov al mântuirii, prin îndemnarea oamenilor la pocăinţă şi la practicarea virtuţii.

Reuşi atât de bine în această sarcină, încât în 711 fu consacrat arhiepiscop al Cretei. Dar înainte de a se putea instala în scaunul său, cum se găsea încă în capitală, Philippikos uzurpă tronul, îl destitui pe patriarhul Cyrus şi îl puse în locul acestuia pe Ioan al şaselea., dându-i drept misiune să anuleze hotărârile celui de-al şaselea Sinod şi să reînvieze erezia monotelită. Sub presiunea autorităţilor, Sfântul Andrei trebui să încuviinţeze toate acestea, dar imediat ce Philippikos fu îndepărtat de la putere (713), el se retractă şi mărturisi fără ocolişuri adevărata credinţă despre cele două voinţe ale lui Hristos.

Încă din ziua instalării sale în Catedrala din Gortina, Sfântul Păstor îşi încuraja preoţii să se apropie cu demnitate de Dumnezeu şi să devină primitori ai harului său pentru a fi capabili să transmită credincioşilor această lumină.

Pronunţă un mare număr de predici în cinstea sărbătorilor Domnului, ale Maicii Domnului sau ale Sfinţilor, care constituie una din cele mai preţioase moşteniri ale literaturii patristice, pentru a încununa cu demnitate festivităţile Bisericii sale, el compuse, cu o artă de neasemuit, nenumărate imnuri rămase în cărţile noastre liturgice.

El este în special autorul Canonului celui Mare care, cântat în fiecare an în timpul Postului mare, nu a încetat, de secole încoace, să dea naştere în rândul credincioşilor la mântuitoare lacrimi de pocăinţă. În acest imn impunător, pentru

care a şi primit titlul de "Iniţiator în tainele pocăinţei", sfântul evocă toate personajele Vechiului şi Noului Testament care pot fi luate drept modele spre calea întoarcerii la credinţă şi la căinţă. Pe cel care se pocăieşte şi care la începutul Postului s-a recunoscut în Adam aşteptând la porţile Raiului, aceste exemple scoase din Scriptură îl fac să realizeze că - recapitulând prin viaţa sa păcatele lumii întregi - numai în lacrimi, post şi rugăciune trebuie aşteptată izbăvirea prin Hristos, Mântuitorul întregii omeniri.

În afara acestor îndeletniciri de predicator şi melodic, Sfântul Andrei renovă biserici şi mănăstiri, fondă o biserică, închinată Maicii Domnului din Vlaherne, în amintirea acestei renumite biserici din Constantinopol. Organiză de asemenea un ospiciu pentru bolnavi, bătrâni şi nevoiaşi, pe care îl întreţinea nu numai financiar ci îl şi vizita adesea, îngrijind pe infirmi cu mâinile lui şi procurând tuturor minunată mângâiere prin cuvintele sale.

Cu ocazia unuia din desele atacuri arabe împotriva insulei Creta, Sfântul Ierarh, refugiat în fortăreaţă împreună cu poporul său, reuşi să îi îndepărteze pe agresori prin singură puterea rugăciunii sale şi mulţi dintre ei pieriră în dezordinea creată.

Cu alte ocazii, el scapă insula de secetă, prin şuvoiul lacrimilor sale şi alungă o epidemie transformându-se în medic al tuturor prin rugăciune şi priveghere.

Deşi devenise totul pentru toţi asemeni lui Hristos, el trebui să îşi părăsească eparhia pentru a se duce la Constantinopol. Acolo puse bazele poporului prieten al lui Hristos prin învăţătura sa ortodoxă despre închinarea la Sfintele Icoane, ameninţată în acele timpuri de către împăratul Leon al treilea.

Primind semn de la Dumnezeu despre apropierea sfârşitului său, îi reuni pe cei apropiaţi lui şi îi anunţă că Episcopatul său nu îl va revedea în viaţă. La puţin timp după aceea, se îmbarcă spre Creta şi făcând escală în insula Mitilene, (după alţii, ar fi fost trimis în exil la Mitilene de către împăratul Leon III, din cauză că apăra Sfintele Icoane) îşi găsi odihnă la 4 iulie 740.

Sinaxar - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei - 4 iulie

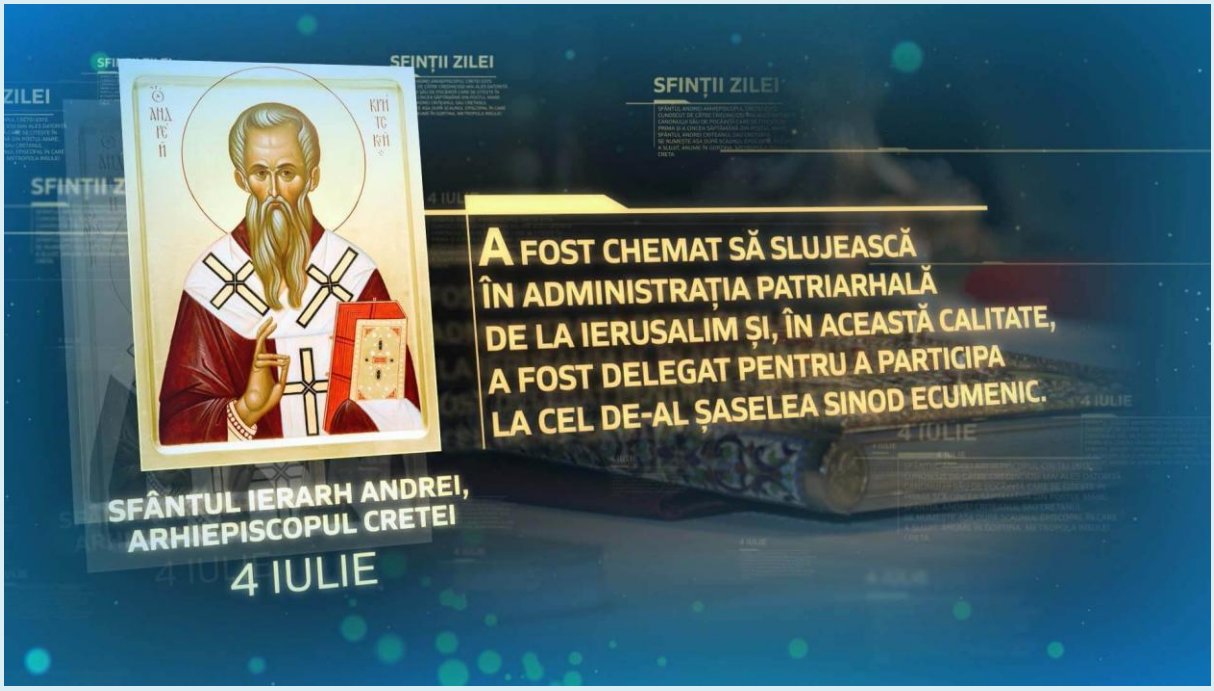

https://www.trinitas.tv/sfantul-ierarh-andrei-arhiepiscopul-cretei-4-iulie/

***

Sfântul Andrei, arhiepiscopul Cretei, este cunoscut de către credincioși mai ales datorită canonului său de pocăință care se citește în prima și a cincea săptămână din Postul mare.

Sfântul Andrei Criteanul sau Cretanul se numește așa după scaunul episcopal în care a slujit, anume în Gortina, metropola insulei Creta.

S-a născut în Damasc în anul 660. Știm că a intrat în monahism în celebra mânăstire Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai. Pentru faptul că avea o minte sclipitoare și o viață duhovnicească îmbunătățită, a fost chemat să slujească în administrația patriarhală de la Ierusalim.

În această calitate a fost trimis la Constantinopol la cel de-al șaselea Sinod Ecumenic. Aici a avut un rol important datorită cunoașterii sale în profunzime a tradiției patristice anterioare lui și a învățăturilor de credință. Nu mult timp după Sinod a fost rechemat la Constantinopol fiind numit arhidiacon al Catedralei Sfânta Sofia.

În timpul împăratului Iustinian al II-lea a fost hirotonit episcop al Gortinei din Creta. Aici a avut o slujire pastorală aleasă.

Calitățile care l-au făcut însă cu adevărat vestit pe Sfântul Andrei au fost cele inspirate, cele poetice. Andrei Cretanul a fost un mare orator și un mare imnograf deopotrivă. El a pus bazele unei noi forme de imnografie liturgică, anume canonul.

Un canon celebru compus de arhiepiscopul cretan este marele canon de pocăință pe care Biserica îl rostește în Postul mare. Tot lui îi sunt atribuite și alte canoane, cel la praznicul nașterii Domnului, cântări de la Duminica Stâlpărilor și din zilele săptămânii patimilor. Tradiția inițiată de Sfântul Andrei a fost continuată de marii melozi bizantini.

De asemenea se păstrează de la Andrei Cretanul o colecție de 22 de omilii deosebit de frumoase retoric și bogate teologic.

Un alt merit al Sfântului Andrei a fost evlavia sa deosebită pentru Maica Domnului. Dintre autorii bizantini el este vestit pentru teologia sa cu privire la persoana Născătoarei de Dumnezeu.

A trecut la Domnul la începutul celui de-al optulea secol. Sfintele sale moaște au fost duse la Constantinopol.

În cel de-al paisprezecelea secol avem mărturia faimosului pelerin rus Ștefan din Novgorod care mărturisește în scrierile sale faptul că a văzut sfintele moaște ale lui Andrei Cretanul într-o mânăstire constantinopolitană dedicată acestuia.

Arhid. Ștefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei; Sfânta cuvioasă Marta

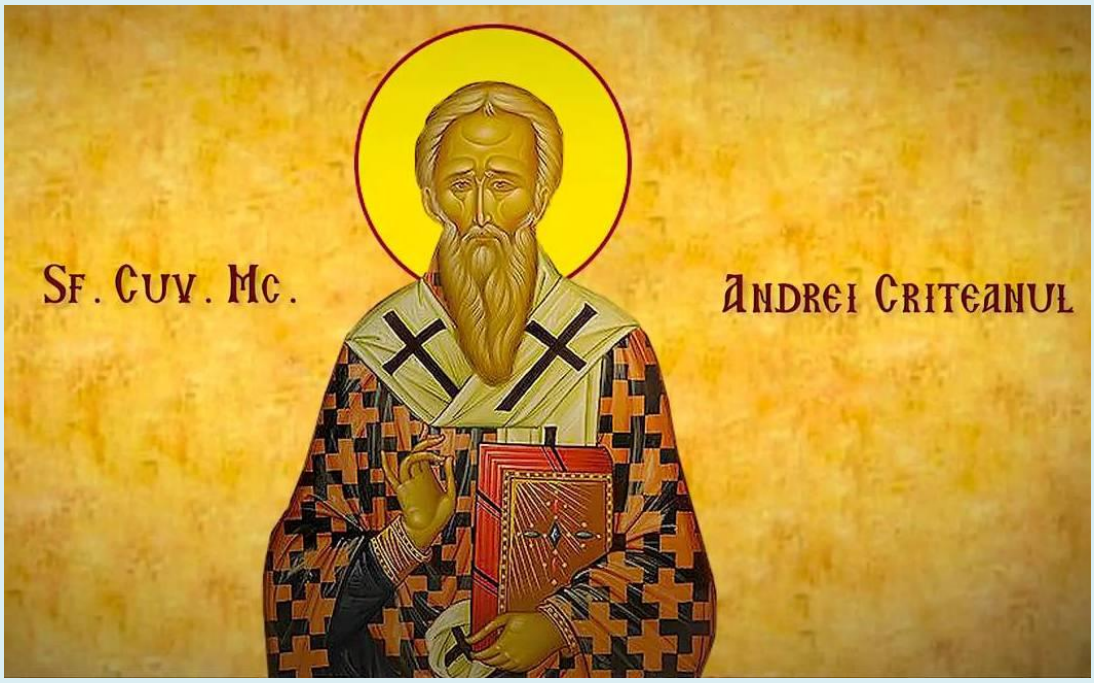

Sfântul Andrei s-a născut în 660 în Damasc. De la o vârstă fragedă a fost făcut diacon de către patriarhul Ierusalimului şi a participat la Sinodul al 6-lea Ecumenic din 680-681, fiind trimis cu mărturisirea de credinţă a Bisericii din Ierusalim la acest sinod. După o vreme a fost ales episcop în Creta.

El a alcătuit cărţi pline de înţelepciune, în care s-a arătat cuvântător iscusit şi insuflat de Dumnezeu.

Pe lângă alte scrieri, Sfântul Andrei a alcătuit Canonul cel mare, care se citeşte în Postul Sfintelor Paşti.

Şi-a păstorit credincioşii cu frică de Dumnezeu, fiind tuturor pildă vie şi jertfelnică de dăruire.

***

Tot în această zi pomenim pe Sfânta cuvioasă Marta, mama Sfântului Simeon din Muntele minunat (sec. 6), care a vieţuit făcând multe fapte bune şi primind străinii.

Ea avea multă credinţă în Maica Domnului, care îi vestise dulceaţa veşnicelor bunătăţi ce o aşteptau în Împărăţia cerurilor.

Şi mutându-se de la cele pământeşti, s-a arătat celor care păzeau moaştele ei, făcându-i să se bucure şi zicându-le că a luat mare dar de la Dumnezeu şi că se află în lumină şi în nespusă bucurie, nu numai pentru rugăciunile fiului ei, Sfântul Simeon din Muntele minunat, ci şi pentru că a suferit pentru Dumnezeu multe ispite şi necazuri.

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei; Sfânta cuvioasă Marta

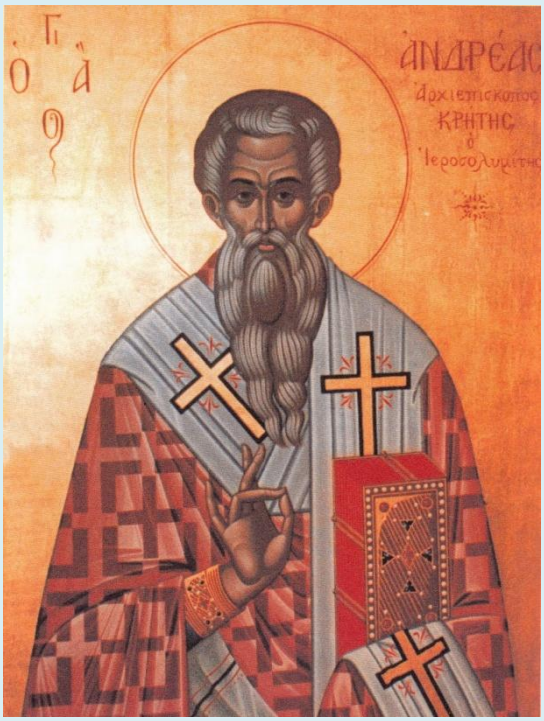

Sfântul Andrei Criteanul este cunoscut ca unul dintre cei mai de seamă și mai prolifici creatori de canoane și imne, deosebite prin frumusețea formei și profunzimea gândirii.

Sfântul Andrei Criteanul este menționat în izvoarele istorice începând cu secolul al IX-lea. S-a născut în Damasc în jurul anului 600.

De la o vârstă fragedă a fost făcut diacon de către Patriarhul Ierusalimului şi a participat la Sinodul al VI-lea Ecumenic din 680-681, fiind trimis cu mărturisirea de credinţă a Bisericii din Ierusalim la acest sinod. După o vreme a fost ales episcop în Creta.

El a alcătuit cărţi pline de înţelepciune, în care s-a arătat cuvântător iscusit şi insuflat de Dumnezeu. Pe lângă alte scrieri, Sfântul Andrei a alcătuit Canonul cel mare care se citeşte în Postul Paştilor.

Şi-a păstorit credincioşii cu frică de Dumnezeu, fiind tuturor pildă vie şi jertfelnică de dăruire.

Sfantul Andrei Criteanul a murit în jurul anului 740.

***

Tot în această zi pomenim pe Sfânta cuvioasă Marta, mama Sfântului Simeon din Muntele minunat (sec. VI), care a vieţuit făcând multe fapte bune şi primind străinii.

Proloage - Pomenirea celui dintre Sfinţi, părintele nostru Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei

Luna iulie în 4 zile: pomenirea celui dintre Sfinţi, părintele nostru Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei.

Acesta a trăit în cetatea Damascului, născut din părinţi iubitori de Dumnezeu şi a fost dat, de mic, la învăţătură. Deci, a fost luat de Teodor, patriarhul Ierusalimului, şi l-a făcut diacon şi discipolul său.

Iar, adunându-se cel de-al şaselea Sinod a toată lumea (680-681), la Constantinopol sub Constantin Pogonat, împăratul (668-685) Sfântul Andrei, deşi numit diacon, a fost trimis de patriarhul său, la Sinod, cu mărturisirea de credinţă a Bisericii Ierusalimului. Pentru mintea şi bunătatea ce avea a fost pus purtător de grijă pentru hrană săracilor Bisericii, iar peste puţină vreme, a primit şi harul arhierei, fiind ales episcop al Cretei.

El a alcătuit şi cărţi pline de înţelepciune, în care s-a arătat cuvântător iscusit şi insuflat de Dumnezeu. Pe lângă celelalte scrieri, Sfântul Andrei a alcătuit şi Canonul, cel mare şi vrednic de laudă, care se citeşte în săptămâna a cincea, din Postul mare şi care aduce nu numai pocăinţă, dar şi multă învăţătură.

Ca arhiereu a înnoit bisericile lui Dumnezeu şi a zidit, din temelie, în cinstea Preacuratei, biserică prea frumoasă a Vlahernei. Şi Sfântul Andrei şi-a păstorit credincioşii, cu frica lui Dumnezeu, păzind poporul de învăţăturile greşite ale ereticilor şi fiind tuturor pildă vie de muncă, de viaţă curată şi de bună păstorire. Dar, anii săi n-au fost prea mulţi. Mergând, odată, în insula Militene şi-a primit sfârşitul vieţii sale, în plină putere lăsând multe scrieri Bisericii lui Dumnezeu.

Sfântul Nicolae Velimirovici – Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Andrei, episcopul Cretei (Criteanul)

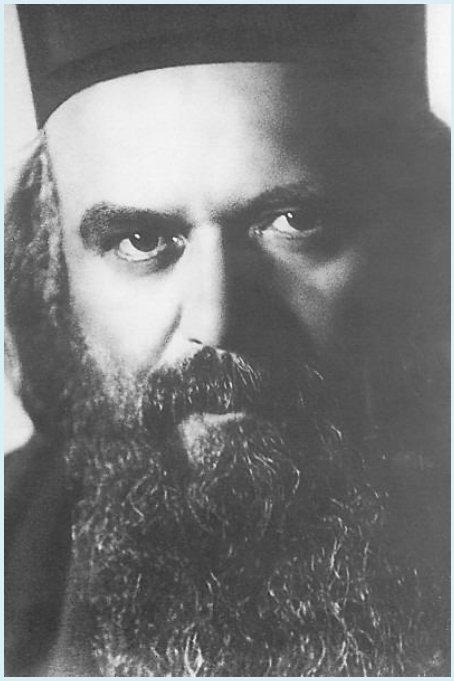

Sfântul Andrei acesta s-a născut la Damasc din părinţi creştini şi a fost mut până la vârsta de şapte ani. Când părinţii lui 1-au dus la sfânta biserică şi 1-au cuminecat cu Sfintele lui Dumnezeu Taine, copilul a început să vorbească. Iată puterea Sfintei Împărtăşiri!

La vârsta de paisprezece ani, Andrei a mers la Ierusalim şi s-a îmbrăcat în îngerescul chip în lavra Sfântului Sava cel sfinţit. Cu priceperea şi cu nevoinţele, el i-a întrecut pe mulţi dintre părinţii cei bătrâni, făcându-se lor pildă.

După o vreme a devenit secretarul particular al patriarhului, la a patriarhului dorinţă şi alegere.

Apoi, în vremea domniei împăratului Constantin al IV-lea, s-a convocat Sinodul al şaselea Ecumenic la Constantinopol, spre a curăţi biserica de erezia monotelită, care zicea cum că Domnul nostru Iisus Hristos ar avea doar o singură voinţă, cea dumnezeiască, iar nu două, şi dumnezeiască şi omenească.

Patriarhul Ierusalimului, Teodor neputând călători el însuşi la Constantinopol, 1-a trimis în locul lui pe Andrei acesta, secretarul lui particular, care la acea vreme era arhidiacon. Acolo slăvitul Andrei a strălucit cu lumina darurilor cea dăruită lui de

Domnul: cu râvna lui pentru Sfânta credinţă, cu marea lui înţelepciune şi dreapta socoteală, cu darul frumoasei vorbiri şi al elocinţei. Bine luptând pentru Sfânta Ortodoxie, s-a întors apoi la Ierusalim, la chemarea sa arhidiaconească.

După o altă vreme, Sfântul Andrei a fost ridicat şi intronizat episcop al Cretei. El a fost un întâistătător foarte iubit de popor.

Sfântul Andrei a fost un zilot al Ortodoxiei, un luptător neînduplecat contra tuturor ereziilor. El a făcut minuni cu rugăciunea, între care s-a numărat şi alungarea saracinilor din insula Creta.

Sfântul sfinţit Andrei a alcătuit multe cărţi de învăţătură, cântări şi canoane, între care renumit în toată creştinătatea este Canonul cel mare carele se cântă în Sfântul şi marele Post, în joia din Săptămână a cincea.

Astfel era înfăţişarea lui, încât "văzând a lui faţă şi auzind ale lui cuvinte cele ca mierea curgătoare, oamenii se bucurau şi îşi îmbunătăţeau viaţa."

La sfârşit, pe când se întorcea dintr-o călătorie la Constantinopol, Sfântul Andrei şi-a prorocit propriul lui sfârşit, care avea să fie mai înainte de a ajunge în insula Creta. Sfântul lui suflet s-a înălţat la Domnul pe când corabia în care se afla plutea pe lângă insula Mitilene. Astfel şi-a încheiat alergarea cea pământească acest mare luminător a Bisericii, carele s-a strămutat la locaşurile cele cereşti ale împărăţiei lui Hristos Dumnezeu la anul 712 de la întrupare.

Cântare de laudă la Dumnezeiasca purtare de grijă a lui Dumnezeu

Minunat este Domnul întru
a Sa purtare de grijă,
El glas limpede i-a dat lui Andrei,
cel mai înainte mut.

El pe cel mut l-a făcut
trâmbiţă a Lui cu totul de aur,
Precum demult pe Saul
făcutu-l-a Bisericii Lui stâlp.

Zadarnic voit-a Marta de cununie să fugă;
Ea voii lui Dumnezeu cu adevărat s-a plecat.
A lui Dumnezeu purtare de grijă
Pe Marta, şi nevrând, spre cununie o a îndreptat;
Dumnezeiască lucrare a fost aceasta:
Prin astă cununie, Sfânt lui Dumnezeu
şi oamenilor s-a născut.

Oricine dăruieşte lui Dumnezeu,
dăruieşte Celui Mai Bun,
Şi a sa neştiutoare voie o supune
Voii lui Dumnezeu.

Fiul meu, nimic să nu plănuieşti fără Domnul,
Altminteri ale tale planuri rămân fără rod.
Cunoaşte că toate ale vieţii tale căi şi doriri
În mâna Lui sunt, ale Domnului Făcătorul.
Ale Lui sunt culmile înalte şi adâncurile,

Ale lui stihiile, temeliile şi munţii pământului.
Al Lui este trupul şi al Lui sufletul,
Şi duhul celor câte sunt, cu podoaba lor.
Întru a Sa arie şi cu a Sa seceră,
A cui voie vom împlini, dacă nu a Lui?

Viaţa şi activitatea Sfântului Andrei

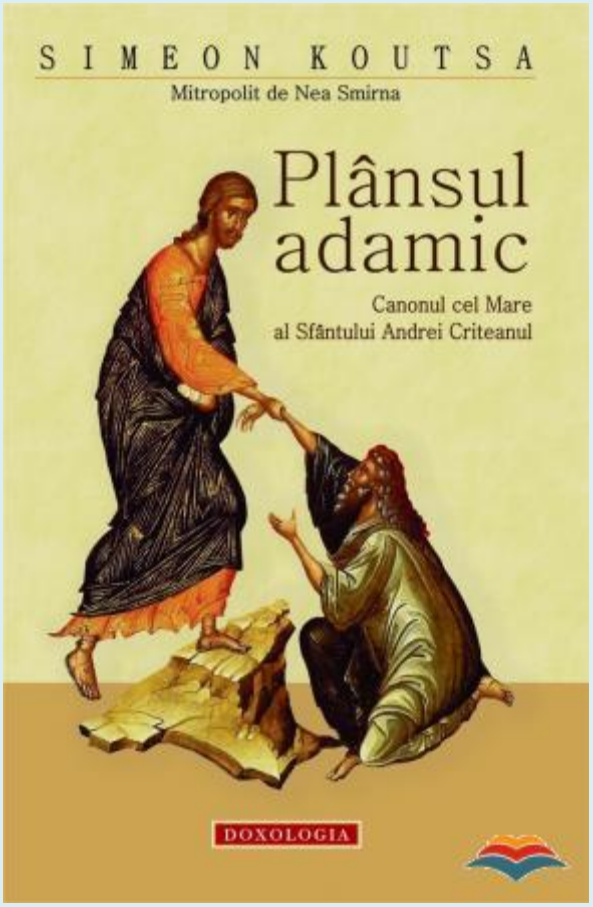

Sfântul Andrei Ierusalimiteanul a fost o mare personalitate a epocii sale şi unul din corifeii poeziei şi imnografiei liturgice. Este autorul minunatului Canon. Cunoaşterea vieţii acestui mare ierarh şi poet nu este proporţională cu valoarea pe care o deţine marele Canon şi cu importanţa sa desprinsă din conştiinţa liturgică a Bisericii. Să conchidem deci că [Sfântul Andrei] a fost o mare personalitate bisericească cu o excepţională lucrare pastorală şi cu o bogată contribuţie literară!

1. Originea

S-a născut în jurul anului 660 d.Hr. în renumitul Damasc, unul dintre cele mai vechi şi mari oraşe ale Răsăritului. Aici a avut loc admirabila convertire a Apostolului neamurilor. În acest oraş [Apostolul Pavel] s-a botezat, a luat darul Duhului Sfânt şi a rostit primele sale predici. Pentru aceasta, [Apostolul Pavel] este mândria şi slava Damascului. Damascul a dat Bisericii un „vas ales" (FA. 9:15), iar întregului pământ un „tată şi un învăţător al evlaviei". Şi dumnezeiescul Pavel, precum remarca Makarios Makris, biograful Sfântului Andrei, i-a acordat o mare

cinste, căci el „a fost bărbat cinstit şi învăţător deplin al Bisericii lui Hristos". Un astfel de fruct a fost şi Sfinţitul Andrei.

Era descendentul unei familii în care se distingea evlavia, iar floarea virtuţilor creştine o îmbodobea. Tatăl său, pe nume Gheorghe, iar mama sa, Grigoria, erau „oameni cinstitori de Dumnezeu şi îmbunătăţiţi mai degrabă prin virtuţiile lor, decât prin bogăţiile pe care le aveau". Până la vârsta de şapte ani, micul Andrei nu putea să vorbească. Limba îi era legată. Când însă a împlinit şapte ani şi, într-o zi a intrat în biserică cu părinţii lui, ca să participe la Dumnezeiasca Liturghie şi să se împărtăşească cu preacuratul Trup şi Sânge al Domnului, limba lui, în chip minunat, s-a dezlegat şi a început să vorbească, fără multă greutate. Aici, în Damasc, a primit întâile învăţături şi s-a adăpat cu laptele cel curat al evlaviei, care de multe ori a fost ca o dorinţă arzătoare ce i-a aprins inima şi a predat existenţa sa iubirii şi cinstirii lui Dumnezeu.

2. Perioada de la Ierusalim

Această iubire fierbinte pentru Hristos a condus paşii săi la vârsta de aproximativ cinsprezece ani, spre Oraşul Sfânt. Hotărăşte să se închine în prea cinstita biserică a Învierii. Părinţii lui nu numai că nu reacţionează ci, precum consemnează biografii săi, aceştia sunt cei care îl prezintă [mănăstirii], ca să-l afierosească Domnului. Acesta este semnul profundei spiritualităţi a familiei Sfântului, înăuntrul căreia s-a născut şi a crescut.

Ierusalimul a fost locul unde Andrei s-a instruit pe larg şi s-a cultivat în profunzime, atât în educaţia primară cât şi în învăţăturile teologice. De altfel, l-au ajutat mult în acestea darurile duhovniceşti cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Acolo a devenit monah şi a îndeplinit funcţia de notar patriarhal, (aşadar, secretar) apropiat al patriarhului Teodor. Chiar dacă s-a evidenţiat mai ales în Constantinopol, iar Creta a fost locul manifestării marelui său dar, prin petrecerea sa în Oraşul Sfânt, i s-a dat titlul de ierusalimitean, care-l însoţeşte toată viaţa şi care continuă să-l urmeze şi după adormirea sa.

3. În Constantinopol

În jurul anului 685 d.Hr., Biserica din Ierusalim avea nevoie să exprime în scris Mărturisirea ei de credinţă faţă de ceea ce s-a hotărât asupra celor două voinţe şi celor două firi ale lui Hristos, la Sinodul al 6-lea Ecumenic (680-681), după care, să o trimită în capitala Imperiului. Pentru expedierea Mărturisirii, patriarhul a folosit pe Andrei, notarul său, dimpreună cu alţi doi părinţi, „din clerul cuvântător": *„pe*

acest bărbat al nostru, rob sfânt al lui Dumnezeu, care la vârstă fragedă fiind, mare prin bună-cuviinţă s-a arătat, ca unul ce era iscusit în dogmele dreptei credinţe şi ca unul ce era mai învăţat la unele ca acestea decât orice altul, au judecat cu dreptate să-l trimită împreună cu doi evlavioşi părinţi, la împărat, cu Mărturisirea de credinţă".

Din această misiune, Sfântul Andrei avea să nu se mai întoarcă vreodată în Ierusalim. Din motive pe care nu putem să le ştim, a rămas în Constantinopol, slujind Biserica de acolo. La început, poate că a vieţuit în vestita mănăstire a Născătoarei de Dumnezeu din Vlaherne, iar mai târziu, când a devenit episcop, a întemeiat în Creta o măreaţă biserică închinată în cinstea ei. A fost hirotonit diacon al Marii Biserici şi i-au fost încredinţate cele două aşezăminte filantropice, „cel al orfanilor" şi „cel al bătrânilor", în administraţia cărora Sfântul Andrei şi-a arătat întreaga sa dragoste şi multele sale aptitudini. Desigur, în perioada temporară de douăzeci de ani petrecuţi în Constantinopol, Sfântul Andrei se distinge ca predicator şi dascăl al Bisericii.

4.Episcop

Caracterul, educaţia sa bogată, darul cuvântului şi toate celelalte harisme, pe care le dovedea Sfântul Andrei, au devenit foarte repede cunoscute. Reputaţia numelui său s-a extins pretutindeni. Pentru acest motiv, în jurul anului 711 sau 712, a fost ales episcop al Cretei. Poporul l-a primit cu cinste şi dragoste fierbinte.

Lucrarea pastorală a Sfântului Andrei a fost rodnică şi bogată. A îmbinat în mod perfect interesele teoretice şi dragostea sa pentru arta poetică cu înfăptuirea problemelor pastorale.

Ca episcop, precum ne spune biograful său: „şi-a arătat marea pricepere a sufletului său, precum şi a virtuţilor celor neasemănate în ştiinţa păstoririi celor încredinţaţi".

Interesul său s-a îndreptat mai înainte de toate spre cler. Cunoştea înălţimea preoţiei. A conştientizat grandoarea şi profunzimea sfintei misiuni, precum şi responsabilităţile care se impun celor ce primesc harul lui Dumnezeu. Pe toate acestea a încercat să le transmită nu numai prin cuvântul şi prin predica adresată clerului său, ci şi prin exemplul vieţii sale sfinte şi al modelului său personal.

Grija episcopului a cuprins încă şi pe monahi, „reglementând cele despre feciorie şi legiferând cele despre vieţuirea monahilor". Din această tagmă a monahilor va

alege şi pe preoţii care vor fi aşezaţi în biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu (Vlaherne), pe care el însuşi a reconstruit-o.

Marea datorie al fiecărui episcop este ocrotirea şi sprijinirea poporului, conducerea lui în lumina cuvântului celui adevărat a lui Dumnezeu, sfinţirea lui prin harul cel de viaţă dătător al dumnezeieştilor Taine, păstrarea sa intactă de stricăciunea ereziilor şi de ofensivele cele viclene. Spre împlinirea acestei sfinte datorii, episcopul Andrei a răspuns cu întreaga putere a sufletului său. Aşa cum menţionează şi biograful său: *„pe cei tineri îi învăţa ca pe nişte copii, iar pe cei bătrâni îi înţelepţea. Pe cei păcătoşi îi întorcea la pocăinţă şi dădea nădejde despre mila lui Dumnezeu celor ce se pocăiau. Îndemna la nevoinţele faptelor bune pe cei ce se nevoiau. Pe cei ce erau luptaţi, îi ajuta; pe cei ce se primejduiau să cadă în păcate, îi sprijinea; pe cei căzuţi îi ridica; celor neputincioşi le dădea putere; celor întristaţi, mângâiere; celor leşinaţi, răsuflare; văduvelor le era sprijinitor; săr-manilor, tată; săracilor, vistierie; flămânzilor, hrană; celor goi, îmbrăcăminte".*

Când în sudul Cretei s-a ivit marea invazie a arabilor şi populaţia creştină s-a refugiat în cetatea Drimeus, între ei a fost şi episcopul Andrei, care a gustat din suferinţele poporului, încurajându-i şi rugându-se fierbinte pentru mântuirea lor. Din nou, atunci când s-a abătut o secetă mare şi o uscăciune peste insulă, rugăciunile fierbinţi ale Sfântului au deschis cerurile: „ploaie pământului să dai, iar pedeapsa foametei opreşte-o".

Afecţiunea episcopului a fost îndreptată şi spre cei întristaţi. De dragul fraţilor mai mici în Hristos, a construit o impunătoare casă de oaspeţi: „A construit azile şi case de oaspeţi, ca să-i vindece pe cei bătrâni şi să dea vindecare tuturor ce sunt în boală, după cum şi străinilor, ca să găsească un acoperiş deasupra capului lor, să trăiască şi să supravieţuiască. Nu i-a fost suficient însă numai să le procure cele necesare ci, imitând pe Înţeleptul a toate, pe Domnul şi Învăţătorul Dumnezeu, s-a îngrijit de rănile lor, le-a spălat mâinile şi faţa lor, curăţindu-le şi rănile. În acest fel şi-a arătat iubirea sa faţă de Dumnezeu şi iubirea faţă de aproape".

Faţă de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu nutrea o mare iubire şi o adâncă evlavie. Aceasta o constatăm din imnele pe care i le-a închinat, din cuvintele pe care le-a rostit şi din omiliile pe care le-a scris despre persoana şi sărbătorile închinate ei. Exprimarea acestei dragoste s-a observat şi în construirea măreţei biserici închinate Preasfintei Fecioare, pe care a numit-o „a Vlahernelor": *„A construit o nouă biserică Preasfintei şi Preacinstitei Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria, care lăcăş sfinţit şi însufleţit al Cuvântului lui Dumnezeu pe sine*

s-a făcut. Pe aceasta a numit-o Vlaherne, după biserica cu acelaşi nume. Şi a stabilit în biserica aceasta preoţi vrednici şi cu teamă de Dumnezeu din ceata monahilor, ca să cânte şi să-L slăvească pe Dumnezeu, ca dar de schimb pentru bunătatea şi pentru toate cele ce vin de sus, de la Dumnezeu".

Nu a omis încă să se îngrijească nici de Bisericile vechi şi de cele „stricate". Le-a reparat şi „le-a împodobit cum se cuvine" cu tot ce era nevoie pentru sfânta lor slujire „prin mâna sa cea binevoitoare şi bogată".

5. Sfârşitul vieţii sale

„Nevoia chemării" l-a determinat pe cinstitul episcop al Cretei să meargă la Constantinopol. Care a fost această nevoie ce l-a purtat în Constantinopol nu ştim. Ambii biografi ai săi - desigur, succesori vieţii lui - tac. Mulţi dintre noii cercetători corelează călătoria aceasta cu iconomahia, care izbucnise deja, şi cu poziţia iconofilă pe care o adoptase Sfântul Andrei. În Constantinopol, mulţi l-au primit cu dragoste şi cinste, îl vizitau des ca să obţină de la el vreun anume folos duhovnicesc: „mulţi de la acesta har au dobândit peste măsură, iar de roua învăţăturii lui inima lor se umplea". Aici în Constantinopol şi-a prevăzut sfârşitul vieţii sale trupeşti: „din viaţă mă voi retrage după călătoria aceasta". Într-adevăr!

Întorcându-se din Constantinopol în Creta, a murit în Eresso, din insula Lesbos, în data de 4 iulie 740 d.Hr. A fost înmormântat acolo, în Biserica Sfintei muceniţe Anastasia.

Canonizarea sa ca Sfânt a avut loc destul de repede, dacă ţinem cont de realitatea că rânduiala Canonului său a fost compilată de către Teofan Scribul (f 845).

Biserica îi cinsteşte pomenirea în data de 4 iulie - ziua fericitei sale adormiri.

6. Opera sa scrisă

Sfântul Andrei s-a distins ca predicator şi imnograf. Lucrarea sa poetică este majoritar encomiastică. A elogiat-o cu multă pasiune pe Preasfânta Născătoarea de Dumnezeu: s-au păstrat minunatele sale omilii la Buna Vestire, la Naşterea Maicii Domnului, la Întâmpinarea Domnului, la Intrarea în Biserică a Născătoarei, la Adormirea ei, precum şi la Imnul Acatist.

Omiliile sale le întâlnim şi la alte sărbători împărăteşti, precum la Naşterea Domnului, la Tăierea împrejur şi la Schimbarea la Faţă. Un alt grup de omilii sunt

cele encomiastice la diferiţi sfinţi, precum la apostoli şi ucenici (Ioan, Luca, Iacob - ruda Domnului, Tit), la persoane înrudite cu Domnul (Ioachim şi Ana, Ioan Botezătorul), la martiri (la cei zece martiri din Creta, la Sfântul Gheorghe, la Sfinţii doctori fără de arginţi Cosma şi Damian), la Sfântul Nicolae, la Sfântul Patapie şi la cinstita Cruce.

Sfântul Andrei a fost mai cu seamă imnograf. Poate de aceea şi cuvintele sale sunt intens influenţate de către ritmul înflăcărat al poeziei. Cuvântul său este viu, rapid şi curgător. Cunoştea bine tainele retoricii şi avea o adâncă cunoştinţă a limbii atice, care se folosea în Biserică. Omiliile sale demonstrează însă şi profunda cunoaştere a Sfintei Scripturi şi, desigur, a Vechiului Testament, pe care de multe ori îl interpretează alegoric, ca apoi să tragă concluzii folositoare pentru viaţa morală a auditoriului său: „Pentru întâia oară atunci, remarcă mai tânărul scriitor, şi cu siguranţă, în manieră unică până astăzi, s-au auzit în Creta predicile ce aveau două caracteristici ale cuvintelor lui Andrei: măiastra prelucrare retorică şi înaltele sensuri teologice. Ehrhard îl caracterizează ca «cel mai bun retor bisericesc al perioadei bizantine». Problema este dacă stilul său, în ceea ce priveşte bogăţia nuanţelor, pasiunea şi arta a fost ajuns de altcineva".

Sfântul Andrei este considerat părintele imnelor numite canoane. A compus textul şi melodia unui număr impresionant de irmoase şi condace, idiome şi stihiri. Alcătuirea canoanelor de către Sfântul Andrei şi ceilalţi doi mari melozi - Cosma de Maiuma şi Ioan Damaschin - [proveniţi] tot din Ierusalim, a îndepărtat precedenta specie a poeziei: - condacul. Canonul s-a afirmat ca o lucrare poetică suverană în viaţa liturgică a Bisericii şi a continuat să domine până astăzi.

În imnografia eclesială, au fost numite canoane acele imne lungi, alcătuite din ode (cântări), ce variază ca număr şi nu depăşesc niciodată nouă cântări. Fiecare cântare include o strofă de introducere, numită irmos, iar apoi trei până la patru strofe, numite tropare, ce sunt cântate în legătură cu glasul irmosului. De multe ori canoanele au şi un acrostih. Acesta este o mică frază care ne oferă numele poetului ce a compus canonul sau face referire la premisa sărbătorii pe care canonul o laudă, dând o formă întregului canon, de la primul rând al irmoaselor până la tropare. De multe ori acrostihul este alfabetic.

Aşa cum am menţionat, fiecare canon este alcătuit dintr-un număr diferit de cântări. Niciodată nu trece de nouă, aşa cum sunt şi cântările din Sfânta Scriptură), pe care Biserica le-a folosit în cultul ei, împreună cu cântarea psalmilor.

Interpretând irmoasele Canonului Mare vom vorbi pe larg despre aceste nouă cântări biblice.

Canoanele Sfântului Andrei au ca subiect pe [Mântuitorul] Hristos, pe Născătoarea de Dumnezeu, pe [Ioan] Înaintemergătorul, pe sfinţi dar şi sărbători ale Triodului şi ale Penticostarului şi multe altele. Textul lor se distinge prin limpezime, prin învăţătura şi măreţia caracterului ei. Sfântul Andrei, exprimându-şi mulţimea sentimentelor sale şi profunzimea cea adâncă în diferite aspecte ale vieţii în Hristos, devine călăuză a fiecărui credincios, care cântă sau ascultă imnele sale, în retragerea spre pocăinţă şi zdrobire sau spre trăirea cu intensitate a tainei mântuirii.

(extras din cartea: Mitropolitul Simeon Koutsa de Nea Smirna: Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul)

Sfântul Andrei Criteanul - Scrieri întâlnite în cărţile liturgice

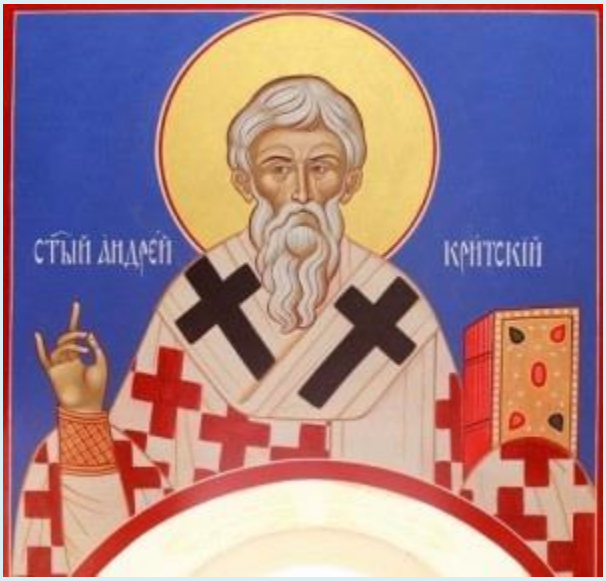

Sfântul Andrei Criteanul este cunoscut ca unul dintre cei mai de seamă şi mai prolifici creatori de canoane şi imne, deosebite prin frumuseţea formei şi profunzimea gândirii.

El a compus Canonul cel mare (Canonul de pocăinţă) din Triod, canon format din 250 de tropare. Canonul Sfântului Andrei Criteanul se citeşte de două ori în Postul Mare, astfel: unele părţi, la Pavecerniţa Mare din primele patru zile ale Postului şi în întregime în a cincea săptămână, în cadrul slujbei Utreniei.

Sfântul Andrei Criteanul a mai scris stihiri (tropare) şi pentru unele sărbători în afara Postului:

- ✓ ***Triode la Pavecerniţa în Duminica Floriilor, apoi triode la utrenie: luni, marţi, miercuri şi joi, în Săptămâna Patimilor.***
- ✓ ***Canoane la Învierea lui Lazăr, în Duminica Mironosiţelor, la Naşterea Maicii Domnului şi a Sfântului Ioan Botezătorul şi la zămislirea Sfintei Ana.***
- ✓ ***Stihiri la Întâmpinarea Domnului, la Înălţarea Sfintei Cruci, la Naşterea lui Hristos, la Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel şi la Sfântul Apostol Andrei.***
- ✓ ***Tot Sfântului Andrei îi sunt atribuite Canonul de pocăinţă către Domnul Iisus Hristos şi Canonul rânduielii la ieşirea sufletului.***

Sfântul Andrei Criteanul şi Canonul cel mare

Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης.
Φυλάσσεται εις τον νεοανεγερθέντα Ιερό Ναό Αγίου Ανδρέα Κρήτης, εις το προάστιον Άγιος Βλάσιος Τεμένους.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul - Canonul cel mare se cântă în Postul Sfintelor Paşti. Canonul Sfântului Andrei Criteanul este un canon de pocăinţă, adică un lung imn liturgic (peste 250 stihiri), alcătuit din 9 cântări bogate, compuse, la rândul lor, din stihiri scurte de pocăinţă.

Sfântul Andrei Criteanul - Canonul cel mare:
https://www.academia.edu/42562842/Sf%C3%A2ntul_Andrei_Criteanul_-_Canonul_cel_mare

Canonul cel mare - Text şi tâlcuire:
https://www.academia.edu/42561375/Mitropolitul_Simeon_Koutsa_de_Nea_Smirna_Pl%C3%A2nsul_adamic_Canonul_cel_mare_al_Sf%C3%A2ntului_Andrei_Criteanul

Canonul cel mare (de pocainta) al Sfantului Andrei Criteanul - Arhidiacon Vlad Rosu:
https://www.youtube.com/watch?v=YyzVBcr64-c

Canonul mare al Sfântului părintelui nostru Andrei Criteanul

Totalizând peste 250 de stihuri, ***Canonul Sfântului Andrei Criteanul este unul din cele mai frumoase imnuri liturgice şi cel mai amplu dintre toate canoanele Bisericii Ortodoxe***, fiind numit şi Canonul cel mare.

A fost alcătuit de Sfântul Andrei, episcopul Cretei, în secolul al VIII-lea. El ***este un adevărat compendiu de pocăinţă, în care ni se pun în faţă modele din Vechiul şi***

Noul Testament, unele pe care să le urmăm, altele de care să ne ferim. Specifică Postului Mare, această slujbă invită credincioşii la rugăciune, post şi pocăinţă.

Părţi din Canonul Sfântului Andrei Criteanul s-au citit şi la slujbele săvârşite în prima săptămână din Postul mare. Biserica a rânduit ca astăzi în timpul rostirii marelui Canon al Sfântului Andrei Criteanul să se citească şi viaţa Sfintei Maria Egipteanca, un minunat model de pocăinţă şi întoarcere la Dumnezeu.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul:
http://www.nistea.com/canonul_mare.htm

Sfântul părintele nostru Andrei Criteanul (sec. VII-VII) s-a născut la Damasc, într-o familie de creştini. ***Până la vârsta de 7 ani băiatul nu a vorbit deloc, dar după ce s-a împărtăşit cu Sfintele Taine a primit darul vorbirii.*** Apoi a studiat Sfânta Scriptură şi Teologia, devenind arhiepiscop de Creta. Prăznuirea lui în Biserica Ortodoxă se face pe 4 iulie.

Viaţa Sfântului Andrei Criteanul – mistagogul pocăinţei

Numele Sfântului Andrei Criteanul este unul cunoscut în literatura bisericească, ocupând „un loc de vază în istoria literaturii greceşti din perioada bizantină” legat fiind şi de apariţia unei noi forme a literaturii patristice – canonul, ***el fiind primul alcătuitor de canoane.***

Demersul nostru de a creiona pe scurt viaţa Sfântului Andrei Criteanul este unul deosebit de greu. Diferitele materiale aghiografice pe care le deţinem îi plasează diferit fie anii naşterii (între cca. 635/645-660), fie anii morţii (713-740). Informaţiile care ne-au parvenit, referitoare la activitatea sa, sunt fie contradictorii, fie incomplete. Metodologia cercetării se bazează pe o analiză obiectivă şi profundă a tuturor izvoarelor existente la care se adaugă ca o „încununare” literatura secundară care confirmă sau infirmă unele ipoteze, ce au fost schiţate în jurul bibliografiei Sfântului Andrei Criteanul. Am căutat o distanţare faţă de acele izvoare sau studii aghiografice care încearcă să susţină anumite idei preconcepute

sau de acele studii care forţează prea mult unele ipoteze. Izvoare importante care se pot adăuga pentru cunoaşterea vieţii Sfântului Andrei Criteanul sunt şi sinaxarele bisericeşti alături de troparele închinate în cinstea Sfântului Andrei Criteanul, atât cele din Minei cât şi cele din Canonul cel Mare.

În limba greacă, s-au redactat destul de multe lucrări care analizează cronologic viaţa Sfântului Andrei Criteanul. Una din aceste lucrări ne-a parvenit şi nouă. Este vorba de lucrarea arhimandritului Simeon Koutsas: Plânsul lui Adam. Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul, lucrare deosebit de importantă prin cantitatea informaţiilor oferite şi prin comentariul la fiecare tropar al Canonului.

Anumite traduceri din Chronographia Theophanus (tomul 108) care îl pune uneori în lumină negativă pe autorul Canonului, vor fi preluate după studiul tradus din limba rusă a Pr. Arcadie Vinogradov: Viaţa Sfântului Andrei Criteanul, arhiepiscop şi mitropolit al Cretei. Schiţă biografică.

Conform biografiei greceşti, Sfântul Andrei Criteanul s-a născut în jurul anului 660, în localitatea Damasc, din părinţi iubitori de Dumnezeu, Gheorghe şi Grigoria.

Tradiţia ne spune că până la vârsta de 7 ani a fost mut, iar darul vorbirii l-a primit atunci când s-a împărtăşit pentru prima oară cu Dumnezeieştile Taine. Studiile şi le-a realizat în localitatea natală, făcându-se „îndrăgitor fierbinte al adevărului şi al dumnezeieştii înţelepciuni”.

La vârsta de 14-15 ani, după vizita făcută la Locurile Sfinte, cere părinţilor să-l afierosească Domnului. Astfel, de tânăr Sfântul Andrei va fi îmbrăcat în chipul monahicesc la mânăstirea Sfântului Sava, de lângă Ierusalim şi apoi la Sfânta Înviere. Se pare că aici şi-ar fi redactat cea mai mare parte a operei sale, inclusiv opera sa fundamentală Canonul cel Mare. Tot aici la Ierusalim, va fi ales de către Teodor secretar pe lângă locţiitorul scaunului patriarhal, lăsându-i-se apoi în grijă copiii orfani. Prin adâncirea vieţii sale duhovniceşti, prin cultura teologică, prin darurile sale speciale şi prin faptul că va deveni reprezentativ în Ierusalim, el va purta denumirea de „Ierusalimiteanul”.

Când erezia monotelită – care considera că în Iisus Hristos nu a existat şi o voinţă umană, ci numai una divină – s-a extins, a fost absolut necesar ca Părinţii Bisericii să se întâlnească pentru a combate erezia. Sinodul VI Ecumenic din Constantinopol (681), sub conducerea împăratului bizantin Constantin al IV-lea Pogonatul (668-685) a luat în discuţie şi a combătut această erezie. Teodor, vicarul patriarhal al

Patriarhiei de Ierusalim, neputând participa la întrunirile Sinodului a trimis pe tânărul Andrei, împreună cu alţi doi monahi, ca reprezentanţi direcţi ai patriarhiei de Ierusalim.

Rolul Sfântului Andrei la Sinodul VI Ecumenic nu a fost unul important, chiar dacă s-ar vrea să i se acorde o importanţă majoră. El a fost mai mult un „ajutor" pe lângă cel care a luat cuvântul în Sinod şi a semnat actele Sinodului VI Ecumenic ca reprezentant oficial: *„Gheorghe, smeritul presbiter şi deţinătorul locului iubitului de Dumnezeu, presbiter şi păstrătorul scaunului apostolic al Sfântului oraş al lui Hristos Dumnezeului nostru, Ierusalim, a iscălit ..."*. Rolul său redus la Sinodul VI Ecumenic se datorează faptului că nu era în rândul clericilor, fiind doar un simplu monah, el nu a putut lua cuvântul, la acestea adăugându-se şi lipsa semnăturii sale din actele oficiale.

A rămas oare Sfântul Andrei Criteanul în Constantinopol după terminarea Sinodului VI Ecumenic? Răspunsul nostru poate fi considerat doar o ipoteză, dacă am lua în considerare informaţiile care ne precizează că a plecat de la Ierusalim la Constantinopol „cu treburi" pe la 685. Este posibil, totuşi, ca după Sinodul din 681 să se fi întors la Ierusalim, să-i fi prezentat lui Teodor hotărârile Sinodului şi apoi să fi fost trimis într-o delegaţie din nou în Constantinopol, prin 685 ca să-i transmită împăratului bizantin Constantin al IV-lea Pogonatul adeziunea Bisericii de la Ierusalim faţă de hotărârile Sinodului Ecumenic cu privire la erezia monotelită sau pentru a-i transmite felicitările Bisericii din Ierusalim pentru modul în care s-au desfăşurat întrunirile acestuia şi pentru că a susţinut Sinodul. ***Ceea ce este cert e faptul că după 685 îl întâlnim în Constantinopol, hirotonit aici diacon - probabil pe seama bisericii Sfânta Sofia - fapt datorat şi calităţilor sale oratoriceşti. Aici la Constantinopol se dedică totalmente îngrijirii bătrânilor şi a orfanilor (orphanotropos).***

Probabil a slujit o perioadă de timp la Sfânta Sofia unde se remarcă prin „predica faptei şi cateheza înţelepciunii", ***cântând pentru prima oară şi opera sa fundamentală - Canonul cel mare, iar de aici va fi preluat de Biserica din Alexandria, Antiohia, Ierusalim şi apoi în întreg Imperiul bizantin.*** Nu ştim când şi unde a fost hirotonit preot.

Datorită vieţii sale curate şi vrednice de numele de creştin, datorită devotamentului şi dragostei profunde pentru Biserica lui Hristos şi pentru semeni a fost ales pe la 710-711 arhiepiscop la Gortynei, cetate a insulei Creta. ***De la insula Creta va primi cognomenul de „Cretanul" sau „Criteanul".***

În anul 712, când arabii au încercat asedierea insulei, Sfântul Andrei Criteanul organizează lupta de apărare a locuitorilor de aici.

Un moment neplăcut din viaţa Sfântului Andrei Criteanul este participarea sa la Sinodul monotelist din anul 712.

Urcarea la treapta de arhiepiscop al Cretei este legată de Teofan în „Cronica" sa de urcarea la tron al lui Filipikos Bardanes, care l-a ucis pe Justinian al II-lea şi i-a ocupat tronul, dorind cu toată ardoarea instalarea monotelismului în tot Imperiul bizantin. Hotărârile Sinodului au fost semnate de Andrei şi de Gherman (cel care va ajunge mai târziu episcop al Chiziciei).

„Cronica" lui Teofan, scrisă pe la 810-811, deci cu o sută de ani după sinod, ar fi putut pune în eroare „prin cine ştie ce acte false ale monoteliştilor, în interesul cărora era să introducă, în rândurile partizanilor lor, pe vestiţii ierarhi ai Bisericii".

Dintr-o altă perspectivă, Sfântul Andrei Criteanul poate fi considerat un trădător şi un eretic, deoarece „nimeni din ei [din episcopii prezenţi, n.n.] n-a ridicat glasul împotriva împăratului eretic".

Într-adevăr, Sfântul Andrei a cedat presiunilor imperiale de a semna actele Sinodului monotelist, însă în interiorul său a rămas devotat credinţei ortodoxe, el nu a fost un partizan fervent al monoteliştilor.

Însuşi Ioan al Constantinopolului, participant şi el la Sinod afirma: „Această hotărâre nu este erezie sau îndepărtarea părinţilor Sinodului de la credinţa lor".

Dacă ar fi să facem o comparaţie între actul Sfântului Andrei Criteanul şi Aron, fratele lui Moise - care a realizat un viţel de aur pentru ca poporul să i se închine, s-ar observa la bază acelaşi motiv: presiunea poporului, în cazul Sfântului Andrei Criteanul - cea a împăratului.

După această scurtă perioadă de „monotelist" el a retractat, scriind cu acest prilej stihurile iambice, adresate arhidiaconului Agaton. Sub împăratul bizantin Leon Isaurul (717-741) va fi un anti iconoclast convins.

Nu ştim ce l-a determinat pe Sfântul Andrei să plece într-o vizită la Constantinopol, pe la 740. ***La întoarcere, ajungând în insula Mitilene, la locul numit Eresos şi-a dat obştescul sfârşit la 4 iulie 740, rămânând a fi cinstit ca „nou David" şi ca „laudă a părinţilor***".

Opera Sfântului Andrei Criteanul

Opera lui e alcătuită din proză şi versuri. În proză are 24 de predici: 8 în cinstea Maicii Domnului, deşi nu toate autentice. Deosebite sunt: predica despre Buna - Vestire şi 3 despre mutarea la cer a Fecioarei Maria.

În versuri scrie idiomele şi e creatorul canoanelor, o nouă speţă a poeziei bisericeşti mult mai lungi în comparaţie cu cele ale Sfântului Ioan Damaschin (8 sau 9 bucăţi poetice cu structură şi melodie proprie).

A scris canoane la Învierea lui Lazăr, la duminica Mironosiţelor, la naşterea Maicii Domnului, la zămislirea Sfintei Ana, etc., creaţii din care se inspiră masiv Teodor Studitul.

A scris şi un mic poem de 128 trimetri iambici în care-şi exprimă adeziunea la hotărârile Sinodului VI Ecumenic.

Opera clasică a Sfântului Andrei Criteanul este Canonul cel mare, un vast poem, remarcabil prin profunzimea evlaviei şi a pocăinţei.

Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul – Structură, slujire şi conţinut

Structură şi compoziţie

Canonul cel mare este format din patru părţi, fiecare împărţită în nouă ode ca orice canon obişnuit. Totuşi, sunt mici diferenţe între odele celor două compoziţii. În acest Canon sunt multe tropare. La refrenul "***Miluieşte-mă Dumnezeule, miluieşte-mă***" se face o metanie completă. În plus, unele ode au refrenuri adiţionale şi tropare ale autorului canonului, Sfântul Andrei din Creta sau ale Sfintei Maria Egipteanca, unul din cele mai mari modele de pocăinţă din istoria creştină.

Slujire

Canonul cel mare se slujeşte:

- ⇒ *În prima săptămână a Postului mare. La Pavecerniţa mare de luni, marţi, miercuri şi joi, se citeşte câte o parte din Canon după Doxologia mică (în practica greacă) sau după Psalmul 69 (în practica rusă).*
- ⇒ În miercurea din săptămâna a cincea a Postului mare, viaţa Sfintei Maria Egipteanca este citită împreună cu întreg Canonul cel mare la Utrenie. *Această practică a fost introdusă încă din timpul vieţii Sfântului Andrei, care este de asemenea şi autorul hagiografiei Sfintei Maria Egipteanca.*

Conţinut

O trăsătură distinctivă de bază a Canonului cel mare este utilizarea deosebit de frecventă a imaginilor şi subiectelor din Vechiul şi Noul Testament. Pe măsură ce Canonul merge înainte, comunitatea întâlneşte multe exemple de păcate şi pocăinţă. Sfânta Scriptură (şi astfel Canonul) vorbeşte despre unele persoane pozitiv şi despre altele negative - se aşteaptă ca penitenţii să imite exemplele pozitive de sfinţenie şi pocăinţă şi să evite exemplele negative de păcat, natură căzută şi mândrie. Cu toate acestea, ***unul din cele mai notabile aspecte ale Canonului este că portretizează figurile biblice într-o formă foarte personală pentru fiecare penitent: Canonul este scris în aşa manieră ca fiecare credincios se poate identifica singur cu multe personaje şi evenimente din Biblie.***

Câteva referinţe despre Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

În prima săptămână a Postului mare şi la Denia din Joia săptămânii a cincea, Biserica noastră dreptslăvitoare ne adună pe toţi în jurul analogului pentru a cânta împreună Canonul cel mare.

Scopul acestui canon, scris de Sfântul Andrei Criteanul († cca. 740 dHr.) este să ne readucă aminte de starea noastră de păcătoşenie, de necesitatea chemării numelui lui Iisus Hristos în inima noastră şi de importanţa pe care o are pocăinţa în viaţa noastră.

Despre autorul Canonului, despre valoarea şi aplicabilitatea sa în lume, vom aminti câteva lucruri în cele de mai jos.

Autorul Canonului - Sfântul Andrei Criteanul

S-a născut în Damascul Siriei în jurul anului 660 d.Hr. Adolescent fiind încă, şi-a început viaţa monahală la Mănăstirea Sfântului Sava din pustiul Iudeii, din Ierusalim. Mai târziu a mers în Constantinopol ca reprezentant al patriarhiei Ierusalimului.

În Constantinopol s-a îngrijit de tineri până la data când a fost ales mitropolit al Gortinei, localitate din insula Creta, Grecia.

În anul 712 la presiunea împăratului bizantin şi împotriva voinţei sale a fost în partida monotelistă, dar a retractat mai apoi.

Moare în anul 740 în localitatea Eresso, din insula Lesbos, Grecia. Amintirea lui se face în fiecare an la data de 4 iulie.

Opera Sfântului Andrei Criteanul

Sfântul Andrei Criteanul a fost un bun orator şi poet. Ca orator a scris Omilii la diferite sărbători, prezentând pentru prima dată sistemul sărbătorilor. Însă cea mai importantă specie de poezie creştină pe care a redactat-o a fost canonul, o nouă speţă a poeziei bisericeşti mult mai lungă în comparaţie cu cele ale Sfântului Ioan Damaschin (8 sau 9 bucăţi poetice cu structură şi melodie proprie).

A scris idiomele, canoane la Învierea Dreptului Lazăr, la duminica Mironosiţelor, la naşterea Maicii Domnului, la zămislirea Sfintei Ana, etc., creaţii din care se inspiră masiv Sfântul Teodor Studitul.

A scris şi un mic poem de 128 trimetri iambici în care-şi exprimă adeziunea la hotărârile Sinodului VI Ecumenic, din anul 651.

Monument al imnografiei creştine răsăritene.

Opera clasică a Sfântului Andrei Criteanul este Canonul cel Mare, un vast poem, remarcabil prin profunzimea evlaviei şi a pocăinţei. Canoanele liturgice au apărut la sfârşitul secolului al VII-lea şi începutul secolului al VIII-lea, înlocuind în mare măsură imnurile liturgice numite condac.

Sfântul Andrei Criteanul a fost considerat drept „părintele canoanelor”, fiind deci primul alcătuitor de canoane şi iniţiatorul acestei specii imnografice în Biserica grecească.

Însăşi titulatura de „cel mare” subliniază întinderea acestuia, un poem vast de 250 de strofe, cel mai mare canon din toate canoanele câte sunt în rânduiala Bisericii.

Citit în primele patru zile din întâia săptămână a Postului Mare şi integral în joia din săptămâna a cincea, Canonul cel mare, datorită gândurilor înălţătoare pe care le transmite, temelor necesare în viaţa fiecăruia (smerenia, pocăinţa, străpungerea inimii), precum şi a profunzimii sale devine un îndreptar şi un îndrumar pentru viaţa noastră.

Conţinutul Canonului mare este unul duhovnicesc, un profund dialog al omului păcătos cu propria conştiinţă, care-i atrage atenţia asupra celor săvârşite. Se poate observa alternanţa a două planuri: sufletul păcătos care-şi plânge păcatele pentru că nu a urmat calea dreptilor, ci a urmat largul drum al rătăcirii şi care din străfundurile inimii strigă: „Iartă-mă! Păcătuit-am la cer şi înaintea Ta!” şi cel al fiinţelor umane ajunse la starea de îndumnezeire, prin pocăinţă.

Canonul cel mare - unirea Testamentelor

În Canonul cel mare se poate observa direct îmbinarea dintre Vechiul şi Noul Testament, o urcare şi o revenire permanentă la început. Prin unirea în Canonul cel mare ale troparelor vetero şi neo-testamentare, Andrei Criteanul arată că Vechiul Testament nu se împlineşte decât în Noul Testament şi prin urmare omul se întregeşte în Adam cel nou, Mântuitorul Iisus Hristos. Puntea de legătură reprezintă profeţii, prezentaţi adesea ca cei care au trezit din nou conştiinţa venirii unui Răscumpărător şi au încercat adesea întoarcerea poporului ales. Din simpla observare a izvoarelor folosite la elaborarea Canonului vom observa cu cât rafinament a unit Sfântul Andrei Criteanul teologia vetero-testamentară de cea neo-testamentară.

În Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul nu avem de-a face cu două testamente separate, ci cu unul singur care leagă ambele părţi, pentru că unitatea este nedespărţită.

Deşi foloseşte un număr extrem de mare de citate din Pentateuh şi în special din cartea Facere, Andrei Criteanul acoperă întreaga perioadă vetero-testamentară. Ceea ce este mai interesant este faptul că în citatele neo-testamentare Sfântul Andrei Criteanul foloseşte cu predilecţie textele celor patru Evanghelii – şi în

special textele Evangheliei lui Luca, apostolul umanităţii – şi mai puţin celelalte scrieri.

De la cântarea a 8-a citatele vetero-testamentare dispar cu totul abundând acum citatele neo-testamentare, precum şi câteva aluzii la kerigma apostolică. ***Prin raportarea continuă de la Vechiul Testament la Noul Testament omul este chemat să treacă puntea de la cel vechi la cel nou, de la omul cel păcătos şi înstrăinat de Dumnezeu la făptura cea nouă în Iisus Hristos.***

Despre frumuseţea Canonului

Referindu-se la frumuseţea şi importanţa sa, **teologul grec Ioannis Fountoulis** a scris următoarele: ***„(Canonul cel mare) nu este nimic mai mult decât un cântec de lebădă, un plânset înainte de moarte, un monolog de jale. Poetul se găseşte la sfârşitul vieţii sale. Simte că zilele lui sunt puţine, viaţa lui a trecut. Meditează la moarte şi la judecata dreptului Judecător, care-l aşteaptă. Vine să facă o retrospecţie, o trecere în revistă a duhului lumii. Se aşează ca să discute cu sufletul său. Însă darea de seamă nu este încurajatoare. Lanţul cel greu al păcatului îl strânge. Conştiinţa îl verifică. Şi poetul plânge mereu pentru prăpastia faptelor sale rele. În plânsul acesta se ia la ceartă cu retrospecţia din Sfânta Scriptură. Însă legătura plânsetului cu Scriptura este foarte naturală. Ca om al lui Dumnezeu, poetul deschide cartea lui Dumnezeu ca să îşi evalueze destinul său. Cercetează unul câte unul modelele sfintei cărţi. Rezultatul comparaţiei este de fiecare dată groaznic şi cauză a noilor bocete. A imitat toate faptele rele ale tuturor personajelor istoriei sfinte, însă nu şi faptele cele bune ale sfinţilor. Nu îi rămâne decât pocăinţa, zdrobirea şi refugiul în mila lui Dumnezeu. Şi aici deschide perspectiva optimistă a poetului. A găsit pocăinţa la uşa Paradisului. Nu are să prezinte fructele pocăinţei; oferă însă lui Dumnezeu inima sa zdrobită şi sărăcia duhului său. Modelele biblice: a lui David, a vameşului, a desfrânatei şi al tâlharului îl încurajează. Judecătorul se va milostivi şi de acesta, care a păcătuit mai mult decât toţi oamenii”...***

Sursă bibliografică de referinţă:
Dimitrios Tsamis, Ekklisiastiki grammatologia, Editura „Pournara”, Thessalonic, 2001, pp. 204-5;
Ioannis Fountoulis, Megas Kanon, în: „Logiki Latreia”, Patriarhon Idrima Paterikon Meleton, Thessalonic, 1971, pp. 55-62;
Pr. Ioan G. Coman, Patrologia, Sfânta Mănăstire Dervent, 1999, p. 194

Stelian Gomboş

Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

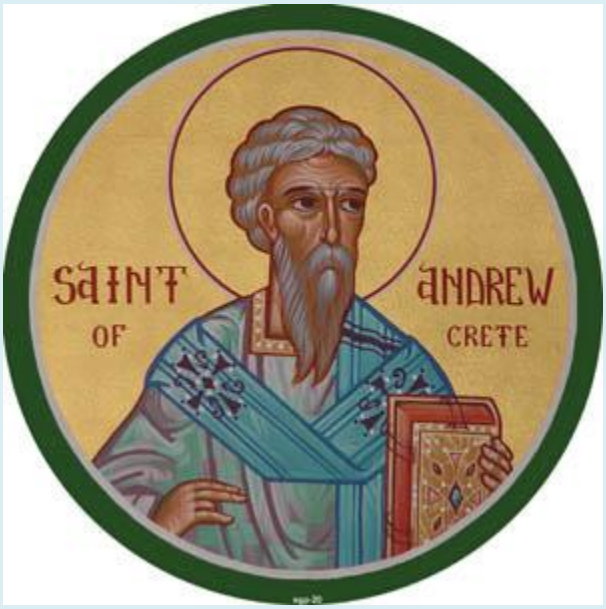

Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul, care se citeşte în perioada Postului Mare, reprezintă una dintre treptele pocăinţei ce conduc spre Ziua Învierii lui Hristos. În primele patru zile ale Postului, în Săptămâna mare, avem prilejul de a lua parte la citirea câte unei părţi din acest Canon, în cadrul slujbei Pavecerniţei mari.

Canonul cel mare este una dintre cele mai importante, dacă nu chiar cea mai importantă operă a imnografiei despre pocăinţă. Deşi abundă în episoade biblice, totuşi nu este o simplă concentrare a unor teme biblice. Dimpotrivă, ***în acest Canon toate faptele scripturistice la care s-a făcut părtaş omul - crearea, căderea, alungarea din Rai, întoarcerea, aşteptarea, răscumpărarea - sunt personalizate.Ele se transformă în faptele fiecăruia dintre noi: crearea mea, căderea mea, răscumpărarea mea.***

Istoria personajelor devine istoria mea, iar eu devin conştient de profunzimea ei: "De unde voi începe să plâng faptele vieţii mele celei ticăloase?".

Canonul ne introduce pe fiecare dintre noi în istoria Sfintei Scripturi şi ne determină să conştientizăm, prin intermediul modelelor de pocăinţă, amplitudinea păcatelor noastre şi înstrăinarea faţă de Dumnezeu.

Un monah tânăr şi erudit

Despre autorul Canonului cel mare, Sfântul Andrei Criteanul, nu se ştiu foarte multe, existând încă multe controverse asupra vieţii, dar mai ales asupra operei sale. Se crede că s-a născut în Siria, în oraşul Damasc, în jurul anului 660. Tradiţia spune că Andrei nu a putut vorbi până la vârsta de 7 ani, când a primit Sfânta Împărtăşanie într-o biserică din Ierusalim. Din acest motiv, părinţii l-au închinat lui Dumnezeu, astfel că după moartea lor a intrat într-o mănăstire ierusalimiteană, cel mai probabil la "Sfântul Sava".

Remarcat de patriarhul Teodor al Ierusalimului, este ajutat de acesta să îşi însuşească o bogată cultură teologică, devenind în acelaşi timp secretarul lui particular.

În jurul anului 685, Andrei, deşi monah este trimis la Constantinopol împreună cu mai mulţi clerici. Scopul delegaţiei era de a subscrie hotărârilor Sinodului al VI-lea Ecumenic (Constantinopol, 680-681) în numele Bisericii Ierusalimului şi de a-l felicita pe Constantin al IV-lea Pogonatul pentru biruinţa împotriva monoteliţilor (cei care susţineau că Hristos a avut o singură voinţă).

Părintele săracilor

Îndeplinindu-şi obligaţiile, Andrei a rămas în capitala bizantină şi a fost hirotonit diacon. Mărturiile istorice arată că Iustinian al II-lea (685-695, 705-711) l-a numit administrator al orfelinatului "Sfântul Pavel".

El a făcut din milostenie una dintre preocupările sale de bază, arătându-se foarte compătimitor faţă de săraci, părinte pentru orfani, apărător al cauzei dreptăţii şi refugiu pentru cei persecutaţi.

Distingându-se prin numeroasele sale calităţi, în preajma anului 712 a fost ales arhiepiscop al Gortynei, în insula Creta.

Deşi s-a opus iniţial ereziei monotelite, sub presiunea împăratului Filip Vardanis a acceptat pentru scurtă vreme doctrina eretică, participând chiar şi la pseudo-sinodul (conciliabulum) din 712, ce a condamnat învăţătura Sinodului al VI-lea Ecumenic. În anul următor însă, s-a dezis de această cădere, reluându-şi scaunul de arhiepiscop şi activitatea de imnograf şi predicator.

În Creta, binefacerile sale s-au înmulţit şi s-au extins, concretizându-se prin ridicarea mai multor aşezăminte filantropice, între care şi un spital pentru săraci.

O listă impresionantă de scrieri

A păstorit oraşul cretan până în jurul anului 740, când nu se ştie din ce motiv, a fost chemat la Constantinopol.

La întoarcere, slăbit de boală şi de bătrâneţe, se opreşte în insula Lesbos (Mitilina), în oraşul Eresos, unde îşi încredinţează sufletul său lui Dumnezeu. Biograful său, monahul Niceta, afirmă că şi-a cunoscut dinainte sfârşitul pământesc.

A fost înmormântat în una dintre cele mai vechi biserici ale insulei, cunoscută ulterior drept Biserica "Sfântul Andrei".

Lista scrierilor pe care le-a lăsat în urmă nu este pe deplin finalizată. Criticii săi menţionează aproximativ 60 de cuvântări, 59 de canoane, 66 de irmoase (troparele de la începutul canoanelor), 34 de stihiri şi 47 de idiomele (tropare cu melodie şi ritm propriu), ceea ce indică o activitate prolifică pentru epoca sa. Cuvântările sale, în care se îmbină în mod armonios învăţătura dogmatică, istoria, citatele scripturistice, imaginaţia poetică, frazeologia distinsă şi retorică elegantă şi precisă, îl plasează pe Sfântul Andrei între cei mai de seamă predicatori bizantini.

"Inventatorul" canonului liturgic

Cea mai importantă latură a activităţii sale rămâne însă imnografia, nu atât pentru extensia impresionantă sau varietatea tematică, cât pentru că Sfântul Andrei este cel care a introdus în cultul liturgic canonul, o nouă formă de cântare religioasă. Iar expresia desăvârşită a acestui nou stil îl constituie Canonul de pocăinţă, cunoscut şi sub numele de Canonul cel mare, nu numai datorită lungimii sale (266 de strofe faţă de cele 30 ale unui canon obişnuit), ci şi profunzimii conţinutului său.

Nu se ştie când sau unde a fost compus acest Canon, cercetătorii lansând două ipoteze. Plecând de la ultima strofă a Canonului:

- ⇒ *prima ipoteză susţine că Sfântul Andrei l-a compus pe când se afla în Constantinopol, înainte de a fi hirotonit arhiepiscop sau la puţin timp după, în urma unei strălucite victorii împotriva arabilor, precum cea din 717.*
- ⇒ *a doua ipoteză susţine însă că acest Canon a fost scris la bătrâneţe, în Gortyna, Constantinopol sau Eresos, oraşul în care a şi fost înmormântat, constituind un adevărat "cântec al lebedei". Dovadă în acest sens stau numeroase indicii, precum: "măcar la bătrâneţe nu mă lasa în iad deşert", "măcar la sfârşit mântuieşte-mă" sau "timpul vieţii mele este scurt". Nu se ştie unde a fost citit pentru prima dată, dar este plauzibil ca el să fi pătruns în cult în unele biserici din Creta încă din timpul vieţii autorului său,*

răspândindu-se ulterior. Se crede că tot Sfântul Andrei a ales ca el să se cânte pe glasul al 6-lea, o muzică tristă şi lină.

Modele de pocăinţă

Nici o altă cântare religioasă nu reuşeşte să dea atât de magistral expresie pocăinţei precum o face Canonul cel mare.

Sfântul Andrei a adunat la un loc fapte vechi şi nou-testamentare, de la căderea lui Adam la moartea pe cruce a Mântuitorului şi Învierea Sa, toate rememorate cu profundă durere şi sentiment de pocăinţă. Din acest motiv, ***Canonul este un exemplu de poezie spirituală, în care fiecare faptă este individualizată şi personalizată, atribuită sieşi (şi implicit, fiecăruia dintre noi).*** Fiecare fapt se constituie într-un impuls amplificat spre redresarea morală, după cum arată şi ultimele strofe: ***„Roade vrednice de pocăinţă nu cere de la mine... Dăruieşte-mi inimă pururea umilită şi sărăcie duhovnicească, ca să-Ţi aduc acestea ca o jertfă primită, Unule, Mântuitorule".***

Actului pocăinţei i se dau dimensiuni cosmice: ***„Ia aminte, cerule şi voi grăi pământule, primeşte în urechi glasul celui ce se pocăieşte lui Dumnezeu".***

După ce sufletul conştientizează starea de păcătoşenie în care se află, i se aduc în faţă realitatea iubirii dumnezeieşti, ce doreşte întoarcerea păcătosului şi robia în care îl târăşte păcatul, dar şi răsplata pe care o va primi pentru îndreptarea sa.

Apoi, Sfântul Andrei evocă diferite personaje biblice (Adam, Eva, Cain şi Lameh, Esau, Iacov, Lia şi Rahela, David, Solomon etc.), pe care le promovează drept pilde de urmat sau le acuză, în funcţie de faptele lor. Maria Egipteanca constituie prototipul de pocăinţă preferat de Sfântul Andrei, căci trecând dintr-o extremă în alta, „a uimit toate cetele îngereşti şi adunările omeneşti cu viaţa ei cea minunată". Din acest motiv, o dată cu citirea integrală a Canonului, astăzi se citeşte şi viaţa Sfintei Maria Egipteanca, scrisă de patriarhul Sofronie al Ierusalimului.

Prin Canonul de pocăinţă, Sfântul Andrei a înaintat un puternic protest împotriva păcatului. Ca principiu de viaţă, el promovează permanenta pocăinţă pentru păcatele pe care le săvârşim clipă de clipă, precum şi dorinţa continuă de a urma lui Hristos şi celor care s-au apropiat de el prin curăţirea de păcate.

Dacă la început Canonul cel mare se citea doar în mănăstiri, în prezent el se citeşte şi în majoritatea bisericilor de parohie, credincioşii participând în număr mare la

această slujbă deosebită. Invocaţia „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!", însoţită de o metanie mică (invocaţie) şi semnul Sfintei Cruci, este cea care uneşte comunitatea în actul de pocăinţă.

Pr. Al.Schmemann - Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul şi intrarea în duhul Postului mare

"Este important faptul că ne întoarcem acum la ideea şi experienţa Postului ca o călătorie duhovnicească al cărei scop este să ne treacă dintr-o stare spirituală în alta.

Aşa cum am spus-o deja, marea majoritate a creştinilor de astăzi neglijează acest scop al Postului şi îl privesc doar ca pe o perioadă în timpul căreia "trebuie" să-şi împlinească obligaţia religioasă – Împărtăşania "o dată pe an" – şi să se supună unor restricţii alimentare ce urmează a fi înlocuite curând cu dezlegarea de după Paşti. Iar când nu numai laicatul, dar şi mulţi preoţi, în acelaşi timp, au acceptat această idee simplistă şi formalistă despre Post, adevăratul duh al Postului aproape că a dispărut din viaţă. Reconsiderarea liturgică şi duhovnicească a Postului este una din cele mai urgente cerinţe, care nu poate fi realizată decât dacă se întemeiază pe o înţelegere reală a ritmului şi structurii liturgice a Postului.

La începutul Postului, ca un "debut" al acestuia, ca un "acordaj" înainte de "armonia" deplină, găsim marele Canon de pocăinţă al Sfântului Andrei Criteanul. Împărţit în patru părţi, este citit la Vecernia cea mare, în serile primelor patru zile ale Postului.

Canonul poate fi cel mai bine descris ca o plângere de pocăinţă care ne vorbeşte despre proporţiile şi adâncimea păcatului, tulburând sufletul cu jale, căinţă şi nădejde.

Cu o măiestrie unică, Sfântul Andrei împleteşte marile teme biblice - Adam şi Eva, Raiul şi căderea în păcat, Noe şi potopul, David, Pământul făgăduinţei şi în cele din urmă, Hristos şi Biserica - cu mărturisirea păcatului şi cu pocăinţă.

Evenimentele istoriei sfinte sunt dezvăluite ca evenimente ale vieţii mele, faptele lui Dumnezeu din trecut ca fapte îndreptate spre mine şi mântuirea mea, tragedia păcatului şi a trădării ca drama mea personală. Viaţa mea îmi este prezentată ca o parte a luptei măreţe şi atotcuprinzătoare dintre Dumnezeu şi puterile întunericului care s-au răzvrătit împotriva Lui.

Canonul începe în această notă foarte personală: "***De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele ticăloase? Ce începere voi pune, Hristoase, tânguirii acesteia de acum?"***

Unul după altul păcatele mele sunt dezvăluite în legătura lor profundă cu drama continuă a relaţiei omului cu Dumnezeu; istoria căderii omului în păcat este istoria mea: "***Râvnind neascultării lui Adam, celui întâi zidit, m-am cunoscut pe mine dezbrăcat de Dumnezeu şi de împărăţia cea veacuitoare şi de desfătare, pentru păcatele mele***".

Am pierdut toate darurile dumnezeieşti: "***Intinatu-mi-am haina trupului meu şi mi-am spurcat podoaba cea după chipul şi după asemănarea Ta, Mântuitorule.***

Întunecatu-mi-am frumuseţea sufletului cu dulceţile poftelor şi cu totul, toată mintea, ţărână mi-am făcut".

Astfel, patru seri, cele două cântări ale Canonului îmi amintesc iară şi iară istoria duhovnicească a lumii, care este şi istoria mea. Mă "ispiteşte" cu întâmplările şi faptele hotărâtoare ale trecutului a căror semnificaţie şi putere sunt oricum veşnice, pentru că fiecare suflet omenesc – unic şi de neînlocuit – se mişcă, ca să spunem aşa, către aceeaşi dramă, se află faţă în faţă cu aceleaşi dileme fundamentale, descoperă aceeaşi ultimă realitate.

Exemplele scripturistice sunt mai mult decât simple "parabole" – aşa cum mulţi oameni cred – şi care găsesc deci acest Canon prea "istovitor", prea încărcat cu nume şi întâmplări nesemnificative! ***De ce să vorbim, se întreabă ei, de Cain şi Abel, de David şi Solomon, când ar putea fi mult mai simplu să spun: "Am păcătuit"? Ceea ce ei nu înţeleg, totuşi, este că simplul cuvânt păcat în tradiţia biblică şi creştină are o încărcătură pe care omul "modern" este, pur şi simplu,***

incapabil să o cuprindă şi care face ca mărturisirea păcatelor sale să fie ceva foarte diferit de adevărata pocăinţă creştină.

Mediul cultural în care trăim şi care modelează concepţia noastră asupra lumii, exclude în fapt noţiunea de păcat. Căci dacă păcatul este întâi de toate căderea omului de la o foarte mare înălţime spirituală, respingerea de către om a "chemării sale înalte", ce pot însemna toate acestea înăuntrul unei culturi care ignoră şi neagă această "mare înălţime" şi această "chemare" şi care defineşte omul nu ca pe cel "de deasupra" ci ca pe cel de "dedesubt" - o cultură care, chiar şi atunci când nu îl neagă făţiş pe Dumnezeu este în realitate, materialistă până în cele mai adânci structuri ale sale, care se gândeşte la viaţa omului numai în termenii bunurilor materiale şi ignoră vocaţia sa transcendentală?

Aici, păcatul este gândit, întâi de toate, ca o "slăbiciune" firească, datorată de obicei unei "neadaptări" care are la rândul ei rădăcini sociale şi care, prin urmare, poate fi eliminată printr-o mai bună organizare socială şi economică. Din acest motiv, chiar şi atunci când îşi mărturiseşte păcatele, omul "modern" nu mai face pocăinţă; fiind sigur de justeţea felului în care înţelege religia, el ori înşiruie formal încălcări formale ale unor reguli formale, ori împărtăşeşte "problemele" sale cu duhovnicul – aşteptând de la religie un tratament terapeutic care îl va face din nou fericit şi "în rânduială".

În nici un caz nu putem vorbi aici despre pocăinţă ca despre cutremurarea omului care, văzând în sine "imaginea slavei celei de negrăit", realizează că a pângărit-o, a trădat-o şi a alungat-o din viaţa sa; pocăinţa, ca părere de rău, vine din adâncimea cea mai profundă a conştiinţei omeneşti; ca dorinţa de reîntoarcere, ca încredinţare în iubirea şi milostivirea lui Dumnezeu. Din acest motiv, nu este îndeajuns să spui "Am păcătuit". Această mărturisire capătă sens şi devine lucrătoare numai dacă păcatul este înţeles şi trăit în toată adâncimea şi tristeţea sa.

Rolul şi scopul Canonului cel mare este să ne descopere păcatul şi astfel să ne conducă spre pocăinţă; să descopere păcatul nu prin definiţii şi înşiruiri ale faptelor noastre ci printr-o adâncă meditaţie asupra măreţei istorii biblice, care este, cu adevărat, o istorie a păcatului, a pocăinţei şi a iertării. Această meditaţie ne duce într-o cultură duhovnicească diferită, ne ispiteşte cu o viziune total diferită asupra omului, asupra vieţii sale, asupra ţelurilor şi motivaţiilor sale. Ea reface în noi spaţiul spiritual fundamental în cadrul căruia pocăinţa devine din nou posibilă.

Când auzim de exemplu: ***"Nu m-am asemănat, Iisuse, dreptăţii lui Abel. Daruri primite nu ţi-am adus ţie nici odinioară, nici fapte dumnezeieşti, nici jertfă curată, nici viaţă fără prihană ",*** înţelegem că istoria primei jertfe (cea a lui Cain şi Abel – n.tr.), atât de lapidar amintită în Biblie, ne descoperă ceva esenţial despre propria noastră viaţă, despre însăşi fiinţa umană. ***Înţelegem că înainte de toate păcatul este respingerea vieţii ca ofrandă sau jertfă adusă lui Dumnezeu sau cu alte cuvinte, păcatul este respingerea sensului divin al vieţii, deci acel păcat este, la originile sale, deviaţia iubirii noastre de la ţelul său final.*** Aceasta este descoperirea care face posibilă mărturisirea a ceva ce este atât de profund îndepărtat de experienţa "modernă" a vieţii şi care acum devine atât de adevărat din punct de vedere "existenţial":

"Ziditorule, făcându-mă lut viu, ai pus întru mine trup şi oase şi suflare de viaţă! Ci, o, Făcătorul meu, Mântuitorule şi Judecătorule, primeşte-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc".

Pentru a fi ascultat cum se cuvine, Canonul cel Mare presupune, desigur cunoaşterea Sfintei Scripturi şi priceperea de a pătrunde înţelesurile Canonului. Dacă astăzi atât de mulţi oameni îl consideră plicticos şi fără sens, aceasta e din cauza credinţei lor, care nu se mai hrăneşte din ***izvorul Sfintelor Scripturi care, pentru Părinţii Bisericii, era izvorul credinţei.*** Trebuie să învăţăm din nou cum să intrăm într-o lume ca aceea descoperită de Biblie şi cum să trăim în ea şi nu există o cale mai bună către această lume decât Liturghia Bisericii, care nu reprezintă numai transmiterea unor învăţături biblice, ci tocmai descoperirea felului biblic de viaţă.

Călătoria Postului începe astfel cu o reîntoarcere la "punctul de plecare" - lumea Creaţiei, căderii şi răscumpărării, o lume în care toate lucrurile vorbesc de Dumnezeu şi reflectă slava Sa, în care toate întâmplările sunt îndreptate spre Dumnezeu, în care omul găseşte adevărata dimensiune a vieţii sale şi având temelia în aceasta, face pocăinţă".

(în: Pr. Alexander Schmemann, "Postul cel mare", Editura Doris, Bucureşti, 1998)

Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul - tâlcuit de părintele Teofil Părăian de la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus

- Părinte Teofil, Postul mare este răstimpul în care omul este chemat să se cerceteze pe sine mai mult decât altădată, să se apropie mai mult de Dumnezeu. Pentru aceasta Biserica noastră Ortodoxă ne întâmpină cu slujbe mai multe si mai lungi, dintre acestea Canonul cel mare are un loc deosebit. Ce este, de fapt, Canonul cel mare?

Canonul cel mare este un canon mare, cel mai mare canon din toate canoanele câte sunt în rânduiala Bisericii noastre, prin lungimea lui, prin bogăţia lui, prin alcătuirile din care este compus. Canoanele Bisericii noastre, canoanele de slujbă, sunt alcătuiri care au în general opt cântări numărate ca nouă pentru că una lipseşte de obicei şi anume cântarea a doua. Canonul cel mare are şi cântarea a doua, de altfel în Triod sunt mai multe canoane care au toate cele nouă cântări. Nu este vorba de o singură cântare, ci e vorba de alcătuiri din mai multe ziceri care împreună formează ceea ce numim noi o cântare, cântarea întâia, cântarea a doua, cântarea a treia ş.a.m.d.

Canonul cel mare are multe alcătuiri de felul acesta aparţinând fiecărei cântări şi de pe urma faptului că este lung se numeşte Canonul cel mare. De fapt, ***ce înseamnă canon în acest înţeles, înseamnă îndreptare nu înseamnă chinuire, un canon în care te chinui ca să realizezi ceva sau te chinui pentru că ai făcut ceva rău, ci este vorba de un îndreptar, de un mijloc de îmbunătăţire sufletească, de ceva care te ajută să te faci din rău bun sau să fii preocupat de îmbunătăţire.***

Acesta e rostul tuturor canoanelor de slujbă, de exemplu, ***Canonul de pocăinţă care este o rânduială pentru credincioşi în general, pentru rugăciunea particulară, e acelaşi lucru, adică o rânduială de rugăciune prin care îţi propui să nu mai fii rău dacă ai fost rău sau dacă eşti bun, să fii şi mai bun, să fii mai angajat într-o viaţă superioară.***

Canonul cel mare, de fapt, ca şi celelalte canoane, nu are atât importanţă când îl realizăm, de exemplu miercuri seara din săptămâna a cincea a postului. ***Spus o singură dată pe an nu are mare importanţă, însă importanţa lui este în conţinutul lui, în ceea ce se poate realiza prin conţinutul lui şi de aceea e important să îl avem la îndemână şi să îl studiem, să-l aprofundăm, să ni-l impropriem prin învăţarea anumitor ziceri din cuprinsul canonului, să ne orientăm după conţinutul lui.*** Aşa că eu aş recomanda să fim cu mai multă luare aminte nu numai la vremea când se face, pentru că atunci fiind o mulţime de idei, ideile urmează una pe alta şi am putea zice că într-un fel se desfiinţează una pe alta. Trecem de la o alcătuire la altă alcătuire, cea de la care am trecut o uităm, cea la care suntem o avem în vedere, dar după ea urmează alta şi alta şi aşa că acolo sunt, poate, sute de idei care sunt în folosul nostru, dar care nu sunt lucrătoare în viaţa noastră pentru că nu ne rămân. Ne rămâne doar ideea că am participat la un canon lung, la un canon mare, la un canon care e mare nu numai prin lungime ci e mare şi prin profunzime. E un sentiment de copleşire. ***Suntem prea mici pentru un canon aşa de mare.***

- Părinte Teofil ce ne propune Canonul cel mare pentru viaţa noastră?

Scurt vorbind, ***să lepădăm lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm în armele luminii, să nu mai fim răi, ci să fim buni, să ne pară rău de răutăţile noastre şi să adăugăm lucruri bune în viaţa noastră.***

- Părinte, vă rugăm să ne tâlcuiţi înţelesul stihirii următoare din Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul: "Fie mie scăldătoare sângele cel din coasta Ta, totodată şi băutură şi apa iertării ce a izvorât, ca să mă curăţesc cu amândouă ungându-mă şi bând şi ca o ungere şi o băutură, cuvintele tale cele de viaţă".

În această alcătuire vorbim cu Domnul nostru Iisus Hristos care, pe Cruce fiind, a fost străpuns cu suliţa după ce şi-a dat duhul, după ce a murit pe Cruce şi din coasta Lui a curs sânge şi apă, ne mărturiseşte Sfânta Evanghelie (În. 19, 34). La această apă şi la acest sânge, care a curs din coasta Mântuitorului se referă alcătuitorul acestei stihiri, acestei ziceri, şi spune în rugăciune către Mântuitorul: ***să-mi fie şi mie sângele curs din coasta ta, mijloc de iertare a păcatelor, să-mi fie şi mie apa***

care a curs o datã cu sângele din coasta ta mijloc de îmbunătăţire, sã beau sângele tãu şi sã mã ung, sã mã spãl cu apa ta, sã-mi fie scãldãtoare, sã mã facã curat sângele şi apa din coasta ta, sã mã facã curat ca iertat şi sã mã facã curat de orice întinãciune. Ne rugãm Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Lui care este Cuvântul lui Dumnezeu, sã ne fie nouã cuvintele Lui folositoare pentru mântuirea sufletelor noastre, care de fapt, e bine sã ştim, înseamnã mai ales curăţire, mai ales îmbunătăţire sufleteascã. Când zicem mântuire la asta sã ne gândim în mod special: sã fim îmbunătăţiţi, sã fim iertaţi de greşeli, de pãcate şi sã fim curaţi şi sã fim mai buni decât am fost atunci când am fãcut cele rele pentru care cerem iertare.

- Canonul este lung şi cere din partea nostrã nu numai multã rãbdare ci şi multã atenţie. Exemplele şi pildele din Vechiul şi Noul Testament precum şi analiza profundã a sufletului cãzut sunt privite de mulţi dintre credincioşi ca ceva puţin depăşit de timpul în care trãim. Cum trebuie înţeles textul Canonului şi mai ales mesajul, îndemnul cuprins în el, de fiecare dintre noi?

Numai cei care sunt puţini credincioşi pot sã facã aprecieri negative faţã de ceva atât de înalt şi atât de însemnat. Sigur cã cineva care nu este obişnuit cu slujbe lungi, cineva care nu este interesat de îmbunătăţire prin sfintele slujbe, cineva care ar vrea ca înaintarea lui sã se realizeze cumva de la sine, acela poate sã coboare şi cele înalte şi sã le micşoreze din măreţia lor, dar cineva care îşi dã seama de importanţa acestor lucruri şi de ajutorul pe care îl poate avea din aceste exemple, din exemplul celor din Vechiul Testament care i-au slujit lui Dumnezeu:

- ✓ ***sã fii primitor de strãini ca Avraam,***
- ✓ ***sã fii rãbdãtor ca Iov,***
- ✓ ***sã fii ostenitor ca Iacob pentru împlinirea dorinţelor pe care le ai,***
- ✓ ***sã fii postitor ca Moise ca sã poţi primi legea lui Dumnezeu sau***
- ✓ ***sã poţi aprecia pozitiv legea lui Dumnezeu,***

toate lucrurile acestea sunt lucruri de mare însemnãtate şi pe care noi, credincioşii adevăraţi, le preţuim, iar credincioşii cei cu puţinã credinţă le defaimã sau le neglijeazã.

(Text preluat din cartea "Întâmpinări", interviuri cu Părintele Teofil Părăian realizate de Sabin Vodă, Ed Sophia, Bucureşti, 2000)

Tâlcuirea Canonului cel mare al Sfântului Andrei Criteanul – studiul teologic şi duhovnicesc al lui Panayottis Nellas

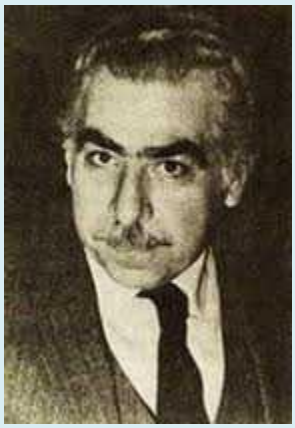

Cadrele antropologice şi cosmologice ale unirii cu Dumnezeu

Studiu asupra rânduielii Canonului mare

1. Cadrele cosmologice

"Joi în a cincea săptămână din Sfântul şi marele Post, se toacă la al patrulea ceas din noapte. Şi adunându-se toţi în biserică, preotul dă binecuvântarea şi se începe Utrenia după rânduială. După cei şase Psalmi, se cântă Aliluia şi troparele Treimice ale glasului de rând şi se citeşte catisma a opta din Psaltire. După care se citeşte Viaţa cuvioasei Maria Egipteanca, în două stări. Apoi, după Psalmul 50, începem îndată să cântăm Canonul mare, care se zice rar, cu glas umilit şi cu inimă înfrântă, făcând la fiecare tropar câte trei metanii şi zicând: ***"Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!".***

Aceste îndrumări ale Triodului despre felul cum se cuvine a cânta Canonul mare nu descriu pur şi simplu cadrele tipiconale, ci cadrele mai generale, cosmologice şi antropologice în care se săvârşeşte acest oficiu liturgic. Îndrumările tipiconale precizează anumite condiţii în care rugăciunea poate fi adevărată, rodnică şi cu efect şi anume cadrele în care omul poate să se concentreze în Dumnezeu, să se alipească cu stăruinţă şi osteneală de El, să curăţească, lumineze şi restaureze, să ofere şi să unească cu Dumnezeu dimensiunile existenţei sale: minte, voinţă, sentiment, simţire, trup.

Scularea la ceasul al patrulea din noapte - adică în jurul miezului nopţii - adunarea în Biserică, binecuvântarea preotului, cei şase Psalmi, a căror citire simbolizează

vremea celei de-a Doua Veniri (de aceea în biserică domneşte un întuneric şi o linişte absolută) după care urmează îndată imnul creaţiei şi uimirea faţă de Dumnezeu Cel în Treime - Aliluia şi troparele Treimice - precum şi citirea Psaltirii care pregăteşte ca o trâmbiţă de luptă pe credincioşi pentru îndelungata luptă nocturnă, sunt primele elemente care, reconstituind timpul curgător şi spaţiul, crează alte condiţii, la fel de reale ca şi acelea şi în care poate avea loc lucrarea prin excelenţă a omului: rugăciunea.

Aceste condiţii de bază ale oricărei utrenii sunt precizate în continuare mai pe larg în legătură cu conţinutul special şi scopul concret al Deniei Canonului mare. ***Se citeşte Viaţa cuvioasei Maria Egipteanca pentru a detaşa mintea şi voinţa credincioşilor de iubirea faţă de lume şi a le călăuzi pe urmele paşilor Cuvioasei, în inima pustiei, în inima misterului pocăinţei.***

Astfel pregătiţi, credincioşii rostesc în picioare Psalmul 50: Psalmul pocăinţei şi încep îndată cursa maraton a Canonului mare la care e chemat să ia parte omul întreg:

"Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, /de te mărturiseşte Ziditorului a toate / şi te depărtează acum de nebunia [iraţionalitatea] dinainte, /şi adu lui Dumnezeu lacrimi de pocăinţă" (I, 2).

"Sufletul" atrage "trupul" dinainte pregătit cu postul şi privegherea la închinăciune neîntreruptă - trei metanii pentru fiecare din cele 300 de tropare ale Canonului - şi la "lacrimi" din inimă, pentru ca rugăciunea să devină "mărturisire" din adânc, strigăt al existenţei umane după "raţionalitatea" ei pierdută.

Un alt dat care descrie cadrele pe cât de noi pe atât de reale în care se săvârşeşte acest oficiu liturgic şi anume noile dimensiuni pe care le iau spaţiul şi timpul reconstituit, sunt persoanele efectiv active în acţiunea cultică, în afară de credincioşi.

Întâi de toate este Dumnezeu Cel în Treime. În jurul tronului Său se strâng credincioşii. Noaptea care cu întunericul şi tăcerea ei face nemişcate simţirile trupeşti, "Aliluia", troparele Treimice de la început, pictura bisericii, toate ajută existenţa umană să se întoarcă spre Dumnezeul Cel în Treime, să se aşeze înaintea Lui:

"Ţie strig cântarea cea mare/cea întreit cântată /intru cei din înălţime" (IV ,28).

Scopul e ca strânşi în Biserică, credincioşii să se regăsească în Casa Tatălui, iar lumea să se schimbe prin pocăinţă şi rugăciune şi să redevină în Biserică, Vechea Vatră.

Prezenţa activă prin excelenţă e a doua Persoană a Sfintei Treimi cu eficienţa pe care am putea-o numi fizică, din momentul în care segmentul creat din lumea noastră pe care l-a asumat şi l-a făcut infinit făcându-l Trupul Său, e Biserica în care spaţiul şi timpul nostru îşi găsesc noi dimensiuni, ce ne îngăduie să săvârşim acţiunile cultice în genere. Adunarea credincioşilor devine literalmente Trupul lui Hristos. Hristos este Casa noastră.

Dar Cuvântul întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, este prezent şi cu o eficienţă nemijlocită, existenţială. El este Răscumpărătorul iubitor de oameni. Mirele răstignit care bate cu iubirea lui la inimile credincioşilor şi cheamă la o tainică unire de iubire. Aşa cum o percepem derulându-se tropar după tropar, ţesătura Canonului Mare face evident faptul că rugăciunea credincioşilor nu este un monolog, ci o voce a unui dialog care are loc în adâncurile tainice ale existenţelor umane.

Prezentă apoi cu o eficienţă specială e Prea Sfânta Fecioară Maria. Trupul ei propriu e trupul Dumnezeu-omului: Biserica. Maria e "'Născătoare de Dumnezeu". În ea s-a realizat marea minune ca "Unul din Treime" să se facă ceea ce suntem noi. Ea este Uşa şi Scara ce uneşte cerul şi pământul, care creează în limitele spaţiului şi timpului nostru o ruptură mântuitoare şi coboară de acum în lume „ce e mai presus de lume": ***"Lăudămu-te, bine te cuvântăm./închinămu-ne ţie, Născătoare de Dumnezeu, /că ai zămislit pe Unul din Treimea cea nedespărţită, /pe Unul Fiu şi Dumnezeu; /şi însuţi ne-ai deschis nouă celor de pe pământ/ cele cereşti" (VII, 22).***

Prea Sfânta Fecioară e şi mângâietoarea plină de afecţiune a credincioşilor în vremea aridă a postului, apărătoarea lor în lupta cea de toată noaptea a rugăciunii, călăuzitoarea la Hristos, mijlocitoarea pentru păcate, cea care conduce sufletul ca pe o mireasă la unirea lui tainică cu Mirele Hristos, Ea e prezentă de la începutul şi până la sfârşitul slujbei: Credincioşii dialoghează cu ea, ca şi cu Hristos.

Mai e prezentă încă şi cuvioasa Maria Egipteanca. Citirea vieţii ei n-are simplul scop de a emoţiona credincioşii. Ea are o funcţie mult mai profundă şi mai reală în cadrul slujbei. ***Credincioşii ortodocşi ştiu bine că sărbătoarea unui sfânt nu e o simplă cinstire adusă Sfântului sau o rememorare a vieţii lui făcută în scopuri***

pur didactice. Ea este mult mai mult: o participare reală la viaţa, luptele, biruinţa şi slava lui. Astfel, citirea vieţii lui se face pentru a-l aduce în mod adevărat şi real în mijlocul nostru pe Sfânt, cu toata viaţa şi luptele lui; de aceea în paralel cu aceasta se face o litanie şi se pun într-un loc vizibil din toate părţile, moaştele lui ori când acestea lipsesc, icoana sa, iar credincioşii sunt miruiţi din untdelemnul moaştelor sau icoanei Sfântului. Citirea vieţii Sfântului e un act liturgic. Se face adică într-un alt timp, cel liturgic şi crează, împreună cu toate celelalte elemente tipiconale, un alt spaţiu-liturgic.

În acest spaţiu nou şi timp nou, actele săvârşite şi cuvintele rostite, au alte dimensiuni şi raporturi, au alt conţinut şi o altă rodnicie. Astfel, citirea liturgică a vieţii cuvioasei Maria Egipteanca o face prezentă într-un mod tainic în adunarea credincioşilor pe cuvioasa însăşi, pentru a-i însoţi şi lupta împreună cu ei lupta pocăinţei şi a rugăciunii. De aceea, la sfârşitul fiecărei cântări (ode) a Canonului există două tropare prin care credincioşii i se adresează:

"Cel pe care l-ai iubit şi l-ai dorit Maică, /pe ale Cărui urme ai mers, /Acesta te-a aflat şi ţi-a dat pocăinţa / ca unul singur Dumnezeu milostiv [compătimitor]/Pe care roagă-l neîncetat, /să ne izbăvească de patimi şi de primejdii şi pe noi".

În acelaşi mod tainic e prezent şi Sfântul Andrei, cel ce a compus Canonul. Biserica a încorporat în Canonul său, la sfârşitul fiecărei ode, câte un tropar care se adresează în special Sfântului.

Desigur, cercetarea ştiinţifică care vrea să studieze Canonul în mod ştiinţific, lasă deoparte aceste tropare ca "ulterioare" şi "neautentice", scopul ei fiind de a evalua poezia lui Andrei Criteanul şi de a o plasa în istoria literaturii bizantine. În acelaşi fel, ştiinţa teologică se străduieşte să găsească noţiunile de teologie care se ascund în secţiunea autentică a Canonului. Pentru ştiinţă, confuzia epocilor ce caracterizează textul imnologic e stranie şi nepermisă. Dar pentru Biserică nu există confuzie.

În Sinaxarul care se citeşte la fiecare utrenie după oda a şasea şi care expune cauza, conţinutul şi scopul adunării liturgice, Biserica explică ce este Canonul mare, care e autorul lui, pentru ce a fost legat de viaţa cuvioasei Maria Egipteanca scrisă în secolul al VII-lea de Sofronie, patriarhul Ierusalimului şi dă în general informaţiile istorice pe care ea le socoteşte că sunt necesare. Dar Biserica trăieşte şi se mişcă într-o profunzime diacronică care conţine, dar depăşeşte cu mult timpul unidimensional delimitat de informaţiile istorice.

În această profunzime diacronică diversele puncte ale timpului istoric se întâlnesc şi astfel nu e deloc straniu că Sfântul Andrei, arhiepiscop al Cretei în secolul al VIII-lea şi compozitor al Canonului mare, să fie prezent de fiecare dată când Biserica săvârşeşte acest Canon şi să-i iniţieze pe credincioşi în lucrarea tainică a rugăciunii şi pocăinţei. Sau, ca să o spunem altfel, prin această acţiune liturgică, ca şi în toate celelalte acţiuni bisericeşti, credincioşii pătrund în însuşi adâncul timpului, în care după profundă expresie a Epistolei către Diognet, "vremurile se adună" în Biserică, Trupul lui Hristos, acest alt spaţiu, devin contemporani şi casnici ai Sfântului Andrei, ai cuvioasei Maria, ai tuturor Sfinţilor, ai Prea Fericitei Fecioare, ai lui Hristos Însuşi. În aceste alte dimensiuni pe care le dobândeşte spaţiul şi timpul nostru cunoscut, persoanele se adâncesc şi prelungesc, se nemărginesc fără să-şi piardă ipostasul lor concret şi mai cu seamă, se adâncesc şi prelungesc cuvintele şi evenimentele, din moment ce semnificaţia lor se îmbogăţeşte infinit.

Astăzi avem dificultăţi în a înţelege profunda raţionalitate a actelor bisericeşti (Taine, slujbe, cicluri de sărbători, rugăciune, asceză, pocăinţă) pentru că suntem împiedicaţi de concepţia unidimensională, plană, pe care o avem asupra spaţiului şi timpului. Dar în Biserica domină o altă cosmologie. Această concepţie diferită asupra spaţiului şi timpului o exprimă pictura şi arhitectura bizantină şi pe aceasta o presupune şi imnografia bizantină. Ansamblurile arhitecturale, icoanele, imnele („Astăzi s-a spânzurat pe lemn… "/Veniţi să ne răstignim împreună cu El.. " etc) nu sunt figuri de limbaj sau hiperbole ale unei fantezii înzestrate, ci exprimă o realitate, tot aşa cum naşterea cea nouă pe care o dăruieşte Botezul, cuminecarea cu Trupul şi Sângele lui Hristos care are loc în dumnezeiasca Euharistie nu sunt metafore, ci realităţi. Dacă nu luăm în serios cadrele cosmologice şi antropologice diferite în care trăieşte şi se mişcă Biserica, e cu neputinţă să înţelegem arta bizantină, textele biblice, patristice şi liturgice, aşa cum e imposibil să înţelegem raţionalitatea şi realitatea pe care le include în el modul concret în care e constituită viaţa bisericească, [drept] reorganizare şi prefacere activă, decisivă şi mântuitoare a dimensiunilor şi funcţiilor mărginite ale lumii create şi ale existenţei umane create.

În această altă perspectivă, eclesiologica, în care creaţia e înălţată la rang de [Taină], găsindu-şi adică în Hristos armonia ei profundă, adevăratele dimensiuni şi funcţionalitatea ei plenară, putem înţelege că, aşa cum l-a scris compozitorul lui şi-l săvârşeşte necontenit Biserica, Canonul mare este diferit de un text literar pe care filologia academică contemporană îl poate analiza cu metodele ei sau de un text în care ştiinţa teologică ar putea căuta noţiuni teologice. Mai exact, am putea spune că este un text literar în deplinătatea lui, din moment ce prin profunda lui armonie,

prin dimensiunile lui adevărate - extinse la infinit - şi deplina lui funcţionalitate divino-umană, el exprimă şi ajută pe om să pătrundă în acel timp şi spaţiu ale căror dimensiuni particulare le bănuieşte sau spre care priveşte şi pe care se luptă să le exprime adevărata artă. Şi este un text teologic în deplinătatea lui, din moment ce în el gândirea, arta, informaţia istorică, funcţionând ca rugăciune, îşi găsesc adevăratele dimensiuni şi funcţionalitatea lor deplină, devin mijloacele care îl călăuzesc pe om spre pocăinţă, adică spre schimbarea şi remodelarea lui însuşi şi a mediului înconjurător. E un text teologic în deplinătatea lui fiindcă nu este un comentariu ştiinţific, ci un oficiu liturgic bisericesc, adică o acţiune care schimbă şi mântuieşte pe om şi lumea.

În acest spaţiu-timp nou al Bisericii domnesc alte amintiri, persoanele şi evenimentele istoriei sfinte a Mântuirii. ***După Sinaxar, sfântul compozitor al Canonului mare "a alcătuit cântul de faţă culegând şi strângând toată istoria Vechiului şi Noului Testament de la Adam şi până la Înălţarea lui Hristos şi propovăduirea Apostolilor".***

Se ştie că pentru tradiţia ortodoxă linia Adam-Hristos defineşte adevărul istoriei, conţinutul mai profund şi scopul devenirii istorice. Astfel, ***de la Geneză la Apocalipsă Sfintele Scripturi reprezintă pentru Biserică cartea sfântă a lumii tocmai pentru că ea conţine etapele centrale ale acestei deveniri istorice mai profunde.***

La acest flux adânc care conduce de la Începuturi până la Sfârşit, credincioşii fiecărei epoci raportează cele ale lor şi ale lumii lor astfel încât, cufundându-le în acesta, grefându-le pe axul central, să le transfere din efemer (din "firea curgătoare a timpului" VI, 12) în stabilitate, din limitele înguste ale cotidianului şi epocii în ceea ce în Hristos are veşnicia şi infinitul. Această strămutare (textul o numeşte "trecere", "diabasis") reprezintă nucleul pocăinţei şi unul din scopurile centrale ale lucrului citirii Scripturilor şi a rugăciunii.

Toate acestea "le-a potrivit [armonizat] foarte frumos şi cu mult meşteşug Cel intru Sfinţi Părintele nostru Andrei, arhiepiscopul Cretei" în Canonul cel mare al său.

Invocând memoria lui Solomon care "făcând vicleşug înaintea lui Dumnezeu s-a depărtat de El" (VII, 10), păcătosul încă nepocăit este călăuzit să conş-tientizeze faptul că rămânând departe de Dumnezeu, îşi are viaţa "asemănată" stricăciunii.

Prezentând noaptea întreagă uşa Împărăţiei deschisă după Întruparea lui Hristos şi pe tâlhari şi desfrânate grăbindu-se răspunzând chemării lui Iisus, să „răpească"

Împărăţia prin schimbarea radicală, prin "prefacerea" pocăinţei, acesta îi întăreşte pe cei şovăielnici ca părăsind ezitarea, să vină în spaţiul unde păcătoşii se transformă în sfinţi: ***"Hristos S-a făcut om/chemând la pocăinţă pe tâlhari şi pe desfrânate./ Suflete, pocăieşte-te, /că s-a deschis acum uşa Împărăţiei / şi o răpesc înainte /fariseii, vameşii şi desfrânţii / prefăcându-şi viaţa prin pocăinţă ". (IX, 6)***

Iar pe credinciosul pregătit îl aruncă dintr-o dată în corul marilor rugători ai Domnului, făcându-l să strige unindu-şi glasul lui împreună cu ei: ***"Ca tâlharul strig Ţie: pomeneşte-mă, /ca Petru plâng cu amar. /Iartă-mă, Mântuitorule, strig ca şi vameşul,/ lăcrimez ca şi desfrânata /Primeşte-mi tânguirea, ca oarecând pe cea a Cananeencei" (VIII, 14).***

În acest mod, amintirile istoriei sfinte devin vii. Evenimentele mântuirii devin actuale în credincioşii care se mântuiesc astăzi. Şi actualitatea în care sunt reînviate evenimentele mântuirii se dilată, cuprinde necuprinsul, sparge barierele spaţiului şi ale timpului, se prelungeşte şi adânceşte la infinit.

Această prefacere sau schimbare a minţii sau transfigurare a datelor naturale (fizice) sau oricum altfel am vrea să o numim şi care conduce spre omul cel nou şi spre creaţia cea nouă în Hristos este mântuirea. Ea se realizează în mod fundamental în dumnezeiasca Euharistie, unde creatul, împărtăşindu-se deplin cu necreatul, devine infinit şi se îndumnezeieşte şi constituie conţinutul şi scopul întregii vieţi bisericeşti sacramentale şi ascetice: al Tainelor, sărbătorilor, slujbelor, rugăciunii, postului, privegherii.

Această procedură, pe care tradiţia ortodoxă apostolică şi patristică a fixat-o cu o profundă cunoaştere a alcătuirii psihosomatice a omului şi a relaţiilor omului cu lumea, are drept premize cadrele cosmologice şi antropologice, care sunt totodată cadrele obârşiei şi scopului creaţiei, precum şi acelea pe care le-a creat eşecul omului în a-şi atinge scopul, ca şi intrarea personală a lui Dumnezeu în spaţiul şi timpul creat. Aceste cadre sunt descrise limpede în Sfintele Scripturi ca facere a lumii şi a omului, ca şi cădere şi călăuzire a umanităţii, ca Întrupare a lui Dumnezeu, Răstignire, Înviere şi Înălţare a Dumnezeu-Omului, ca venire a Duhului şi ca aşteptare a împărăţiei eshatologice.

Toate acestea nu sunt poziţii metafizice pe care omul trebuie să le accepte ca să evite o pedeapsă oarecare sau ca să i se dăruiască mântuirea, ci evenimente istorice. Ele definesc coordonatele în care au fost create şi în care s-au aflat după cădere şi se regăsesc în Hristos omul şi lumea. Din acest motiv, ele definesc adevărata natură

a omului, adevărul istoriei. În afara acestora, creaţia e contrară naturii, numai în ele ea îşi găseşte naturalitatea şi înaintează spre desăvârşire.

În aceste cadre cosmologice şi antropologice e constituită întreaga viaţă a Bisericii. Pe ele le presupun toate actele bisericeşti, inclusiv Canonul Mare. Cu toate acestea, avându-le ca premiză pe toate, fiecare din ele (aceste acte) rămâne şi în cadre definite distincte, corespunzător scopului special şi funcţiei lui terapeutice şi de desăvârşire concrete.

Situată în centrul celor 40 de zile ale Postului mare, Denia Canonului mare urmăreşte să-l ajute pe om să-şi conştientizeze tragismul condiţiei contrare în care se găseşte prin păcat şi să-i întărească hotărârea şi lupta de întoarcere la condiţia conformă naturii dinainte de cădere, cum a fost făcută desăvârşită în Hristos.

De aceea cadrele corespunzătoare acestui scop sunt mai evidente în Canonul Mare. Să încercăm să le descriem în continuare.

2. Cadrele antropologice de înainte de cădere

Condiţia omului conformă naturii e definită în chip fundamental de starea lui dinainte de cădere: ***"Făcând viu lutul Olarul, /ai pus în mine/ trup şi oase, /suflare şi viaţă" (1,10).***

Dăruind omului existenţa, Creatorul o înzestrează ("ai pus în mine") trupeşte ("carne, trup şi oase") şi sufleteşte ("suflare şi viaţă"). Aceste două dimensiuni ale omului care leagă persoana umană de dimensiunea materială şi spirituală a creaţiei, fac din om o recapitulare a universului şi un microcosm.

Persoana umană constituită natural în creaţie, omul în integritatea lui, îşi are ontologia în Dumnezeu, fiindcă e plăsmuit după chipul lui Dumnezeu. Ontologia lui e iconică. Îşi găseşte integritatea, armonia, frumuseţea, fericirea în Dumnezeu. ***Harul lui Dumnezeu – adică iubirea, viaţa, slava, cu un cuvânt energiile necreate ale lui Dumnezeu – este conferit şi întreţesut cu existenţa conformă cu Dumnezeu şi alcătuirea omului.***

El reprezintă "cortul cel închipuit de Dumnezeu" (II a 19), "veşmântul dintâi /pe care l-a ţesut dintru început Plăsmuitorul" (II a 7), "frumuseţea Chipului" (II a 21), "frumuseţea cea întâi-zidită" (II a,10), "întâii-născuţi ai frumuseţii dintâi". Astfel, omul gustă în Paradis "desfătarea împărăţiei veşnice "(1,3), are

"vrednicie împărătească"(IV, 15), "diademă şi porfiră" (IV, 15), este "bogat şi drept", "împovărat de bogăţie şi dobitoace. (IV, 15).

Trebuie să avem în vedere faptul că marele Canon al Sfântului Andrei Criteanul nu e un text catehetic pentru analiză şi exegeză. El este un act liturgic şi ca atare e destinat să aducă aminte de starea din care a căzut omul pentru ca tot credinciosul să conştientizeze tragismul în care se găseşte acum şi să primească putere pentru lupta pocăinţei. Concizia versului poetic arată ca o săgeată ascuţită cadrul dinainte de cădere, desigur şi cu ajutorul catehezei pe care o oferă atâtea alte texte patristice a căror cunoaştere e presupusă în actul cultic.

Astfel, versurile pe care tocmai le-am citat vin să recreeze cu claritate în credincios învăţătura cunoscută a Bisericii despre crearea omului "după chipul lui Dumnezeu" prezentată, în mod analitic, ca una fundamentală, în primul studiu din această carte.

Canonul mare reprezintă ca act liturgic, o trăire şi aplicare concretă a acestei învăţături. Pe de altă parte, el ajută hotărâtor la înţelegerea deplină a învăţăturii dogmatice, de vreme ce în concepţia ortodoxă cunoaşterea se dobândeşte în chip fundamental prin trăire.

3. Cadrele macerării

Călcarea poruncii de către Adam cu care credinciosul identifică şi propria lui cădere ***("râvnind să întrec în cădere pe Adam cel întâi-zidit", 1,3)*** e o schimbare de bună voie a drumului său, mai radical, o schimbare de obiectiv.

Punându-se ca scop şi capăt al său pe sine însuşi ***("Însumi idol m-am făcut" IV,26),*** omul rupe în mod arbitrar relaţia sa iconică şi mişcarea lui spre Dumnezeu, se autonomizează, se autolimitează la spaţiul şi timpul creat la natura lui creată, căzând ca un efect natural în foamea spirituală: ***"foamea de Dumnezeu te-a cuprins" (1,21), "cunoscându-mă gol de Dumnezeu" (1,3).***

Trăind nu viaţa lui Dumnezeu, ci "prin firea proprie", el este condus în mod natural spre moarte. Pierderea centrului extracreat dezorganizează alcătuirea lui psiho-somatică. "Chipul lui Dumnezeu" se întunecă, "asemănarea" se preschimbă în neasemănare, pierzându-şi "veşmântul închipuit de Dumnezeu" omul îmbracă "hainele de piele", dintr-o fiinţă teologică decade într-una biologică.

Cadrele antropologice în care are loc acest proces de dezorganizare şi descompunere apar cu claritate în Canonul mare şi le vom vedea îndată în continuare.

Mai întâi, însă e necesar să determinăm cadrul mai general în care se plasează păcatul.

E un fapt caracteristic că toate verbele care exprimă lucrarea păcatului sau definesc consecinţele lui se referă, de la un capăt la altul al Canonului mare, nu la Dumnezeu, ci la om şi în marea lor majoritate, nu au un caracter juridic, ci natural: "Am privit; am fost amăgit, am căzut, am călcat (porunca); m-am întunecat; m-am înnegrit, m-am întinat, m-am stricat; m-am pierdut; am fost rănit, m-am vătămat, m-am lovit, m-am umplut de lepră; m-am întinat; am fost târât; am rupt veşmântul dintâi; cu lutul m-am amestecat; m-am cufundat în noroi; bogăţia sufletului cheltuind cu rătăcirile mele; m-am făcut cu bună ştiinţă ucigaş sufletului; de plăceri am fost târât; viu făcând trupul; am îmbrăcat haina cea ruptă; zac gol; mă ruşinez; flămânzesc".

Dar şi în verbele care au caracter juridic pătrund nemijlocit precizări semnificative: ***"Păcătuit-am, greşit-am şi am călcat porunca Ta; /că intru păcate am fost adus şi am adăugat rănilor mele rană" (VIII, 1).*** Sau: ***"Dintru acestea m-am judecat, dintru acestea m-am osândit, /eu, ticălosul, de propria-mi conştiinţă, /decât care nimic nu este mai puternic". (IV, 5).***

Acelaşi conţinut îl au substantivele folosite: "Gânduri amăgitoare; poftă iraţională; mâncare iraţională, mâncare otrăvită; viaţă întinată; valurile căderilor; lăcomia patimilor; turbarea patimilor; întunecimea patimilor; rănile sufletului şi ale trupului; răniri; vătămări; ardere; moliciune" etc.

Influenţaţi de doctrina occidentală despre păcatul originar, situăm de obicei păcatul în cadre juridice. Îl considerăm ca o neascultare faţă de poruncile lui Dumnezeu, iar urmările lui drept pedepse ale lui Dumnezeu. Însă pentru tradiţia biblică şi patristică ortodoxă, cadrele păcatului strămoşesc şi ale fiecărui păcat sunt în principal naturale. Când omul îşi închide ochii dinaintea luminii, se găseşte în întuneric. Când îşi pierde centrul, se dezorganizează. Când se îndepărtează de viaţă, moare. Poruncile lui Dumnezeu nu sunt ameninţări ale unei pedepse ce emană de la o autoritate aflată în afara omului. Ele circumscriu integritatea existenţei umane. Boala, durerea, moartea, care urmează călcării legilor sănătăţii nu sunt pedepse care vin de la nişte legi, ci reprezintă consecinţele naturale ale călcării (poruncii).

Creatorul răului nu este Dumnezeu, ci omul. Acest adevăr are o semnificaţie fundamentală. Fiindcă astfel păcătosul se plasează înaintea lui Dumnezeu nu căutând răspunderi, ci ca responsabil, iar calea pocăinţei rămâne deschisă. Iubitorul de oameni, Dumnezeu, nu abandonează în nici un caz făptura Sa.

Omul a fost şi e chemat să se întoarcă. Această întoarcere, strămutarea în spaţiul lui Dumnezeu care aduce, odată cu însănătoşirea, restaurarea şi prefacerea existenţei umane, constituie nucleul pocăinţei şi conţinutul întregii lupte spirituale – şi a luptei pe care o duce credinciosul la săvârşirea Canonului Mare.

În aceste cadre generale ale relaţiei Dumnezeu-om se plasează şi evoluţia pe care o urmează păcătosul în dezorganizarea şi macerarea (zdrobirea [syntribe]) lui departe de Dumnezeu. Cu o uimitoare cunoaştere a abisului sufletului omenesc şi a alcătuirii compozite, psiho-somatice, a omului sunt descrise în Canonul mare cadrele macerării. Le vom prezenta în continuare, reamintind din nou faptul că ***Marele Canon nu face analize, ci oferă posibilităţi de trăire.*** Multe din punctele de mai jos sunt expuse analitic în alte unităţi ale cărţii noastre. N-a fost însă posibil să le omitem aici fără să deformăm imaginea cadrelor în care ne cheamă să ne plasăm ca să trăim duhovniceşte slujba Canonului mare. În Biserică, spaţiul vieţii, există repetiţiile inevitabile ce caracterizează viaţa.

Departe de Dumnezeu şi fără viaţa Lui, sufletul caută să se întreţină (hrănească) storcând (exploatând) trupul. Astfel se nasc patimile sufleteşti: mai corect, facultăţile nepătimitoare ale sufletului – care reprezintă în om deschiderile acestuia spre Dumnezeul necreat, receptacolele în care facultăţile psihice primesc harul lui Dumnezeu care hrăneşte şi face viu omul întreg – se transformă, prin subordonarea lor trupului, în patimi pătimaşe, astfel încât viaţa sufletului păcătos devine iubirea de plăcere [philedonia]. Pulsiunile iubitoare de plăcere mistuie şi epuizează funcţiile sufletului. ***“Făcându-mi chip din lipsă de chip a patimilor /prin pornirile iubitoare de plăcere / mi-am stricat frumuseţea minţii”. (II a, 20).***

Trupul, la rândul lui, negăsind viaţă în suflet, se întoarce spre cele din afară şi devine captiv, cum era şi firesc, în materie; se închide în circularitatea stricăciunii. Astfel apar patimile trupeşti iubitoare de plăcere prin care omul se luptă să scoată viaţă şi bucurie din materie .Tocmai pentru că patimile trupeşti caută cu vehemenţă materia ca să se poată satisface, omul care trăieşte în patimi ajunge să considere materia ca izvor al vieţii şi să înlocuiască pe Dumnezeu cu ea. Idolatria e consecinţă inevitabilă a iubirii de plăcere: ***“Îngrămăditu-ţi-ai, suflete, crimele, înălţându-ţi patimile cu urâciuni şi înmulţind cele dezgustătoare”7 (VII, 16).***

În acest mod ordinea naturii e răsturnată. În timp ce în starea conformă naturii materia îşi găseşte compoziţia şi funcţionalitatea cea mai înaltă în organismul uman, în ale cărui dimensiuni psihice se deschide spre Dumnezeul necreat, în starea contrară naturii, prin respingerea şi ruperea de Dumnezeu, sufletul se supune

trupului şi acesta materiei. Această răsturnare conduce pe om la o „viaţă iubitoare de materie şi de câştig” ce constituie un “lanţ greu” pentru om, fiindcă reprezintă o aservire şi o încarcerare a lui în datele sufocante ale creaţiei materiale.

Această primă răsturnare este însoţită de o alta la fel de radicală. Tradiţia biblică şi patristică ortodoxă consideră drept centru al organizării psihosomatice şi al vieţii omului, drept organ în care se realizează trecerea tainică a psihicului în somatic şi a somaticului în psihic: inima. Acest organ nu are numai o funcţie somatică, ci şi una psihică. ***După învăţătura biblică şi patristică, în inimă se instalează întrepătrunzându-se reciproc funcţiile psihice şi din ea ţâşnesc lucrările sufletului. Inima se numeşte în acelaşi timp izvorul vieţii trupului şi centrul sufletului. De aceea în inimă, acest centru profund al persoanei conştiente, libere şi raţionale, îl întâlneşte, după tradiţia ortodoxă, Dumnezeu pe om.***

Când voinţa liberă a omului îl respinge pe Dumnezeu şi omul devine din chip al lui Dumnezeu, idol al lui însuşi, după Canonul mare inima se învârtoşează şi se “întăreşte” iar unitatea funcţiilor psihosomatice “se frânge”, personalitatea se scindează. Funcţiile somatice care nu sunt hrănite de harul lui Dumnezeu decad la rangul de simple funcţii biologice. Iar funcţiile sufletului, lipsite de harul divin, se sclerozează şi îngroaşă, funcţionează sub nivelul lor şi hrănite fiind de păcat, se întorc de la funcţionalitatea lor corectă şi se deformează.

Voinţa, care în funcţionalitatea ei spirituală activează libertatea şi iubirea, se întoarce prin păcat spre poftă, se înrobeşte ei şi “naşte aroganţa”. Mintea, care în omul conform naturii reprezintă ansamblul funcţiilor cognitive şi centrul unităţii lor, ochiul sufletului, lumina raţiunii umane deiforme care luminează şi orientează omul, prin îndepărtarea de Dumnezeu funcţionează ca simplă înţelegere discursivă. Astfel cunoaşterea care în funcţionalitatea ei conformă naturii este comuniunea deplină în iubire a cunoscătorului cu cel cunoscut, devine în starea contrară naturii o simplă observaţie, adică o concentrare de informaţii despre obiectul cunoscut şi o prelucrare raţională a lor. Conţinutul minţii, gândurile, abandonându-şi centrul raţional, se învârt în jurul lumii exterioare şi-l fac pe om să-şi piardă realitatea, să devină absent din el însuşi şi să vâneze în afara existenţei sale idolii lipsiţi de subzistenţă ai lui însuşi.

În această alcătuire şi funcţionalitate de după cădere, funcţiile somatice şi psihice ale omului sunt numite de tradiţia biblică şi patristică “haine de piele”. Autolimitarea omului la spaţiul creat “a cusut” neamului omenesc aceste “haine de piele” în locul veşmântului nepătimaş ţesut de har: “Cusutu-mi-a haine de

piele/ păcatul şi mie/ dezbrăcându-mă de veşmântul ţesut de Dumnezeu" (II a 12).

Acest veşmânt psihosomatic al persoanei de după cădere poate desigur redeveni spiritual prin asceză şi viaţă spirituală, pentru ca omul să vieţuiască cu viaţa divină. Dar poate să se şi deterioreze devenind ***"haină împestriţată şi sângerată ruşinos /prin curgerea vieţii de plăceri" (II a 14)***

Într-adevăr, vânzând "celor de alt neam" (adică pasiunilor păcătoase) întâii-născuţi ai libertăţii sale, voinţa poate deveni "pornire nestatornică" şi "iraţională", "lăcomie iubitoare de plăcere", poate să se supună plăcerii la modul absolut şi să se preschimbe în iubire de plăcere.

În starea de păcătoşenie avansată, mintea "se amestecă cu lutul", devine "ţărână", se cufundă în materialitate şi în vreme ce îi place să se arate "grăitoare de cele înalte ", devine în realitate "cârtiţă ce umblă pe sub pământ". Conlucrând cu patimile iubitoare de plăcere, gândurile sunt activate ca acte păcătoase care rănesc omul. Câştigând drept conţinut al lor păcatul, ele devin "pătimaşe" şi "ucigaşe", credinciosul le simte ca nişte tâlhari care-i vatămă existenţa: ***"Eu sunt cel căzut între tâlharii/gândurilor mele; /cu totul sunt acum rănit de ele/ şi m-am umplut de bube" (I, 14)***

Sufletul "zgâlţâit" în acest fel, din care porneşte pururea păcatul, strică şi trupul. Templul Duhului devine "loc de descindere al întinăciunilor trupeşti". Farmecul trupului omenesc, multiplele posibilităţi de comunicare pe care le oferă trupul persoanei umane, sunt arse şi distruse de iubirea de plăcere, trupul şi omul împreună cu el, devine "risipă a desfrânării împătimite".

Când omul se supune în întregime păcatului este condus până la ultimele limite ale automacerării. Prin voia şi alegerea lui liberă el poate să-şi ucidă "conştiinţa" să-şi omoare în continuare "cu pietre" trupul şi să-şi "ucidă" mintea.

"Cu voie m-am făcut ucigaş al conştiinţei sufletului" (I, 7). "Cui te-ai asemănat, mult păcătoase suflete, /decât lui Cain şi lui Lameh aceluia, /ucigându-ţi cu pietre trupul prin fapte rele/ şi omorându-ţi mintea prin pornirile cele fără de minte" (II, 62).

Situată în slujba Canonului mare, această descriere a drumului pe care l-a urmat păcătosul în macerarea şi descompunerea lui departe de Dumnezeu, descriere care nu are un scop teoretic, ci vital, funcţionează în mod organic, ca un act să-i zicem dramatic. Privind cadrele lui macerate de păcat, credinciosul conştientizează

tragismul condiţiei lui păcătoase. ***În Biserică, în faţa tronului lui Dumnezeu şi având în jurul său corul strălucit al Sfinţilor, simte că nici el nu are haină de nuntă, că este gol. Se ruşinează, se crispează, se întristează, plânge şi se tânguie. Tânguire care străbate toate odele Canonului - "De unde voi începe a plânge /faptele vieţii mele celei ticăloase? /Ce început voi pune Hristoase,/ acestei tânguiri de acum?" (1,1)*** – arată şi ea caracterul dramatic al actului liturgic. E vorba de o dramă de cea mai mare importanţă, în care nu există spectatori, ci numai actori şi unde de la tragism ajung prin curăţire la izbăvire numai cei ce participă direct la el.

Cu cealaltă vedere pe care o dăruie omului perspectivele noi ale Bisericii, ale spaţiului ei restructurat în care ca pe o scenă se concentrează viaţa şi se celebrează trecerea de la tragism la izbăvire, credinciosul priveşte abisul real al păcatului. Înţelege că nu e vorba de o simplă întunecare morală, ci de o cădere generală. Iar păcatul nu constă din mai multe sau mai puţine fapte păcătoase, ci dintr-o pierdere totală a vieţii. Este o dispariţie efectivă conştientizată de om ca absenţă a lui Dumnezeu, a celorlalte persoane, a lui însuşi, a lucrurilor, ca o absenţă în general a scopului şi sensului şi prin extensiune, ca solitudine şi agonie.

Indicii ale acestui fapt sunt expresii corespunzătoare ale Canonului mare: "pustiu sunt; fără copii şi nomad; viaţă inutilă; viaţă săracă; împovărat; deşertăciune şi zădărnicie; tulburare şi valuri întreite; potop şi scufundare, adânc nepătruns; prăpastie a pământului; abis; flăcările lipsei de minte (nebuniei); incendiu; arşiţă a sufletului; furtună; întunecime; disperare".

Viaţa omului nu se limitează atât la încălcări concrete luate în parte. Conţinutul ei mai profund şi tragismul ei real se manifestă în deşertăciunea, absurditatea şi iraţionalitatea care o caracterizează.

Descrierea cea mai pătrunzătoare a păcătosului e dată în parabola fiului risipitor şi desfrânat. El nu a decăzut numai din punct de vedere moral, ci e departe de casa părintească, pierdut de la faţa lui Dumnezeu, cufundat în întuneric şi uitare, nu se uită la el nici cel ce l-a tocmit cu simbrie, nici prietenii lui, nici porcii, e pierdut şi pentru el însuşi, e literalmente un fiu al pierzaniei. Reîntoarcerea lui la existenţă e caracterizată în parabola prin expresia profund semnificativă: "venindu-şi în sine". Această reîntoarcere la existenţa conştientă e primul act al mântuirii, punctul de punere în mişcare. Spre acest punct de plecare, înainte de orice altceva, îl conduce pe om Canonul mare.

În paralel, actul liturgic deschide în faţa credinciosului calea convertirii, a întoarcerii, îl cheamă şi îl călăuzeşte spre opera concretă a pocăinţei sau a prefacerii, adică a însănătoşiri, restaurării şi desăvârşirii lui. Realizarea acestei opere o reprezintă întoarcerea.

Să încercăm în continuare să descriem cadrele în care situează Canonul mare această operă.

4. Cadrele întoarcerii

Când omul devine conştient de existenţa lui, există posibilitatea ca el să nu găsească în sine şi în jurul lui decât vidul, dar poate să audă şi glasul lui Dumnezeu chemându-l din cele mai interioare lui decât el însuşi, să-şi aducă astfel aminte de tatăl uitat şi să fie cuprins de nostalgia casei părinteşti părăsite. Un drum duce la disperare şi absurditate, celălalt începe cu plânsul plin de nădejde, plânsul factor de bucurie şi se termină cu veselia unirii cu Dumnezeu.

- ⇒ *În primul caz se găseşte omul care-şi mărgineşte existenţa la limitele creaţiei, care şi-a închis de bunăvoie dimensiunile lui care tindeau plecând din natura lui, spre Dumnezeu, adică omul autonomizat.*
- ⇒ *În cel de-al doilea caz se găseşte omul care şi-a ţinut, mai mult sau mai puţin, faptul n-are în ultimă instanţă mare importanţă, existenţa sa macerată deschisă spre Dumnezeu. Începutul şi temelia mântuirii e întoarcerea omului la Dumnezeu.*

Păcătosul care se întoarce la Dumnezeu simte înainte de toate nevoia de a invoca milă şi ajutorul Lui. Înţelege că singur este neputincios să se apropie de El. Implorarea [ikesia], deci, caracterizează în mod central începutul, dar şi întregul mers al omului spre pocăinţă şi mântuire: ***"Pe mine cel ce zac rupt, Mântuitorule, înaintea porţilor Tale /să nu mă lepezi.. "(1, 13). "Să nu intri cu mine la judecată,/ uşa Ta deschide-mi-o mie" (II, a 26). "Am păcătuit, miluieşte-mă" (VI, a 1), "La Tine vin, tămăduieşte-mă". Păcatele sunt mari, "căci nimeni din cei din Adam/ n-a păcătuit ca mine" (II, a 24), dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e şi mai mare: "să vedem, să vedem/ iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi Stăpânul" (II. b a Sf. Andrei). Astfel, omul îndrăzneşte să implore cu încredere: "Ridică de la mine povara /păcatului cea încuiată/şi ca un Milostiv dă-mi/ iertare greşalelor" (I, 24: triadica). "Miluieşte făptura Ta, Milostive,/ îndură-te de lucrul mâinilor tale" (VI b, 14). "Tu eşti Păstorul Cel bun, /caută-mă pe mine oaia/ cea rătăcită/ şi nu mă trece cu vederea" (III a 6). „Fă-mă oaie/ în păşunea oilor***

Tale" (VIII, 19). "Tu eşti dulcele Iisus,/ Tu eşti Ziditorul meu,/ întru Tine mă voi îndrepta" (III a 7).

Dar opera mântuirii nu este săvârşită exclusiv de harul lui Dumnezeu. Ea reclamă şi conlucrarea [synergasia] omului, o conlucrare responsabilă, concretă şi hotărâtă. Păcătosul care vrea să se mântuiască e chemat să realizeze în el, prin vindecarea premergătoare şi reconstituirea funcţiilor lui psihice, o "revenire "[anadrome], o întoarcere la integritatea lui iconică, la sănătatea lui şi în acelaşi timp, să realizeze o "apropiere" [prosagoge] a lui însuşi de Dumnezeu.

"Apropierea" de Dumnezeu e indispensabilă fiindcă mântuirea, adică desăvârşirea la infinit a omului şi dobândirea acelei fericiri atât de mari încât să depăşească moartea, e imposibil de realizat în spaţiul detaşării şi renegării (apostaziei). În acest spaţiu păcătosul se simte ca şi "drahma împărătească " pierdută. Demnitatea lui ca om e nesocotită. Ceea ce el este, face şi are e lucru puţin, stricăcios, deşert. De aceea, el îşi întoarce ochii şi paşii spre "pământul moştenirii", caută să se "mute " în acel pământ, să devină, ca şi Avraam, "pribeag": ***"Din pământul Haran, adică din păcat, ieşi / suflete al meu şi/ vino în pământul ce izvorăşte de-a pururea nestricăciune". (III b 6).***

Nu e vorba de o strămutare spaţială. Fuga din "Sodoma şi Gomora" e o fugă de ***"flacăra arzătoare a toată pofta nebunească (iraţională)" (III b 15). Mântuirea se câştigă jos pe pământ, în trup şi e o mântuire nu numai a duhului, ci şi a trupului, o mântuire a sufletului care devine mântuire a vieţii.*** În Canonul Mare întâlnim expresia foarte semnificativă "scapă viaţa".

Prima treaptă a "revenirii" şi "apropierii" e cunoaşterea de sine [autognosia]: ***"întoarce-te, pocăieşte-te,/ descoperă cele ascunse" (VII, 19).***

Trebuie să aducem la lumină nu numai faptele păcătoase ascunse, pe care păcătosul le declară în Taina Mărturisirii ca să ia iertarea, ci şi cauzele ascunse ale acestor fapte, răutăţile, patimile, focarele din care se nasc fapte păcătoase: ***"cele ascunse ale inimii mele/ le-am mărturisit Ţie, Judecătorul meu" (VII,2).***

Atunci când sunt precizate focarele profunde şi ascunse generatoare de rele, e posibil ca ele să fie vindecate în continuare printr-o conduită corespunzătoare. Epitimiile pe care le prescriu sfintele canoane nu sunt pedepse, ci jaloanele unei conduite terapeutice.

A doua treaptă e făptuirea [praxis]. Că făptuire e considerată în mod fundamental asceza prin care sunt curăţite şi vindecate feluritele funcţii ale omului.

Credinciosul îmblânzeşte prin ea "pornirile nestatornice ale plăcerilor", respinge "turbarea patimilor", "loveşte cu pumnii" feluriţii vrăjmaşi: iubirea de plăcere, egoismul, patimile; biruie "gândurile amăgitoare", "se desface de păcat"; iese din "nebunia [iraţionalitatea] dinainte", ajunge la "curaj" şi la "tăria voinţei"; "se stăpâneşte", devine "suflet bărbătesc". Prin sărăcia de bunăvoie, post, priveghere şi celelalte practici ascetice, trupul taie dependenţa lui înrobitoare faţă de păcat, câştigă independenţa şi libertate faţă de lumea materială, regăsind în paralel şi relaţia corectă faţă de suflet şi astfel, prin intermediul trupului, legătura lui naturală cu creaţia materială poate să-şi exercite din nou slujirea preoţească, profetică şi împărătească în lume.

Că făptuire sunt considerate şi faptele bune ale iubirii unora faţă de alţii şi paza poruncilor: ***"caută pământul moştenirii,/ locuieşte în el cu bună legiuire" (VI a 10).*** Buna rânduială e cea care-l conduce pe om să se depărteze de "faptele cele întinate" şi să fie condus spre "faptele cele dumnezeieşti" prin care "viaţa cea acoperită de lepră se înălbeşte şi se curăţeşte".

Efortul aspru ce se cere pentru paza poruncilor şi eşecurile inevitabile dăruiesc omului o "inimă pururea zdrobită" şi o "sărăcie duhovnicească". Credinciosul priveşte neputinţa lui şi marile primejdii pe care le înfruntă, "cursele şi gropile rătăcirii", şi "înalţă ca un zid" efortul lui, treaptă cu treaptă, "cu frică dumnezeiască". Îmbracă "modestia" şi "evlavia" ce reprezintă "temelia neclintită" a scării ce duce la cer. Opera aceasta e o operă a voinţei care îl învaţă astfel pe om încetul cu încetul prin paza poruncilor să se pună în acord cu voia lui Dumnezeu care vrea tocmai mântuirea omului.

A treia treaptă, paralelă în timp cu cea de-a doua, este cunoştinţa [gnosis]. Lucrarea voinţei e dirijată şi sprijinită de lucrarea minţii. Trezirea funcţiilor intelectuale şi răspunsul lor la chemarea lui Dumnezeu înseamnă începutul "urcuşului" şi "apropierii": ***"scoală mintea la întoarcere" (VIII, 1).***

Lucrarea curăţirii gândurilor prin care funcţionează mintea, lucrare ce constituie o dimensiune fundamentală a întoarcerii omului la sănătatea şi integritatea lui, cere un efort aspru.

Gândurile trebuie să înceteze a mai servi poftelor. Când sunt înrobite poftelor, ele au drept lucrare să născocească moduri de satisfacere a poftelor. Şi cu cât sunt mai acute şi mai pătrunzătoare, cu atât mai desăvârşite moduri de satisfacere a poftelor născocesc, împodobind şi făcând desăvârşit răul: ***"Turn ai iscodit să zideşti, suflete,/şi întăritură să faci/ poftelor tale". (II b 7).*** Adevărata relaţie a gândurilor

faţă de pofte e aceea ca primele să le dirijeze pe celelalte spre ceea ce e adevărat şi prin urmare şi bun şi frumos.

Trebuie însă ca gândurile să se elibereze de înrobirea lor lucrurilor. Cât timp sunt înrobite acestora, ele nu văd sensul şi scopul lor, servesc o dezvoltare oarbă în care omul devine sclav, îmboldindu-l la plenitudinea sărăcăcioasă a satisfacerii poftelor lui. Gândurile sunt chemate să lumineze lucrurile, să aducă la lumină sensurile acestora, să le expliciteze şi ordoneze arhitectonic, în acord cu natura lor adevărată, adică în acord cu scopul pe care li l-a dat Creatorul lor.

În măsura în care gândurile se eliberează de pofte şi lucruri, ele se curăţesc şi se concentrează în minte. Omul se întoarce la sine însuşi. Mintea guvernează în continuare în mod raţional viaţa şi faptele omului. Găsindu-şi centrul lor, funcţiile psihosomatice ale omului încetează să se mai lupte între ele, omul se unifică şi se simplifică.

În paralel, mintea reconstituită şi luminată prin rugăciune, poate să depăşească litera şi să ajungă la spiritul legii, să se hrănească din adevărul de viaţă purtător al cuvântului dumnezeiesc: ***"bea apa legii/ cea cursă din stoarcerea literei" (VI b 8).*** Omul poate astfel să decripteze adevărul ascuns în el însuşi şi în lume şi să devină "iubitor al înţelepciunii". Îndemnul pe care-l dă Canonul Mare este: ***"pune-ţi în hambare (adică strânge ca hrană) înţelepciunea".***

În acest fel, însănătoşirea iniţială şi schimbarea minţii, pocăinţa, ajunge să devină "cunoştinţă" [epignosis]. Omul cunoaşte adevărul lucrurilor, gândeşte drept, înţelege şi prin urmare, abordează realitatea din unghiul de vedere al lui Dumnezeu în a Cărui lumină străluceşte şi mintea care înţelege şi realitatea înţeleasă. Această nouă înţelegere şi abordare a realităţii se numeşte credinţă [pistis].

Funcţiile psihosomatice ale omului curăţite de făptuire şi luminate de cunoştinţă primesc în ele harul lui Dumnezeu şi funcţionează într-un mod nou. Locul plăcerii îl ia încetul cu încetul bucuria. Libertatea, independenţa de egoism, se manifestă ca iubire pe măsură ce omul înaintează. Patimile se eliberează de împătimire, funcţionează ca funcţii pur naturale; pe măsura unirii cu Dumnezeu ele se sublimează în virtuţi, ca să ajungă pe treptele înaintate ale sfinţeniei, atunci când unirea cu Dumnezeu atinge deplinătatea, la simţiri şi funcţionări spirituale. Omul iese din întuneric, se arată "fiu al luminii'", câştigă haina de nuntă, arată "frumuseţea dorită a miresei".

Astfel s-au creat premizele pentru cel de-al patrulea şi cel mai înalt stadiu al vieţii spirituale, contemplaţia şi nepătimirea [theoria kai apatheia]. Mintea curăţită şi luminată de adevărul dumnezeiesc coboară într-un efort chinuitor de autoconcentrare în inimă şi acolo omul unificat şi curat vede cele nevăzute. Contemplaţia, treapta cea mai înaltă a cunoştinţei, e însoţită de nepătimirea care se află la antipodul pasionalităţii, din moment ce este suprema activitate, treapta cea mai înaltă a făptuirii: o nepătimire cerească ai câştigat /prin vieţuirea cea mai înaltă pe pământ" (VI, a Mariei Egipteanca).

Credinciosul care a primit darul dumnezeiesc al nepătimirii şi contemplaţiei, fără să fi părăsit trupul şi pământul, trăieşte într-un mod ceresc; ***"vieţuire netrupească ducând în trup" (IV a Mariei Egipteanca),*** lucru care arată că el lasă în urma sa preocuparea de ceea ce e vremelnic şi stricăcios. Ca neguţătorul care a descoperit mărgăritarul cel de mult preţ, el vinde toate ca să caute cu "dragoste neasemănată" lucrul cel mai mare şi unic "care trebuieşte": ***"Priveghează, suflete al meu, fă-te mai bun,/ ca să câştigi făptuirea împreună cu cunoştinţa;/ca să te faci minte văzătoare de Dumnezeu/ şi să ajungi în contemplaţie norul cel neapus/ şi să te faci neguţător de lucruri mari" (IV, 9).***

Această însănătoşire şi reconstituire progresivă a omului, ale cărei cadre le-am văzut mai sus, are loc într-un cadru cosmologic mai larg. Cel pe care Dumnezeu l-a creat prin venirea Lui în creaţie.

Am văzut în prima secţiune a studiului de faţă cum în Biserică se reconstituie şi se înnoiesc dimensiunile naturii, spaţiul şi timpul, cum funcţionează într-un mod nou amintirile istoriei, ş.a.m.d. Această transformare se realizează fiindcă Biserica e trupul Dumnezeu-Omului în care Hristos a înnoit legile, adică funcţionalitatea naturii: ***"Cel ce s-a născut înnoieşte legile firii" şi "se biruie şi rânduiala firii" (IV, 21, al Născătoarei).***

Dar Hristos înnoieşte în Trupul Său şi funcţionalitatea concretă a omului. El a creat nu numai structurile cosmologice, ci şi cele antropologice. A transformat facultăţile vitale ale omului în funcţii spirituale, simţurile naturale în simţuri duhovniceşti. ***"Îmbrăcat-a frământătura mea/ Cel ce a zidit veacurile" şi "a unit cu Sine firea oamenilor" (V, 22, a Născătoarei).*** Prin această unire a transmis în natura omenească pe care a asumat-o, viaţa lui Dumnezeu, a înnoit-o şi spiritualizat-o. Prin Taine şi asceză credincioşii se grefează în natura umană a Dumnezeu-Omului, iau viaţa şi funcţionalitatea ei şi se mântuiesc. Altoirea în Hristos reprezintă conţinutul real şi întregul scop al vieţii bisericeşti sacramentale şi ascetice. Sfântul

devine “asemănare a lui Hristos”. Canonul Mare numeşte această altoire “iertare”, îngăduinţă, conlocuire [synchoresis].

Privită din perspectiva antropologică, mântuirea se numeşte prefacere, schimbare a minţii [metapoiesis, metanoia], (pocăinţă). Dar transformarea omului e cu putinţă datorită unirii, con-locuirii [synchoresis], îngăduirii alături de Dumnezeu care se realizează în spaţiul [choros] care este trupul lui Hristos: Biserica. Influenţaţi de concepţia juridică despre mântuire, considerăm iertarea, îngăduinţa [synchoresis] ca o simplă lăsare a păcatelor deşi ea este ceva mult mai larg. Iertarea, lăsarea păcatelor se realizează fiindcă în con-locuirea, îngăduinţa lui Dumnezeu, oceanul bunătăţii dumnezeieşti face să dispară, şterge păcatele omeneşti. În realitatea ei deplină deci, iertarea e con-locuire, e “comuniune cu Hristos” şi “comuniunea Împărăţiei lui Hristos“.

5. Deznodământul dramei

Aşa cum am subliniat, ca act liturgic, Canonul Mare nu face analize. El îl plasează pe credincios în cadrele mântuirii. Realizarea lucrării mântuirii depăşeşte ceasul oficierii lui. Descoperirea celor ascunse se face vistierie a concentrării de sine şi mărturisirii; însănătoşirea şi reconstituirea voinţei şi minţii se realizează prin asceza de zi cu zi care schimbă întreaga viaţă; contemplaţia şi nepătimirea se vor realiza în rugăciunea neîncetată. Textul imnologic oferă elemente din toate acestea, dar n-am socotit just să depăşim limitele pe care imnograful le pune în textul lui. Restul se presupune şi se devansează. Măreţia pe care o oferă oficiul lui liturgic stă în aceea că el îl iniţiază pe om în spaţiul unde se pot realiza toate acestea şi spaţiul este Hristos [kai ho choros einai ho Christos].

La mijlocul celor 40 de zile ale Postului mare unde e plasată, Denia Canonului mare îl cheamă pe credincios să-şi altoiască viaţa spirituală pe drumul lui Hristos spre Golgota şi spre Înviere, drum pe care se condensează destinul umanităţii.

Spuneam mai sus că marele Canon e o dramă. Şi se ştie că în toate dramele adevărate deznodământul vine din viitor. În cazul de faţă, deznodământul vine prin Învierea lui Hristos pentru care credincioşii se pregătesc tot intervalul celor 40 de zile ale Postului mare; prin Învierea care desfiinţează stricăciunea, care aduce omului şi universului viaţa lui cea nouă şi noile lui dimensiuni deschise la infinit.

Dar această nouă realitate e prezentată de acum în faţa credincioşilor printr-o dramă mesianică, profeţia hristologică a lui Isaia, cu a cărei citire se încheie Denia Canonului mare.

În finalul lungii privegheri, în mijlocul cuvântului profetic răsună calm şi măreţ, ca soarele ce răsare, glasul lui Dumnezeu Tatăl Care trimite pe Fiul Său în lume şi vesteşte lucrurile mari pe care le va realiza Acesta: ***"Te-am dat ca legământ al poporului Meu spre lumina neamurilor, ca să deschizi ochii orbilor, să scoli din legături pe cei legaţi şi din casa închisorii pe cei ce şed în întuneric... cele dintru început, iată, le-aţi auzit, şi altele noi pe care vi le vestesc... Veseleşte-te pustie şi satele ei în care are sălaş Kedar să înalţe glas. Să chiuie de veselie cei ce locuiesc Petra şi de pe vârfurile munţilor să strige. Să dea slavă lui Dumnezeu şi să vestească virtuţile Lui în ostroave. Domnul, Dumnezeul puterilor, va ieşi şi va face război, va aţâţa râvna Sa, va striga împotriva vrăjmaşilor cu putere… Şi voi duce pe orbi pe drumuri pe care nu le cunosc şi pe poteci pe care nu le ştiu vor merge. Le voi face întunericul lumină iar cele povârnite netede. Cuvintele acestea le voi face şi nu le voi trece cu vederea" (Isaia 42,6 -7.9.11-13.16).***

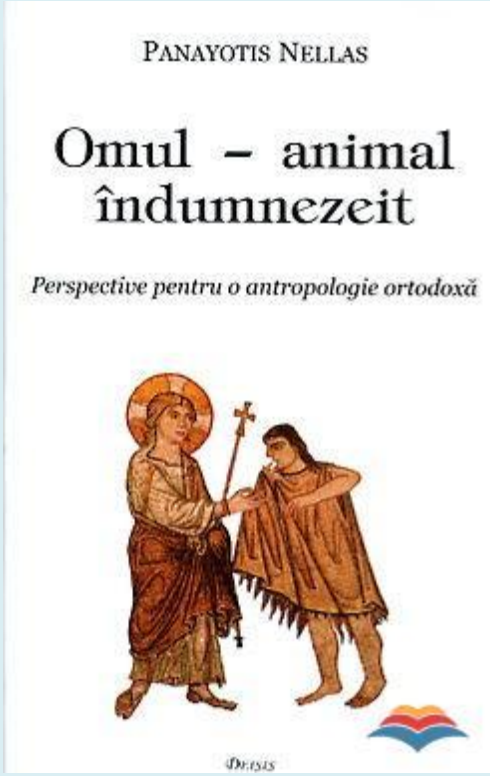

(din: Panayotis Nellas, "Omul – animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă", Editura Deisis, Sibiu, 1999)

Mitropolitul Simeon Koutsa de Nea Smirna: Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

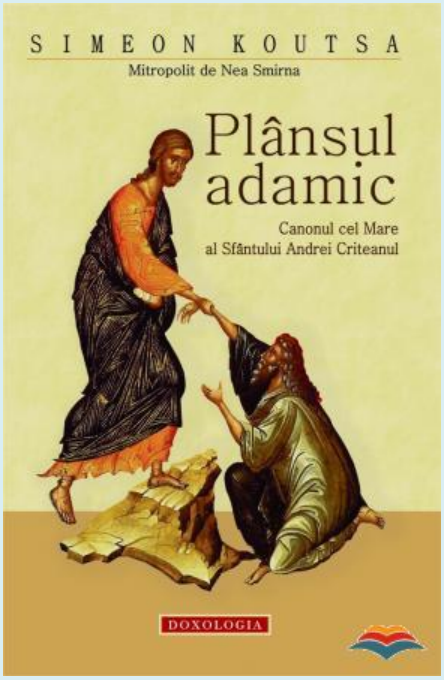

Mitropolitul Simeon Koutsa de Nea Smirna: Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul:

https://www.academia.edu/42561375/Mitropolitul_Simeon_Koutsa_de_Nea_Smirna_Pl%C3%A2nsul_adamic_Canonul_cel_mare_al_Sf%C3%A2ntului_Andrei_Criteanul

https://www2.slideshare.net/steaemy1/plansul-adamic/steaemy1/plansul-adamic

https://archive.org/details/plansul-adamic

***

Însemnarea autorului

Imnul eclesiastic este limbajul cultului dumnezeiesc. Este limbajul doxologic şi teologic, poate cel mai bun şi cel mai sfânt. Este cântecul dulce al credinţei noastre. Şi Sfinţii poeţi - melozi şi imnografi cum sunt numiţi, în acest sens – în spaţiul eclesial, sunt acele mari suflete care, prin viziunile poetice şi prin exaltările lor duhovniceşti, devin exponenţii noştri. Ei sunt conducătorii fiecărui creştin, dar şi al fiecărei comunităţi eclesiastice, spre sfânta întâlnire şi comuniune cu Dumnezeul cel Treimic, cu Maica Domnului, cu îngerii şi cu sfinţii.

Se pune, totuşi, întrebarea: această limbă sfântă a imnografiei eclesiastice este accesibilă credinciosului de astăzi? Cât de inteligibile sunt imnele pentru comunitatea eclesiastică? Cât de conştientă este urmărirea lor de către creştini în cultul public şi în ce măsură înţeleg conţinutul lor, atunci când le cercetează în casele lor sau le folosesc în rugăciunile lor particulare? O ultimă întrebare: imnele pe care le cântăm exprimă, într-adevăr, comunitatea eclesiastică, care se roagă astăzi reunită? Contribuie acestea, în mod eficient, la realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu?

Înainte de a răspunde, suntem datori să mărturisim că întrebarea este dificilă şi că ea constituie o problemă pastorală acută a Bisericii de astăzi. Problema, care este exacerbată de profunzimea ei, se intensifică, după ultimele raportări în jurul valorii lingvistice, care se pare că nu va fi una importantă pentru noua generaţie, una care se va modela după elementele lingvistice actuale.

Revenind la întrebarea de mai sus şi neavând vreo anume tendinţă de simplificare a unei probleme atât de grave, credem că imnele noastre nu sunt înţelese astăzi de către marea parte a comunităţii eclesiastice. Desigur, mulţi le urmează cu interes. ***Destui, poate, vor simţi şi frumuseţea lor spirituală, atunci când imnele sunt cântate în mod corect şi cu smerenie, ca de exemplu, imnele Săptămânii Patimilor, mai cu seamă, ce sensibilizează pe credincioşi. Nu credem însă că urmărirea lor de către cei mai mulţi, este una conştientă, că esenţa lor devine inteligibilă şi că, într-adevăr, contribuie la comuniunea credincioşilor cu Dumnezeu.*** Cu siguranţă, pentru această neînţelegere nu sunt de vină imnele, care sunt creaţii inspirate ale poeţilor şi care constituie monumente luminoase ale cuvântului poetic religios, sfinţit înăuntrul prelungirii activităţii liturgice a Bisericii. Dificultatea înţelegerii stă în limbajul lor, care nu este accesibil credinciosului de astăzi şi care astfel, nici înţelesul lor nu poate să-l cuprindă şi nici de frumuseţea lor duhovnicească nu poate să se folosească.

Am adresat această provocare şi ne-am raportat la ea mai sus, nu pentru ca să ne ocupăm aici, desigur, de o chestiune serioasă şi delicată (care, de altfel, tocmai acum a început să problematizeze) ci ca să explicăm motivul pentru care am început crearea acestei scurte lucrări, pe care iubitul nostru cititor o ţine în mâinile sale.

Marele Canon, care a fost alcătuit de Sfântul Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei - una din cele mai mari personalităţi şi figură reprezentativă a poeziei noastre eclesiale – este unul din cele mai minunate şi mai cunoscute imne din spaţiul bisericesc. Se cântă fragmentar, în primele patru zile

ale celei dintâi săptămâni din Postul cel mare, şi complet în Joia [la noi în Miercurea, n.n.] săptămânii a cincea din Post. El constituie o deşteptare, un sunet de trâmbiţă care are drept ţintă să-l conducă pe om spre conştiinţa păcătoşeniei sale şi să-l readucă, prin intermediul tristeţii şi al pocăinţei, alături de Dumnezeu.

În paralel însă, marele Canon este şi un text dificil, dens în înţelesuri, bogat în simbolistică şi plin de menţiuni ale persoanelor şi evenimentelor biblice, la care se referă foarte succint şi le explică după metode alegorice. De fiecare dată când am cântat sau am urmărit troparele Canonului, am observat greutăţile pe care le prezintă înţelegerea lor şi astfel, am conştientizat nevoia unei lucrări, care să-i ajute pe credincioşi în acest sens. Desigur, cele câteva discuţii pe care le-am avut cu anumiţi clerici, precum şi cu simplii credincioşi în legătură cu această problemă, ne-au confirmat încă şi mai mult necesitatea unei asemenea lucrări.

Astfel, dincolo de teama că o asemenea lucrare depăşeşte posibilităţile noastre, ne-am decis şi am realizat-o. În afară de acest lucru, considerăm că prezenţa unor asemenea lucrări în mâinile credincioşilor, aşadar al unor lucrări ajutătoare pentru înţelegerea unicei bogăţii a imnelor eclesiastice, chiar dacă nu soluţionează problema la care ne-am raportat mai sus, în orice caz ajută în abordarea sa. Cartea nu are pretenţii ştiinţifice. Ea serveşte, în mod clar, scopurilor practice ale pastoraţiei. Ea este rodul iubirii îndoite: a iubirii faţă de tezaurul liturgic al Bisericii noastre şi al iubirii faţă de fraţii noştri ortodocşi, de aceeaşi credinţă comună, în ajutorul cărora am venit.

Marele Canon este imnul tristeţii profunde şi al pocăinţei cutremurătoare. Omul, care simte greutatea păcatului, care gustă amărăciunea vieţii îndepărtate de Dumnezeu, care înţelege dimensiunile tragice ale înstrăinării firii umane, prin cădere şi prin îndepărtarea de Dumnezeu, se întristează. Se smereşte. Suspină adânc şi începe brusc să plângă cu tânguire. Un plâns însă care mântuieşte, fiindcă deschide drumul pocăinţei. Drumul care aşază existenţa umană alături de Dumnezeu, Izvorul vieţii celei adevărate şi al comuniunii inefabile al harului şi al bucuriei.

Despre plâns şi despre cântecul de jale însuşi poetul vorbeşte în primul tropar al Canonului său: ***„De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele celei ticăloase? Ce început voi pune, Hristoase, acestei tânguiri de acum?”.***

Dar şi în alte tropare ale Canonului vedem clar - în unele mai puţin, în altele mai mult – caracterul său tânguitor. Pentru aceasta şi noi - şi credem că nu am greşit - am intitulat cartea aceasta: Plânsul adamic.

[...]

† SIMEON KOUTSA
Mitropolit de Nea Smirna

1. De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele celei ticăloase? Ce începere voi pune, Hristoase, acestei tânguiri de acum? Ci ca un milostiv, dă-mi iertare greşelilor.

Evident, în acest prim tropar, aşa cum şi în cel de-al doilea şi în multe altele, tânguirea şi plângerea, caracteristici ale marelui Canon. Imnograful vorbeşte la persoana întâi iar în alte locuri monologhează, întorcându-se spre sufletul său. Troparul acesta ne aminteşte de exprimările profetului Ieremia şi de cele cuprinse în cartea Plângerilor (Ier. 9:1, Pl. 1:2, 2:11).

2. Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, de te mărturiseşte la Ziditorul tuturor. Şi îndepărtează-te de acum de nebunia cea mai dinainte şi adu lui Dumnezeu lacrimi de pocăinţă.

De la acest tropar şi desigur, de la expresia „Ziditorul tuturor" autorul începe menţiunea sa cu privire la primele evenimente ale istoriei umane, pe care ni le relatează Sfânta Scriptură. Necugetarea („nebunia cea mai dinainte"), pe care poetul o prezintă sufletului său, este decăderea omului din cauza păcatelor sale în poziţia animalelor lipsite de judecată.

3. Râvnind neascultării lui Adam celui întâi-zidit, m-am cunoscut pe mine dezbrăcat de Dumnezeu şi de împărăţia cea pururea fiitoare şi de desfătare, pentru păcatele mele.

Poetul se compară pe sine însuşi cu Adam. Expresia „dezbrăcat de Dumnezeu" are înţelesul că omul păcătos, pierde harul lui Dumnezeu, se goleşte aşadar de El. De multe ori, Sfântul Apostol Pavel compară harul lui Dumnezeu, pe Însuşi Hristos şi darurile Sale dumnezeieşti, cu îmbrăcămintea. Caracteristic este versetul Gal. 3:27: ***„Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat"*** (vezi, de asemenea, şi: Lc. 24:49, Rom. 13:14, 1 Cor. 15:53-54, Ef. 4:24, 6:14). Expresia despre care am vorbit, reaminteşte pasajul din Fc. 3:7, care se referă la gradul de conştientizare a goliciunii primilor oameni de după căderea lor: ***„Şi au cunoscut că erau goi".***

4. Vai, suflete sărman! Pentru ce te-ai asemănat Evei celei dintâi? Că ai căzut rău şi te-ai rănit amar; că te-ai atins de pom şi ai gustat cu îndrăzneală mâncarea cea nechibzuită.

Chinuirea sufletului va fi un subiect repetat în multe tropare ale Canonului. Poetul compară sufletul său cu cel al Evei. Eva, precum menţionează cartea Facerea (3:6), ***„socotind că rodul pomului este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere şi vrednic de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el”.*** Astfel se petrece şi cu sufletul păcătosului: el priveşte cu înverşunare şi cu o curiozitate păcătoasă, suferă din cauza săgeţilor aduse de dorinţe şi în cele din urmă, ajunge să culeagă şi să guste mâncarea cea iraţională, care nu este nimic altceva decât păcatul. Exprimarea „te-ai asemănat” poate că a fost împrumutată de poet din Plângerile lui Ieremia 2:13: ***„Cu cine te voi asemăna, cu cine aş putea să te pun alături, o, fiică a Ierusalimului?”.***

5. În locul Evei celei trupeşti, mi s-a făcut mie Evă a minţii gândul cel cu poftă trupească, arătându-mi cele plăcute şi gustând pururea din băutura cea amară.

Poetul continuă comparaţia pe care a început-o în troparul precedent. „Eva cea simţitoare” este prima, este cea din cartea Facerea. „Evă a minţii” este gândul cel înverşunat, care se adăposteşte „în trup”, aşadar, înlăuntrul omului căzut şi care-l îndeamnă continuu spre păcat, înşelându-l prin dulceaţa sa superficială. Foarte expresiv, Apostolul Pavel ne descrie această situaţie (Rom. 7:17-23).

6. Adam din Eden, după dreptate a fost lepădat, nepăzind singura Ta poruncă, Mântuitorule. Dar eu ce voi pătimi, eu cel care am călcat totdeauna cuvintele Tale cele dătătoare de viaţă?

Fiindcă Adam a încălcat porunca lui Dumnezeu a fost izgonit din Eden, locul desfătării: ***„Şi izgonind pe Adam, l-a aşezat în preajma grădinii celei din Eden” (Fc. 3:24).*** Greşeala protopărinţilor se referă la încălcarea unei singure porunci a lui Dumnezeu. Astfel, poetul se întreabă ce va păţi el însuşi, cel care încontinuu a călcat poruncile lui Dumnezeu. „Cuvinte dătătoare de viaţă” sunt dumnezeieştile porunci, a căror respectare asigură omului posibilitatea vieţii celei adevărate.

Profetul David spune despre poruncile lui Dumnezeu: ***„Cunoscute mi-ai făcut căile vieţii” (Ps. 15:11).*** Domnul Iisus Hristos a declarat: ***„Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi sunt viaţă” (In. 6:63),*** iar Apostolul Pavel remarcă: ***„Căci cuvântul lui Dumnezeu este viu…” (Evr. 4:12).***

7. Întrecând eu de bunăvoie uciderea lui Cain, m-am făcut cu ştiinţă ucigaş al sufletului, umplându-mi trupul de viermi şi războindu-mă împotriva lui, cu faptele mele cele rele.

Cain, care a fost întâiul născut al primilor creaţi, Adam şi Eva, a ucis pe fratele său, Abel (Fc. 4). În locul lui Cain, primul ucigaş de frate, poetul se aşează pe sine însuşi, mărturisind că şi el a devenit ucigaş al conştiinţei sale, ucigaş al acestei voci a lui Dumnezeu, care este adânc săditâ în străfundurile fiecărui om. A ucis-o prin hrana şi dezmierdarea poftelor păcătoase ale trupului său, care s-au dovedit a fi împotriva sufletului său. ***„Căci trupul nostru, spune Apostolul Pavel, pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceţi cele ce aţi voi" (Gal. 5:17).***

8. Iisuse, nu m-am asemănat dreptăţii lui Abel. Daruri bineprimite nu Ţi-am adus niciodată, nici fapte dumnezeieşti, nici jertfă curată, nici viaţă fără prihană.

Poetul se întoarce spre Iisus. El mărturiseşte în văzul tuturor că nu s-a asemănat lui Abel în virtute şi că nu a oferit lui Dumnezeu daruri bineprimite: fapte plăcute de Dumnezeu, jertfă curată şi viaţă fără prihană. Abel este modelul bărbatului drept şi desigur, preînchipuire a lui Hristos.

Cartea Facerea menţionează: ***„Şi a adus şi Abel din cele întâi-născute ale oilor sale şi din grăsimea lor. Şi a căutat Domnul spre Abel şi spre darurile lui" (Fc. 4:4).*** Despre dreptatea lui Abel vorbeşte şi Apostolul Pavel: ***„Prin credinţă, Abel a adus lui Dumnezeu jertfă mai bună decât Cain, pentru care a luat mărturie că este drept, mărturisind Dumnezeu despre darurile lui şi prin credinţă grăieşte şi azi, deşi a murit" (Evr. 11:4. Vezi şi 1 In. 3:12).***

9. Precum Cain, aşa şi noi, ticălosule suflete, am adus fapte murdare Făcătorului tuturor şi jertfă vrednică de mustrare şi viaţă netrebnică, pentru acestea ne-am şi osândit împreună.

În troparul acesta, Sfântul scriitor, dialogând cu sufletul său, nu se mai referă la Abel şi la dreptatea lui, ci la Cain şi la răutatea sa. Se pune pe sine însuşi în aceeaşi soartă cu Cain. Cartea Facerea ne precizează: ***„Cain era lucrător de pământ. Dar după un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului". Dar Dumnezeu „spre darurile lui Cain n--a căutat" (Fc. 4:2-5).***

Darurile şi jertfa lui Cain nu au fost acceptate de Dumnezeu iar poetul ne mărturiseşte că, precum Cain şi el însuşi a oferit lui Dumnezeu fapte murdare, o jertfă vrednică de pedeapsă şi o viaţă destrăbălată.

10. Ziditorule, făcându-mă lut viu, ai pus întru mine trup şi oase, suflare şi viaţă; dar, o! Făcătorul meu, Mântuitorul meu şi Judecătorul meu, primeşte-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc.

Dumnezeu este Creatorul: ***„Şi a creat Dumnezeu pe om, luând ţărână din pământ…”,*** spune cartea Facerea 2:7. Toţi suntem creaţia mâinilor Sale: ***„Şi acum, Doamne, Tu eşti Tatăl nostru, noi suntem lutul şi Tu olarul, toţi lucrul mâinilor Tale suntem” (Is. 64:7. Vezi şi 45:9; Ier. 18:6, Rom. 9:20-21).*** Extrem de sugestiv este verbul a plăsmui, prin care Sfântul Andrei doreşte să exprime transformarea lutului în fiinţă vie, precum cum este omul. „Trup şi oase” exprimă existenţa trupească a omului, iar „suflarea şi viaţa” este [existenţa] sufletească şi duhovnicească. Cele două, împreună, alcătuiesc un singur om, care este creatură a lui Dumnezeu: ***„Pentru că a Lui făptură suntem” (Ef. 2:10).*** El este Cel ce ***„dă tuturor viaţă şi suflare şi toate” (FA. 17:25).***

11. Mărturisesc Ţie, Mântuitorule, păcatele pe care le-am făcut şi rănile sufletului şi ale trupului meu, pe care tâlhăreşte le-au pus înlăuntrul meu gândurile cele ucigătoare.

Poetul se adresează Mântuitorului Hristos cu dispoziţie spre mărturisire. El decide destăinuirea păcatelor pe care le-a făcut. Doreşte să scoată în evidenţă rănile pe care le poartă în sufletul şi în trupul său, răni pe care le-au deschis alţi tâlhari, precum gândurile cele necurate. Foarte importantă este sublinierea interdependeţei sufletului şi a trupului dar şi a atitudinii acestora faţă de păcat. În troparul acesta gândirea poetului se îndreaptă spre Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-36). În alte tropare, prezentate de mai jos, se va reîntoarce [la această pildă].

12. De am şi greşit, Mântuitorule, ştiu însă că iubitor de oameni eşti; baţi cu milă şi Te milostiveşti fierbinte; pe cel ce plânge îl vezi şi alergi ca un părinte, chemând pe cel rătăcit.

Împreună cu mărturisirea stării sale de păcătoşenie, poetul îşi declară credinţa în iubirea de oameni a Mântuitorului.

Cuvintele imnografului ne amintesc de exprimările asemănătoare ale Sfântului Simeon Noul-Teolog: „Ştiu, Mântuitorule, că altul ca mine n-a greşit Ţie… dar şi aceasta ştiu, că mărimea greşelilor mele şi mulţimea păcatelor mele nu covârşesc răbdarea cea multă a Dumnezeului meu, nici iubirea Lui de oameni cea înaltă...” (Rugăciunea a şaptea, din Rânduiala Sfintei Împărtăşanii).

Sfântul Andrei, ca să indice atitudinea lui Dumnezeu faţă de omul păcătos, împrumută expresii şi imagini din Pilda fiului risipitor (Lc. 15:11-32).

13. Pe mine, cel lepădat înaintea uşilor Tale, Mântuitorule, măcar la bătrâneţe nu mă lăsa în iad, deşert, ci, mai înainte de sfârşit, ca un iubitor de oameni, dă-mi iertare greşelilor.

[Subliniem] imaginea grandioasă a acestui tropar: în faţa uşii milei lui Dumnezeu, omul păcătos, ajuns la adânci bătrâneţi, Îl imploră pe Dumnezeu să-l mântuiască. Imaginea poetului redă, în opinia noastră, Pilda bogatului şi a săracului Lazăr ***„ce zăcea înaintea porţii bogatului, plin de bube" (Lc. 16:20),*** precum şi cea a celor zece fecioare (Mt. 25:1-13), unde cele neînţelepte, când ajungând prea târziu, au rămas în afara porţii închise, strigând: ***„Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!".***

14. Eu sunt cel căzut între tâlhari, în gândurile mele; cu totul sunt rănit acum de ele şi plin de bube; dar Tu însuţi venind de faţă, Hristoase Mântuitorule, vindecă-mă.

Troparul acesta, precum şi următorul, este inspirat din Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-36). Imnografia noastră face adeseori apel la această parabolă, identificând tâlharii cu gândurile cele păcătoase care pregătite fiind pândesc în fiecare clipă să se repeadă împotriva sufletului, pentru a-l răni şi a-l pângări.

15. Preotul, văzându-mă mai înainte, a trecut de mine şi levitul, văzându-mă gol în nenorocire, nu m-a băgat în seamă. Dar Tu, Iisuse, Cel Care ai răsărit din Maria, venind de faţă, miluieşte-mă.

Poetul continuă referirea sa la aceeaşi parabolă. Bunul samarinean din pilda despre omul rănit, din cauza săgeţilor gândurilor celor necuviincioase, este Iisus, Care, ca un alt Soare, a răsărit în lume din pântecele Fecioarei Maria (vezi: Mal. 4:2 şi Lc. 1:78, unde Domnul este numit „Soarele dreptăţii" şi „Răsăritul cel de sus"). Caracteristic este şi troparul de la Vecernia Naşterii Domnului: „Răsărit-ai Hristoase din Fecioară, Soare al dreptăţii…".

16. Mielule al lui Dumnezeu, Cel ce ai ridicat păcatele tuturor, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca un milostiv, dă-mi lacrimi de umilinţă.

Domnul este Mielul lui Dumnezeu, după cum a fost vestit de către profetul Isaia (53:7) şi de Sfântul Ioan Botezătorul: ***„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (In. 1:29).*** El a ridicat pe umerii Săi păcatele lumii şi S-a jertfit

pentru mântuirea oamenilor. Pentru aceasta şi aici poetul Îl roagă să ridice de pe dânsul „lanţul cel greu al păcatului”, „lanţul” fiind obiectul de metal, prin care se lega gâtul unui câine sălbatic. De asemenea, în vechime, a fost şi mijloc de tortură prin care se pedepsea cineva, strângându-i-se diferite părţi ale trupului.

17. Este vremea pocăinţei, iar eu vin către Tine, Făcătorul meu; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca un îndurat, dă-mi iertare de greşeli.

„Vremea pocăinţei” este întreaga viaţă pământească a omului. Apostolul Pavel spune: ***„Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii” (II Cor. 6:2).*** După moarte, posibilitatea de pocăinţă nu mai există: ***„Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine. Şi în iad cine Te va lăuda pe Tine?” (Ps. 6:5).*** Suntem datori, aşadar, să valorificăm şansa care ni se oferă, ***„răscumpărând vremea” (Ef. 5:16), fiindcă ea este „scurtă” (I Cor. 7:29).***

„Este cu cale, deci, să ne trezim şi, cât mai avem vreme, să ne întoarcem, pocăindu-ne, la Dumnezeu”, mărturiseşte şi Sfântul Ignatie Teoforul (Epistola către Smirneni 9).

[Expresia] „lanţul cel greu” de aici şi din alte tropare, mai jos, se repetă ca un refren.

18, Să nu mă urăşti, Mântuitorule, să nu mă lepezi de la Faţa Ta; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca un milostiv, dă-mi iertare de greşeli.

Poetul revine la implorarea fierbinte la Mântuitorul Hristos. „Să nu mă urăşti…” ne aminteşte de rugăciunea din slujba Pavecerniţei „nu te scârbi de mine, cel păcătos şi întinat” şi de strigătul femeii păcătoase „nu mă îndepărta, nu te scârbi de mine, Dumnezeul meu” (Utrenia din Miercurea cea Mare). Implorarea fierbinte a poetului o exprimă şi David: ***„Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-L lua de la mine” (Ps. 50:12).***

19. Greşelile mele cele de voie şi cele fără de voie, Mântuitorule, cele vădite şi cele ascunse, cele ştiute şi cele neştiute, toate iertându-le, ca un Dumnezeu, milostiveşte-Te şi mă mântuieşte.

Aici, imnograful face distincţie între diferitele păcate, [împărţindu-le] în categorii: cele de voie şi cele fără de voie, cele văzute şi cele nevăzute, cele ştiute şi cele neştiute. „Milostivirea” din troparul acesta este similară cu cea a vameşului din

Pilda vameşului şi fariseului: ***„Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului” (Lc. 18:13).***

20. Din tinereţe, Mântuitorule, poruncile Tale le-am lepădat şi mi-am petrecut toată viaţa cu pofte, neîngrijindu-mă şi lenevindu-mă; pentru aceasta strig Ţie, Mântuitorule: măcar la sfârşit mântuieşte-mă!

David, referindu-se la duşmanii săi spunea: ***„De multe ori s-au luptat cu mine din tinereţile mele” (Ps. 128:1-2).***

Sfântul imnograf vorbeşte aici despre perioada cât a dispreţuit poruncile lui Dumnezeu: din anii tinereţii şi până la apusul vieţii sale, stare în care încă se găseşte.

21. Bogăţia sufletului cheltuind-o întru păcate, pustiu sunt de virtuţi creştineşti şi flămânzind, strig: Părinte al îndurărilor, apucând înainte, miluieşte-mă!

Troparul acesta este inspirat din Pilda fiului risipitor (Lc. 15:11-32): ***„şi acolo şi-a risipit averea, trăind în desfrânări. Şi după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în ţara aceea şi el a început să ducă lipsă…”.*** Însă Dumnezeu este „Părintele al îndurărilor”: ***„l-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă”***, spune însăşi pilda (versetul 20).

Expresia este redată în întregime de către Apostolul Pavel: ***„Binecuvântat este Dumnezeu… Părintele îndurărilor şi Dumnezeul a toată mângâierea” (2 Cor. 1:3).***

22.Înaintea Ta cad, Iisuse: greşit-am Ţie, milostiveşte-Te spre mine; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca un îndurat, dă-mi lacrimi de umilinţă!

Doamne, femeia....luând randuială de mironosiţă...Vezi şi troparul al 13-lea din această cântare. Frumoasa imagine şi plină de smerenie a păcătosului căzut la picioarele lui Iisus, ca să ceară mila Sa, este preluată din naraţiunea evanghelică despre femeia cea păcătoasă: ***„Şi iată era în cetate o femeie păcătoasă… Şi stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând a început să ude cu lacrimi picioarele Lui şi cu părul capului ei le ştergea. Şi săruta picioarele Lui şi le ungea cu mir” (Lc. 7:37-38).***

23. Să nu intri cu mine la judecată, văzând faptele mele, cercetând cuvintele şi îndreptând pornirile; ci cu îndurările Tale, trecând cu vederea răutăţile mele, mântuieşte-mă, Atotputernice.

Vezi Ps. 142:2: ***„Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta”.*** Poetul împarte păcatele sale în trei categorii: cele cu fapta, cele prin cuvânt şi cele săvârşite prin porniri, adică unele mişcări nesupuse şi înverşunate ale sufletului.

Slavă…, a Treimii:

24. Treime, Fiinţă prea înaltă, Căreia ne închinăm întru o Unime, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca o milostivă, dă-mi lacrimi de umilinţă.

25. Şi acum…, a Născătoarei:

Născătoare de Dumnezeu, nădejdea şi ajutătoarea celor ce te laudă pe tine, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi ca o stăpână curată, mă primeşte pe mine cel ce mă pocăiesc.

Troparele Canonului Mare, care sunt introduse cu [formula] „Slavă Tatălui…” (doxastikon) au conţinut dogmatic şi se raportează la Dumnezeu Cel treimic.

De asemenea, acele tropare care au ca început „Şi acum…” (theotokion) se referă la persoana Născătoarei de Dumnezeu şi la taina Întrupării dumnezeieşti.

Ambele conţin aici ca refren cunoscuta expresie de mai sus a „lanţului celui greu”.

[...]

(din: Simeon Koutsa, Mitropolit de Nea Smirna, Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul, Editura Doxologia, Iaşi, 2012)

Părintele Gheorghe Holbea: Cunoaşterea duhovnicească se dă pe măsura pocăinţei. Şi o “traversare” duhovnicească aplicată la viaţa noastră a Canonului celui mare al Sfântului Andrei Criteanul

Fragmente transcrise:
” (…) Postul este acest mijloc, alături de rugăciune, prin care noi descoperim câtă putere a lăsat Dumnezeu în fiinţa fiecăruia dintre noi, prin care descoperim că răul dinlăuntrul nostru, patimile şi toate păcatele pe care noi le săvârşim, toate acestea nu sunt o fatalitate, dacă vom pătrunde dincolo de “acoperişul” acesta sau de “cenuşa” aceasta, pe care răul a aruncat-o asupra luminii lăuntrice din noi. Vom descoperi că răul nu are putere atunci când Dumnezeu este cu noi şi când avem această conştiinţă a lui Dumnezeu care lucrează împreună cu noi.

Deci, cum spune Mântuitorul Iisus Hristos – cea mai mare descoperire – zice: ***“Iată, stau la uşă şi bat. De va auzi cineva şi-Mi va deschide, voi intra la el şi voi cina împreună cu el şi el împreună cu Mine”.***

Aşadar ne cheamă Mântuitorul Iisus Hristos să ne întoarcem în starea de răi, în starea din care am fost izgoniţi, nu prin voia lui Dumnezeu, care ne-a chemat din iubire la viaţă, ci prin voia noastră liberă.

Ne cheamă Dumnezeu să ne lepădăm mai întâi de mândrie, de a crede că suntem dumnezeii propriei noastre vieţi, de a uita – cumplita uitare – că Dumnezeu este Cel care ne-a chemat la viaţă şi ne-a dăruit viaţa ca dar; de a înţelege că ni se cuvine această viaţă, nu prin voinţa părinţilor noştri, nu prin voinţa noastră, ci prin darul şi

harul lui Dumnezeu şi mai ales prin iubirea lui Dumnezeu care stă la temelia oricărei vieţi care se naşte.

Ne cheamă, de asemenea, Biserica, în această perioadă a Postului prin Părinţii Bisericii, să ne reîntoarcem spre noi înşine, şi – aşa cum ni se arată în toate apoftegmele părinţilor pustiei şi în toate cugetările părinţilor filocalici – de la cunoaşterea de sine ajunge omul la adevărata cunoaştere, a tot ce există, cuprinzându-se şi realităţile duhovniceşti cele mai tainice şi cele mai înalte. ***Şi, această întoarcere spre sine este Pocăinţă, care, spune Sfântul Simeon Noul Teolog, este "uşa care scoate din întuneric şi duce la lumină", că "rodul şi fapta pocăinţei sunt cele care alungă neştiinţa", care aduc cunoştinţă.*** Mai întâi cunoştinţa despre Dumnezeu şi despre cele ale noastre.Apoi despre cele mai presus de noi şi despre tainele cele dumnezeieşti, cele nevăzute şi cele necunoscute celor care n-au făcut pocăinţă. Cele dumnezeieşti ce se descoperă numai celor care au făcut pocăinţă fierbinte şi s-au curăţit printr-o pocăinţă sinceră şi atât pe cât este măsura pocăinţei şi curăţirii lor. Şi acestora li se arată adâncurile Duhului, dar pentru toţi ceilalţi ele sunt necunoscute şi ascunse.

Aşadar, calea postului este o cale uşoară, dacă vom avea conştiinţa că o petrecem cu Dumnezeu. Şi uneori ne urăm unii altora: "Post uşor". "Post uşor" – poate să fie post uşor, dar, cred eu că, cel mai bine este să ne urăm: "Post binecuvântat de Dumnezeu", pentru că în momentul în care este binecuvântat de Dumnezeu, primim această conştiinţă că Dumnezeu lucrează împreună cu noi. Şi postul poate să fie într-adevăr uşor, dacă noi avem permanent conştiinţa pentru ca aceasta este mare descoperire, că în momentul în care ne smerim prin post şi prin rugăciune, atunci Dumnezeu lucrează împreună cu noi şi atunci Dumnezeu ne îmbrăţişează ca în parabola Fiului Risipitor.

Aşadar ne cheamă Dumnezeu, ne cheamă Mântuitorul Iisus Hristos, şi Biserica prin Sfinţii săi Părinţi, ne cheamă la această bucurie a postului, adică la vieţuirea împreună cu Dumnezeu în viaţa aceasta, ne cheamă la descoperirea vieţii nu numai ca supravieţuire biologică, cu care noi suntem obsedaţi. Diavolul cu uneltele lui încearcă să ne obsedeze că piere fiinţa noastră biologică, iar perioada postului ne arată că nu este vorba numai de o supravieţuire biologică, nu este vorba numai despre a ne feri de boala aceasta, de ameliorarea unei sănătăţi, ci este vorba de mult mai mult şi anume, de cunoaşterea tainei vieţii celei veşnice dinlăuntrul nostru. (…)".

***

” (…) Fiecare cuvânt pe care îl rostim să devină pentru noi prilej de înălţare, de apropiere de Dumnezeu. Şi ne dăm seama că este foarte greu, pentru că mintea noastră este împrăştiată, pentru că nu avem starea de rugăciune şi că mintea noastră, neavând starea de rugăciune, este atât de mobilă, să spunem aşa, este chiar foarte mobilă, încât în aceeaşi clipă este împărţită în nu ştiu câte direcţii şi este împărţită între atâtea gânduri şi între atâtea griji, încât departe de noi este pacea şi liniştea pe care ar trebui să o avem atunci când rostim asemenea cuvinte sfinte – fie că este vorba de cuvintele Sfintei Scripturi, aşa cum avem în Pavecerniţă; fie că sunt cuvintele Sfinţilor Părinţi, cum de asemenea avem în rugăciunile din Pavecerniţă ale Sfinţilor Părinţi; fie că sunt cuvintele acestea ale Sfântului Andrei Criteanul, pe care le rostim în Canonul cel mare. De ce? Pentru că fie suntem atenţi la ceilalţi, fie că luăm seama mai mult la ceilalţi decât luăm seama la noi înşine. Toate aceste cuvinte uneori, trec pe lângă noi fără să le putem converti în eveniment de viaţă.

Acest Canon al Sfântului Andrei Criteanul, pe care îl evocăm de fiecare dată şi oricât ne-am referi la viaţa lui, dacă ne ajută Dumnezeu să o înţelegem, o viaţă care iată se găseşte reflectată în Scriptura Vechiului Testament şi a Noului Testament, o viaţă care, prin acest imn, canon, arată că omul duhovnicesc reuşeşte să facă din cuvintele Scripturii viaţa sa lăuntrică, realitatea sa lăuntrică, realitea dumnezeiască. Este că în Apocalipsă atunci când aghiografului sau proorocului i se dă să mănânce acea carte, sau mai precis acel cuvânt al lui Dumnezeu care mai întâi este amar, dar după acea devine dulce şi devine pentru el foc ce încălzeşte şi lumină care luminează înlăuntrul omului.

(…)

Ce este canonul Sfântului Andrei Criteanul - care are legătură cu viaţa Sfântului Andrei Criteanul? ***Pentru unii dintre cei care au stat şi analizat viaţa şi opera Sfântului Andrei Criteanul, acest canon este ca un fel de cântec de lebădă. Adică, autorul sub povara anilor şi conştient de iminenţa sfârşitului său, îşi priveşte trecutul, cum obişnuim mulţi dintre noi, şi mai ales la bătrâneţe sau nu numai la bătrâneţe, chiar şi atunci când “suntem puşi cu ochii pe jarul morţii noastre” – cum spunea un părinte. Deci autorul îşi priveşte trecutul şi pământean fiind, se îngrozeşte de acest trecut, aşa cum spunem noi într-una dintre cântări: “la mulţimea faptelor mele celor rele, cugetând eu ticălosul…”.***
Şi atunci, aşa cum vedem din acest canon, îl năpădeşte plânsul şi din adâncul inimii însângerate de durere, izbucneşte acest cântec de lebădă, care este Canonul Sfântului Andrei Criteanul şi pe care noi îl rostim în Săptămâna [întâia din Post], şi îl mai rostim după aceea integral (…) în săptămâna a cincea.

Moartea şi judecata care îl aşteaptă de cealaltă parte a vieţii sale îl somează într-un fel să-şi întoarcă pentru încă o clipă privirile spre trecut, pentru a-şi examina şi mai atent nevrednicia sa. Şi în această nelinişte, agonie a sufletului său, el deschide Sfânta Scriptură şi se cufundă în lectura ei, începe să citească Scriptura. Având această stare de pocăinţă, care este un dar a lui Dumnezeu, el nu se poate regăsi decât în cei vinovaţi din Sfânta Scriptură. Nu se poate asemăna fără numai păcatelor acuzate pentru urâciunea lor.

Se regăseşte în neascultarea lui Adam, se regăseşte în uciderea lui Cain - şi se regăseşte în uciderea lui Cain, nu pentru că ucisese asemenea lui Cain, dar pentru că, aşa cum unii dintre noi, poate, împătimiţi şi egoişti fiind, ucidem în fiecare clipă chipul celuilalt în sufletul nostru, nu numai prin ură, răutate, dar şi prin indiferenţă şi prin dispreţ.

Se regăseşte de asemenea în urâciunea Sodomei şi în acelaşi timp se regăseşte neînţelept, asemenea contemporanilor lui Noe, aşa cum am văzut în cântări, care îl vedeau pe Noe făcând corabie şi râdeau de el şi chiar îl batjocoreau. Aşa cum, mulţi dintre noi vedem că până la urmă corabia vieţii noastre trebuie să ajungă la un liman şi limanul acesta este trecerea din viaţa de aici la viaţa de dincolo şi suntem neînţelepţi şi râdem şi mai mult, devenim chiar ignoranţi şi cum spune Sfânta Scriptură, nebuni.

De ce? Pentru că vedem, spune Sfântul Ioan Scărarul, şi alţi Părinţi Filocalici, că există o linişte şi o pace pe care o dobândim de la Duhul Sfânt prin multă nevoinţă şi prin smerenie – deci, această pace şi linişte nu o dobândim fără smerenie şi fără pocăinţă. Dar, există şi o linişte pe care diavolul viclean ne-o "dăruieşte". Este acea linişte pe care o dobândeşte, să zicem, bogatul din Evanghelie, celui căruia i-a rodit ţarina: "Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani, mănâncă, bea, veseleşte-te", această linişte, pe care majoritatea dintre noi o căutăm. Cei care au mai multă putere o caută, cum am spune în popor, 'cu vârf şi indesat', vor să se culcuşească veşnic în vremelnicie şi caută şi înşeală, şi mint şi cu cât au putere mai multă cu atâta mint mai mult şi vor să se înveşnicească [aici], şi vor şi să-şi asigure şi neamul, dacă se poate toţi descendenţii – de la fii, nepoţi, şi strănepoţi, – să fie asiguraţi vremelnic. Este o linişte a unora, care cred că având şi mai ales înşelaţi fiind de puterea efemeră, ajung la mândrie, este o linişte a mândriei, o linişte a slavei deşarte, care cuprinde pe unii şi care cred: "gata sunt asigurat şi sunt sigur de mâine, am toată puterea, sunt asigurat veşnic". Deci neînţelepciune.

De asemenea, Sfântul Andrei Criteanul şi trimite bineînţeles la fiecare dintre noi, se regăseşte în nemulţumirea evreilor, care… ***"…căldărilor cu carne ai râvnit***

suflete, precum evreii”. Adică evreii au fost eliberaţi din robia egipteană, şi au fost purtaţi timp de 40 de ani în pustie şi au crezut că alegerea lor este un prilej de mândrie. Mai mult, au crezut că alegerea lor de către Dumnezeu este un privilegiu: “noi suntem privilegiaţi”, or Dumnezeu ne-a arătat şi ne arată fiecăruia dintre noi: alegerea noastră de către Dumnezeu nu este un privilegiu, ci este o chemare pe care ne-o asumăm în mod conştient şi liber şi nu suntem absolviţi de această nevoinţă a noastră. Şi evreii, vedem că în pustie, ce au păţit? Râvneau “căldărilor cu carne” din Egipt.

“Mai bine era în ţara Egiptului, eram robi, dar ne înfruptam cu carne”. Căldările cu carne din ţara Egiptului i-au obsedat – şi dovada că n-au înţeles. I-a hrănit Dumnezeu cu mana în pustie, dar mana a fost pentru ei, din păcate, insuficientă. De ce? Pentru că duhul lor nu era pregătit să primească această mană dumnezeiască. Şi, aşa cum ne arată Scriptura Vechiului Testament, toţi cei care au ieşit din ţara Egiptului, au murit în pustie; toţi, inclusiv Moise de pe muntele Nebo [pe care îl], vedem că a privit ţara Canaanului de departe. Şi închinarea lor este întotdeauna o închinare la idoli, deci, la un moment dat ei au uitat că Dumnezeu i-a scos din ţara Egiptului ca să ajungă în ţara Canaanului. Şi atunci când Moise a primit Decalogul, Tablele Legii pe muntele Sinai, ce au făcut? Au făcut viţelul de aur şi au uitat de fapt pentru ce se aflau ei în pustie, aşa cum şi noi facem viţelul de aur şi ne închinăm viţelului de aur şi suntem obsedaţi de viţelul de aur, care este banul. Şi uităm de fapt că viaţa aceasta este asemenea vieţii evreilor, trecerii prin pustie spre ţara Canaanului, că suntem călători, că suntem pelerini. Şi suntem obsedaţi şi vedem că tulburarea noastră este asemenea evreilor, care fac din viţelul de aur un dumnezeu. Şi se ştie ce pedeapsă a poruncit Dumnezeu celor care s-au închinat viţelului de aur.

Sfântul Andrei Criteanul citind Scriptura se identifică la un moment dat cu păcatele desfrânatei. Şi iată că, aşa cum aceasta din urmă a reuşit în cele din urmă să-şi spele vinovăţia cu lacrimile ei, tot astfel lacrimile plăsmuiesc şi în inima muribundului nostru, cum se recunoaşte de altfel şi Sfântul Andrei Criteanul, o umbră de speranţă, care capătă expresie prin pocăinţă, prin această zdrobire a inimii şi încredinţare în voia şi mila lui Dumnezeu.

Canonul poartă numele de “cel Mare” nu numai pentru această importanţă duhovnicească pe care o are, dar şi pentru mărimea sa. Şi în acest Canon vedem că tema aceasta, care pune în faţa fiecăruia dintre noi – pentru că Sfântul Andrei Criteanul ne cheamă pe fiecare dintre noi să ne punem în faţa conştiinţei noastre, să ne analizăm şi să reuşim, să vedem cât întuneric şi câtă împietrire este în sufletul nostru - este [în] Canonul Sfântului Andrei Criteanul, această

trezire a conştiinţei pe drumul pocăinţei şi al mântuirii şi tema condacului care se citeşte după cântarea a şasea: "Suflete al meu, suflete al meu, scoală, pentru ce dormi, sfârşitul se apropie şi te vei tulbura".

Deci, pocăinţa este o constantă a Canonului Sfântului Andrei Criteanul, dar această pocăinţă vedem că se asociază în Canon cu întreg cosmosul, pentru că această pocăinţă a noastră capătă dimensiuni cosmice. De ce? Pentru că se ştie: păcatul lui Adam a însemnat şi cădere a firii. Se ştie că păcatele noastre, ale fiilor lui Adam, după trup, adică fiii păcatului, atrag toate dezechilibrele din lumea înconjurătoare, din cosmos, din natură. Dar trebuie să mergem mai departe şi vedem că lăcomia, cinismul, răutatea, indiferenţa ce au făcut din munţii noştri, din pădurile noastre? Dacă mergeţi la Mănăstirile din Moldova, veţi vedea munţi întregi care au fost pur şi simplu batjocoriţi, adică au fost defrişaţi până la ultimul brăduleţ. Şi nu numai în Moldova. Eu am văzut, spre exemplu în Moldova, dar am văzut şi imagini cu alţi munţi pe care, chiar dacă cineva i-ar vedea din elicopter, oricum îi va vedea golaşi. Un dezechilibru generat de lăcomie, de lipsa de omenie şi de bun simţ şi de respect pentru spaţiul în care trăim. Iată, aşadar, că şi pământul suferă din pricina păcatului nostru.

De aceea vedem, în Canonul Sfântului Andrei Criteanul [că] se spune la un moment dat: ***"Ia aminte cerule şi voi grăi, pământule, primeşte în urechi glasul celui ce se pocăieşte lui Dumnezeu".***

Drama consumată în sufletului chinuit de păcat, iată, capătă şi o dimensiune cosmică. Stadiile de pocăinţă pe care le prezintă Canonul Sfântului Andrei Criteanul sunt acestea:

⇒ *mai întâi sufletul începe să simtă nimicnicia stării provocată de cădere ca pe o povară pe care nu o mai poate suferi.*

Stăteam de vorbă şi cu copiii mei şi cu tineri şi am întrebat dacă ar putea să suporte o veşnicie viaţa aceasta în condiţiile acestea. Şi invariabil mi-au spus că nu. Oricât am fi noi de optimişti, n-am putea să suportăm o veşnicie această viaţă vremelnică în condiţiile în care suntem noi.

De aceea vedeţi şi Părinţii Bisericii şi Sfânta Scriptură ne arată că moartea până la urmă, în prima ei etapă este, pe lângă trecere, şi o formă de eliberare de această vremelnicie, care devine din ce în ce mai apăsătoare. Deci sufletul începe să simtă nimicnicia unei stări păcătoase şi o simte ca o povară de nesuferit. Viaţa aceasta nu o putem suporta ca o veşnicie.

⇒ *A doua etapă: iubirea dumnezeiască prin glasul propriei conştiinţei cheamă sufletul abia trezit din păcat să se ridice şi să depăşească această stare.*

⇒ *A treia etapă: sufletul conştientizează primejdia în care s-a lăsat târât de păcat.*

⇒ *A patra: procesul propriu zis al pocăinţei.*

⇒ *Şi a cincea: încununarea luptei celei bune cu darurile, bunătăţile şi milostivirea nemărginită a lui Dumnezeu.*

În Canonul Sfântului Andrei Criteanul, ce este minunat, vă spuneam de această înfăşurare a Sfintei Scripturi înlăuntrul nostru. Adică, prin harul lui Dumnezeu - iată Sfântul Andrei Criteanul este un exemplu - Sfânta Scriptură devine o realitate lăuntrică şi este un lucru minunat.

În această realitate a Sfintei Scripturi sufletul găseşte modele de cuviincioasă recunoştinţă faţă de Dumnezeu. Şi sunt amintite jertfa lui Abel, strămutarea lui Avraam, jertfa lui Isaac, misiunea lui Moise, jetfa lui Aaron, evlavia Anei şi a lui Samuel, sunt amintite exemple de fapte de vitejie săvârşite din poruncă ori cu binecuvântarea lui Dumnezeu. Şi avem aici Iosua Navi, Manoe, Samson, Efati, Ghedeon, ale proorocilor precum Daniil, ale celor trei tineri din Babilon. Exemple de suferinţă în Patimi, care anticipează suferinţa Mântuitorului Iisus Hristos, cum este suferinţa lui Iosif în Egipt, care este condamnat pe nedrept şi suferinţa lui Iov. Exemple de dragoste, de ospitalitate, exemple de pocăinţă, precum este pocăinţa lui David – şi noi rostim de mai multe ori Psalmul 50. Dar, sunt şi exemple negative cu care ne identificăm în patima noastră: nescultarea şi călcarea legii lui Dumnezeu de către Adam şi Eva, Cain, locuitorii cetăţilor Sodoma şi Gomora, Izabela, Manase şi aşa mai departe.

Aşadar, iată această minune de gând a Sfântului Andrei Criteanul, care se concretizează într-un imn. Şi starea cea mai aproape de Dumnezeu este, fără îndoială, starea de rugăciune, starea de doxologie, starea în care cuvântul nu mai închide cugetul, ci cuvântul deschide cugetul spre contemplaţia dumnezeiască şi viaţa noastră devine bucurie, devine mirare, după ce a trecut prin durerea aceasta a pocăinţei şi după ce a conştientizat, străpungându-se de lacrimile pocăinţei - că aşa nu se mai poate, că trebuie să se schimbe ceva - de aceea şi metanoia, pocăinţa, este numită înnoirea minţii.

Iată, iubiţi credincioşi, ce minunat este că avem această bucurie de a ne ruga împreună şi ce minunat este că îl avem contemporan pe Sfântul Andrei Criteanul. De ce? Pentru că rostind Canonul de pocăinţă al Sfântului Andrei Criteanul suntem împreună cu el în pocăinţă şi chiar îl invocăm, pentru că la Canonul Sfântului

Andrei Criteanul, Biserica a adăugat: ***“Sfinte al lui Dumnezeu Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi”.***

Aceasta, aşadar, să fie bucuria noastă, şi mai ales în Postul acesta, pentru că vedem că dincolo de tristeţea aceasta care ne cuprinde din cauza păcatului, din cauza patimilor, avem şi această bucurie că în sfârşit mintea noastră se mai opreşte din alergarea ei bezmetică şi se opreşte nu pentru a se linişti în mândrie, cum se liniştesc unii care cred că au atins apogeul puterii, ci se linişteşte în smerenie şi în pocăinţă.

De aceea să rugăm pe Sfântul Andrei să mijlocească spunând: ***“Sfinte al lui Dumnezeu Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi”.***

Amin.

Daniela Ciobanu - Agenda creştinului - Răspunsuri duhovniceşti: Sfântul Andrei Criteanul s-a înălţat prin căinţă

Pr. lect. dr. Dumitru Pintea, Biserica Mavrogheni „Izvorul Tămăduirii“, Bucureşti

Părinte, plecând de la Canonul Sfântului Andrei Criteanul, citit în primele patru zile de post, putem afirma că Ortodoxia este temei, dar şi condiţie pentru pocăinţă?

Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul este expresia liturgică a perihorezei între ortodoxia credinţei şi profunzimile duhovniceşti ale pocăinţei în dimensiunea ei eclesială, aşa cum aceasta a fost asumată în viaţa Sfântului Andrei Criteanul.

Sfântul Andrei Criteanul sau Ierusalimiteanul, după locul primirii chipului îngeresc de vieţuire, a trăit în a doua jumătate a secolului al VII-lea şi în prima jumătate a secolului al VIII-lea. În această perioadă, Ortodoxia răsăriteană a traversat o perioadă de maximă criză cauzată de erezia monotelită, căreia i-au fost victime atât patriarhul Serghie al Constantinopolului, cât şi împăratul bizantin Heraclios. A fost pentru Biserică un timp al martiriului, al pocăinţei şi al nenumăratelor suferinţe. Între cei care au pătimit acum se numără Sfântul Maxim Mărturisitorul şi Sfântul Martin, episcopul Romei.

Odată cu negarea firii umane în persoana Mântuitorului Iisus Hristos, monotelismul distrugea şi dragostea creştină fără de care atât asceza, cât şi pocăinţa şi chiar martiriul sunt golite de sens şi de conţinut, dispărând şi lăsând în locul lor ura sălbatică şi dispreţul pustiitor pentru om şi lume. La fel ca şi alţi asceţi sinceri din acel timp, dar situaţi în logica unei înţelegeri teologice parţiale şi îngustătoare şi

Sfântul Andrei a fost prins în mrejele subtile ale ereziei monotelite care a făcut victime, mai cu seamă în rândul monahilor. În numele ascezei şi al ostenelilor monahale, Sfântul Andrei a ajuns să nege omul din Dumnezeu-Omul Iisus Hristos. A rămas prizonier acestei erezii timp de doi ani (711-713), când se crede chiar că a contribuit la persecuţia Sfântului Maxim Mărturisitorul. După căderea lui Bardan, cel care l-a antrenat în această erezie, Sfântul Andrei s-a întors la Ortodoxie.

Şi Canonul cel mare este tocmai expresia stării de pocăinţă care a urmat?

Da. Nu este greu să ne dăm seama de profunzimea pocăinţei sale şi de zdrobirea inimii odată cu reintegrarea lui în Biserică.

"Strigat-am cu toată inima mea din iadul cel mai de jos către înduratul Dumnezeu şi m-a auzit şi a scos din stricăciune viaţa mea" (Cântarea a 6-a din Canon). Smerenia adâncă l-a ajutat să coboare până în adâncurile cele mai profunde ale sufletului său şi să atingă esenţa pocăinţei.

"N-a fost păcat, nici faptă, nici răutate pe care să n-o fi săvârşit eu, Mântuitorule, cu mintea, cu voinţa şi cu gândul şi cu ştiinţa şi cu fapta păcătuind, ca altul nimeni, nici odinioară" (Cântarea a 4-a din Canon).

După reîntoarcerea în Biserică, Sfântul Andrei va înălţa pe puntea de diamant a dreptei credinţe acest nestemat al spiritualităţii ortodoxe, Canonul cel Mare de pocăinţă, care a devenit de atunci rugăciunea Bisericii pentru toţi cei care trec prin experienţa dramatică a căderii în păcat şi dobândesc bucuria iertării în Hristos.

"Ajutor şi acoperitor S-a făcut mie spre mântuire. Acesta este Dumnezeul meu şi-L voi slăvi pe El" (Cântarea întâi din Canon).

În Biserica Ortodoxă, acest canon de pocăinţă se citeşte în primele patru zile ale săptămânii întâi a Postului Mare, la Pavecerniţa mare şi în săptămâna a cincea din Post la Utrenie.

Dramatismul păcatului căderii în erezie a Sfântului Andrei şi taina ridicării lui prin pocăinţă ne descoperă bunătatea şi iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu şi Pronia Lui, care în lucrarea ei rămâne tainică pentru noi în această viaţă.

Marele Canon de pocăinţă al Sfântului Andrei a hrănit duhovniceşte generaţiile de fii ai Bisericii care au căutat ajutor şi cale de întoarcere la Dumnezeu în marea taină a pocăinţei.

Sfârşitul Sfântului Andrei al Cretei a fost încununat cu moartea martirică sub împăratul bizantin iconoclast Leon Isaurul. Prin mărturisirea integrală a ortodoxiei credinţei în Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul întrupat şi prin martiriu, Sfântul Andrei se aseamănă Sfinţilor apostoli Petru şi Pavel, iar prin pocăinţa sa adâncă se aseamănă Sfintei Maria Egipteanca.

Aceste pilde de pocăinţă şi de mărturisire a deplinătăţii credinţei se citesc în aceeaşi cheie duhovnicească de credincioşii ortodocşi în Postul mare.

IPS Bartolomeu Anania - Canonul Sfântului Andrei Criteanul - cântarea smereniei şi a pocăinţei

Canonul Sfântului Andrei Criteanul este o capodoperă a imnografiei răsăritene, în centrul căruia se află smerenia şi pocăinţa ca mod de răscumpărare a omului împovărat de conştiinţa păcatului.

Autorul, Sfântul Andrei Cretanul, s-a născut la Damasc în anul 760 şi a murit la Erisso, pe insula Lesbos, în anul 840. De foarte tânăr şi-a agonisit o înaltă ştiinţă de carte şi tot de tânăr a îmbrăţişat viaţa călugărească, devenind monah în mânăstirea Sfântul Sava, pe lângă Ierusalim, unde şi-a adâncit nu numai viaţa duhovnicească, ci şi pe cea teologică, adiată de harul poetic.

Avea numai douăzeci şi cinci de ani când patriarhul Ierusalimului l-a trimis cu o misiune bisericească la Constantinopol. Apoi, hirotonit ca diacon, a primit ascultarea de a conduce un orfelinat şi o casă de bătrâni, implicându-se astfel şi în opera de asistenţă socială a Bisericii. În jurul anului 700 a fost numit arhiepiscop al Cretei, de unde şi numirea de Cretanul (în unele cărţi i se mai spune şi Ierusalimiteanul, ca unul care şi-a început activitatea în Sfânta Cetate).

Sfântul Andrei Cretanul a fost unul dintre primii şi cei mai mari imnografi ai Bisericii de Răsărit. Opera sa capitală este Canonul cel mare, alcătuit spre sfârşitul

vieţii, cam la vremea când Sfântul Sofronie, patriarhul Ierusalimului, compunea Viaţa Sfintei Maria Egipteanca.

Canonul aghiografic e o specie de poezie cu formă fixă (cum ar fi, în poezia laică, sonetul sau glossa), iar numele îi vine de la grecescul kanon, care înseamnă "normă", "regulă", "principiu director". De obicei, el este alcătuit din nouă cântări (ode), după numărul celor nouă cete îngereşti; fiecare din acestea cuprinde un număr de tropare (strofe), precedate de un irmos (care anunţă tema troparelor) şi urmate de un imn al Sfintei Treimi şi un altul al Născătoarei de Dumnezeu. De regulă, canonul face parte din slujba de dimineaţă (utrenia) şi e dedicat sfântului (sau sfinţilor) din ziua respectivă.

Opera Sfântului Andrei Cretanul are o situaţie cu totul aparte. El se numeşte Canonul cel mare sau marele Canon, pentru trei raţiuni principale: adâncimea gândirii, frumuseţea expresiei şi numărul troparelor (în total, 211). El a fost rânduit de Biserică în cartea de slujbe numită Triod (trei-ode) şi anume la utrenia de joi în săptămâna a cincea din Postul mare, adică la vremea când creştinii – monahi şi mireni – trebuie să-şi sporească efortul de purificare în aşteptarea Patimilor şi Învierii Domnului. Cu vremea s-a hotărât ca el, împărţit în patru segmente (şi cu unele prescurtări) să fie cântat – sau citit – şi în prima săptămână a Postului mare şi anume în zilele de marţi, miercuri, joi şi vineri.

În decursul timpului – dar tot în vechime – în Canonul Sfântului Andrei au fost intercalate şi triodele (tricântările) altor imnografi, Teodor şi Iosif, anume la începutul cântărilor a patra, a opta şi a nouă, precum şi imnurile dedicate Sfintei Maria Egipteanca (a cărei pomenire se face în Duminica imediat următoare) şi Sfântului Andrei.

Tema centrală a marelui Canon (ca, de altfel, a întregului Triod) este relaţia antinomică dintre bunătatea şi dreptatea lui Dumnezeu. Dacă El, la Înfricoşătoarea Judecată, îi va osândi la chinuri veşnice pe cei păcătoşi, înseamnă că e lipsit de bunătate; dacă, dimpotrivă, îi va ierta pe toţi, fără nici o discriminare, înseamnă că nu e drept. Creştinii care merg pe ultima variantă cad în deznădejde; cei care merg pe a doua cad în laxitate morală.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul, în cel mai autentic spirit ortodox, cultivă echilibrul: "Când ca un milostiv, vei şedea Judecător..." (ultimul tropar din cântarea a opta). Aşadar, Dumnezeu judecă drept tocmai prin faptul că dreptatea e precedată de bunătate. Prin păcat, omul îşi prezumă osânda, dar prin credinţă speră în iertare. Credinţa omului însă se cere alimentată de conştiinţa păcatului

şi prin urmare, de pocăinţă, dar fără ca prin aceasta el să pretindă îndreptăţire: "Cu toate că a greşit, Mântuitorule, eu ştiu că Tu eşti iubitor de oameni: loveşti cu milă şi Te milostiveşti fierbinte; pe cel ce plânge îl vezi şi ca un părinte alergi chemându-l la Tine pe fiul risipitor" (Cântare întâi, troparul 12).

Sfântul Andrei şi-a construit Canonul pe exemplele unor personaje - pozitive sau negative - din Vechiul şi Noul Testament, acestea două nemaifiind diacrone (desfăşurate în timpul istoric), ci sincrone (convergând către omul aspirant la mântuire).

Preasfinţitul Ambrozie - Canonul Sfântului Andrei Criteanul

Sfântul Andrei Criteanul (660-740), episcop de Gortina (Creta), s-a născut în Damasc, în jurul anului 660. La vârsta de 15 ani merge la Ierusalim unde devine călugăr la Biserica Sfântului Mormânt. Este cunoscut ca unul dintre cei mai de seamă creatori de canoane şi imne de o frumuseţe duhovnicească extraordinară, mai ales datorită atât formei, cât mai ales profunzimii gândirii.

Am găsit de cuviinţă ca acum, în această seară, când se citeşte Canonul cel Mare, să zăbovim puţin asupra înţelesurilor pe care aceste irmoase (cântări) le au, spre a ale arăta, astfel, frumuseţea şi adânca teologie pe care o cuprind.

Canonul acesta este numit canon de pocăinţă pentru că îndeamnă la pocăinţă în această perioadă a Postului mare: ***"De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele celei ticăloase? Ce începere voi pune Hristoase, acestei tânguiri de acum?"***

Cântarea aceasta de plângere este specifică şi altor canoane alcătuite de Sfântul Andrei şi ne amintesc expresii asemănătoare din plângerile Proorocului Ieremia: ***"O, cine va da ochilor mei izvoare de lacrimi ca să plâng ziua şi noaptea: ochii mei sfârşesc de plâns, cele dinlăuntrul meu ard ca văpaia; măruntaiele mele fierb şi firea mea se varsă pe pământ".***

Canonul este alcătuit din mai multe grupe de cântări şi prima dintre ele, irmosul, este luată din cântările lui Moise (Ies. XV). Acolo se aminteşte cântarea înălţată de poporul evreu, plin de recunoştinţă lui Dumnezeu când Acesta, în chip minunat, L-a "mântuit" de oştile lui Faraon, trecând Marea Roşie ca pe uscat.

Autorul canonului, Sfântul Andrei Criteanul, pune pe seama sa acţiunea monologului, a plângerilor din canon, fără ca aceasta să însemne o dramă personală a autorului. Făcător de canoane scrise în formă poetică, a fost totuşi în tinereţe iconoclast hotărât. Astfel, că va fi avut şi el ce să plângă ….

Dar "eul păcătos" care străbate calea acestei cântări este, în general, omul căzut în păcate şi „aruncat" afară pentru "nebunia cea mai dinainte" a greşelilor.

De aceea, sfântul îndeamnă: ***"Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, de te mărturiseşte la Ziditorul tuturor şi îndepărtează-te de acum de „nebunia cea mai dinainte" şi adu lui Dumnezeu lacrimi de pocăinţă".***

Cu acest tropar către „Ziditorul tuturor", poetul începe a semăna primilor oameni, aşa cum ni-i înfăţişează cartea Facerii. Îndemnurile "vino, mărturiseşte-te, îndepărtează-te, adu" sunt încercări de trezire a pocăinţei, pentru a-ţi curăţi sufletul de păcate. "Împreună cu trupul tău" înseamnă că organul păcatului a fost trupul sau altfel spus, prin păcat, sufletul s-a făcut "trupesc". "Nebunia cea mai dinainte" arată căderea omului în păcat în rândul celor necuvântătoare, de unde numai lacrimile de pocăinţă îl mai pot ridica.

"Râvnind neascultării lui Adam celui întâi zidit, m-am cunoscut pe mine dezbrăcat de Dumnezeu şi de împărăţia cea pururi fiitoare şi de desfătare, pentru păcatele mele."

Autorul se aseamănă lui Adam care, "dezbrăcându-se de Dumnezeu", a rămas "gol", lăsându-ne să înţelegem că este vorba de dezbrăcarea de har. Sfântul apostol Pavel însuşi aseamănă harul lui Dumnezeu cu o îmbrăcăminte: ***"Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi-mbrăcat."***

Pierderea "hainei luminoase" - "dă-mi mie haină luminoasă Cel ce te îmbraci cu lumina" - înseamnă despărţirea de "Cel ce se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină", de împărăţia Sa şi de "desfătare":

"Vai, ticăloase suflete! Pentru ce te-ai asemănat Evei dintâi, că ai căzut rău şi te-ai rănit amar;că te-ai atins de pom şi ai gustat cu îndrăzneală mâncarea cea nechibzuită."

"Ticălos" va fi numit sufletul de-a lungul canonului în înţelesul de biet, sărman, chinuit şi supus atâtor asemănări cu oamenii şi faptelor lor păcătoase, rătăcind pe

atâtea căi răzleţe, în timp ce calea pe care fusese chemat de Dumnezeu era atât de simplă şi curată: "numai din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci."

Iarăşi misterul acelui "pom oprit"! Limita aceasta pusă omului de Dumnezeu, pe care acesta a gândit şi năzuieşte să o depăşească fără de Dumnezeu. Însă oricine a încercat să o facă, n-a fost decât un "biet suflet chinuit".

Aici, însă, sufletul este îndemnat să conştientizeze, să-şi dea seama că n-a făcut decât să se asemene Evei, căreia i-a fost plătită nechibzuinţa cu "necazuri, dureri şi slăbiciune". Şi după cum Eva a fost înşelată de pofta cea rea, socotind că rodul pomului este bun de mâncat şi plăcut ochiului, tot aşa şi sufletul nostru se înfruptă din "mâncarea cea nepermisă", cea fără de lege, care este păcatul.

"În locul Evei trupeşti, făcutu-mi-s-a mie Eva înţelegătoare gândul cel cu poftă trupească, arătându-mi cele plăcute şi gustând pururi din băutura cea amară".

Eva Vechiului Testament fusese "trupească", căci s-a supus poftei şi a căzut prin mâncare. Păcătosul este numit "Eva înţelegătoare", căci păcatul a fost făcut cu gândul, cu mintea.

Părinţii Filocaliei numesc această "luptă dinspre gânduri", căreia îi spun trezvie sau pofta gândurilor, posibilă chiar şi atunci când omul doarme, sufletul putând „să vegheze" asupra gândurilor şi să nu le primească pe cele "de suflet pierzătoare".

Rolul şi scopul Canonului cel mare, aşa cum spunea părintele Alexander Schmemann, este să ne descopere păcatul şi astfel să ne conducă spre pocăinţă,să descopere păcatul nu prin definiţii şi înşiruiri, ci printr-o adâncă meditaţie asupra măreţei istorii biblice, care este cu adevărat o istorie a păcatului, a pocăinţei şi a iertării.

Această meditaţie ne duce într-o cultură duhovnicească diferită, ne provoacă cu o viziune total diferită asupra omului, asupra vieţii sale, asupra ţelurilor şi motivaţiilor sale.

PF Părinte Daniel - Lacrimile pocăinţei - începutul Învierii: Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

Cine este Sfântul Andrei Criteanul ?

Sfântul Andrei Criteanul s-a născut la Damasc în jurul anului 660, sub stăpânire musulmană, într-o familie creştină care i-a dat o educaţie aleasă. Mai târziu, el devine monah în "Frăţia Sfântului Mormânt" de la Ierusalim, fapt pentru care a fost mai târziu supranumit şi "Ierusalimiteanul". Curând devine secretar al patriarhului de Ierusalim, iar în 685, în calitate de delegat al acestuia, semnează la Constantinopol actele Sinodului VI Ecumenic, care a condamnat în 681 erezia monotelită (a unei singure voinţe în persoana Domnului nostru Iisus Hristos).

Monahul Andrei rămâne în Constantinopol unde i se încredinţează conducerea unei importante opere social-filantropice, în special conducerea unui orfelinat şi a unei case pentru bătrâni, lucrare socială foarte populară pentru Biserica bizantină din acea vreme. În anul 692, a fost ales episcop de Gortyna, în Creta. De aici a primit şi numele de "Cretanul" sau "Criteanul", pe care i l-a dat tradiţia bisericească.

Andrei Criteanul a fost un mare episcop misionar. A construit biserici, a înfiinţat mănăstiri, a dezvoltat lucrarea filantropică a Bisericii, s-a ocupat de educaţia tineretului din eparhia sa, a ajutat pe creştinii care au suferit datorită incursiunilor musulmanilor în insulă etc. A fost un bun predicator, iar pentru a încuraja

participarea poporului la viaţa liturgică a Bisericii, a compus o mulţime de imne liturgice.

El este considerat cel dintâi autor de canoane liturgice, între care cel mai renumit este Canonul cel mare, care a intrat în cartea Triodul şi constituie o piesă liturgică deosebit de importantă pentru perioada Postului Sfintelor Paşti.

Sfântul Andrei Criteanul a trecut la viaţa veşnică în anul 740, pe când se întorcea de la Constantinopol spre Creta. De aceea, mormântul său se află nu în Creta, ci în localitatea Eresos din insula Mitilina - Lesbos.

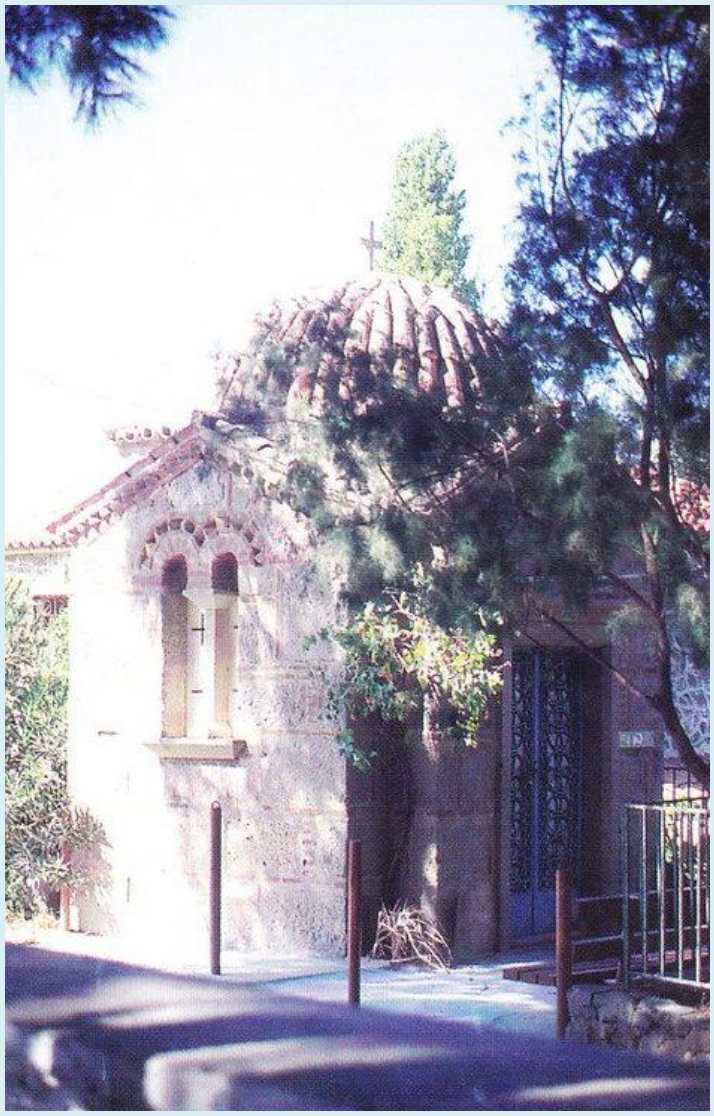

The chapel with St. Andew's Tomb

Ce este Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul ?

Canonul cel mare este un canon de pocăinţă, adică un lung imn liturgic (peste 250 stihiri), alcătuit din 9 cântări bogate, compuse la rândul lor din stihiri scurte de pocăinţă, ritmate de invocaţia ***"Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!"***, cerere care aminteşte de rugăciunea vameşului din prima duminică a perioadei Triodului.

Canoanele liturgice au apărut la sfârşitul secolului al VII-lea şi începutul secolului al VIII-lea, înlocuind în mare măsură imnele liturgice numite "Condac". Totuşi, între cântarea a 6-a şi a 7-a a fiecărui Canon se mai păstrează un Condac urmat de un Icos. Canoanele au fost compuse la început de creştini sirieni elinizaţi din Palestina, sunt mai sobre din punct de vedere muzical şi au un conţinut teologic mai accentuat.

Canonul liturgic are nouă cântări mai lungi formate din multe stihiri scurte, iar aceste nouă intercalau la început cele nouă cântări biblice folosite în viaţa liturgică răsăriteană:

1. Cântarea lui Moise (Ieşire 15, 1-19)
2. Noua cântare a lui Moise (Deuteronom 32, 1-43)
3. Rugăciunea Anei, mama lui Samuel (I Regi 2, 1-10)
4. Rugăciunea profetului Avacum (Habacuc) (Avacum 3, 2-19)
5. Rugăciunea lui Isaia (Isaia 26, 9-20)
6. Rugăciunea lui Iona (Iona 2, 3-10)
7. Rugăciunea celor trei tineri
8. Cântarea celor trei tineri (Sfânta Scriptură, Ediţia Sfântului Sinod, 1998, p. 950-951)
9. Cântarea Născătoarei de Dumnezeu (Luca 1, 46-55) şi Rugăciunea lui Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul (Luca 1, 68-79)

Fiecare cântare a Canonului începe cu un Irmos (o strofă dătătoare de ton), se continuă cu stihiri mai scurte şi se încheie cu lauda de preamărire adresată Sfintei Treimi (doxastikon) şi o laudă adresată Maicii Domnului (theotokion).

La Canonul iniţial al Sfântului Andrei Criteanul, mai precis la cântările a 3-a, a 4-a, a 8-a şi a 9-a, au fost adăugate de timpuriu câteva canoane mai mici, formate din trei cântări (trei ode), compuse de "Teodor" şi "Iosif", adică Sfântul Teodor Studitul († 826) şi Iosif de Sicilia († 886). În secolele XI-XII un canon de două stihiri pentru o cântare a fost adăugat în cinstea Sfintei Cuvioase Maria Egipteancă, din vremea în care duminica a 5-a din Postul Sfintelor Paşti a fost închinata pomenirii Sfintei Maria Egipteanca. Apoi a fost adăugată la sfârşitul fiecărei cântări o stihiră de

cerere către Sfântul Andrei Criteanul însuşi. După sinaxarul cântării a 6-a se cântă sau recită 16 stihiri, toate intercalate între Fericiri.

Canonul cel Mare. Cum şi când se cântă / citeşte ?

Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul se cântă pe glasul al 6-lea, muzică tristă şi lină. Irmosul se cântă de două ori, la începutul şi la sfârşitul cântării. Rugăciunea "Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!" este însoţită de metanie mică şi de semnul sfintei cruci.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul se citeşte pe fragmente în prima săptămână a Postului Sfintelor Paşti, în zilele de luni, marţi, miercuri şi joi, la Pavecerniţă; iar în întregime se citeşte joi din săptămâna a 5-a a Postului Sfintelor Paşti, la Pavecerniţă.

Canonul cel mare. Ce conţine ?

Acest bogat şi frumos canon este deodată meditaţie biblică şi rugăciune de pocăinţă. Canonul Sfântului Andrei Criteanul este un dialog al omului păcătos cu propria sa conştiinţă, luminată de citirea Sfintei Scripturi. Sufletul care se pocăieşte plânge că nu a urmat pilda luminoasă a drepţilor virtuoşi, ci robia patimilor arătate în mulţi păcătoşi, dintre care unii nu s-au pocăit, iar alţii s-au mântuit tocmai fiindcă s-au pocăit.

Cu inima plină de smerenia vameşului, cu strigătul de iertare al fiului risipitor şi cu gândul la înfricoşătoarea judecată, despre care vorbesc Evangheliile primelor trei duminici ale Triodului, autorul Canonului cel mare ne arată deodată durerea şi puterea pocăinţei, leac şi lumină a învierii sufletului din moartea păcatului. ***Rugăciunea vameşului "Dumnezeule, miluieşte-mă pe mine păcătosul!" devine, în Canonul Sfântului Andrei Criteanul, ritmul şi respiraţia pocăinţei în stăruitorul stih: "Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!"***

Pocăinţa-rugăciune a fiului risipitor: "Părinte, greşit-am la cer şi înaintea ta, nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, primeşte-mă ca pe una din slugile tale!" ia accentul unui regret nesfârşit pentru păcat, ca pierdere şi moarte a sufletului care valorează mai mult decât toată lumea materială: ***"Ia aminte, Cerule şi voi grăi; pământule, primeşte în urechi glasul celui ce se pocăieşte lui Dumnezeu şi-L laudă pe Dânsul." (Cântarea a 2-a, 2)***
Păcatul este alipirea sufletului de cele pământeşti încât: ***"toată mintea ţărână mi-am făcut" (Cântarea a II-a, 6). Prin păcat se pierde frumuseţea nevinovăţiei din***

Rai, se pustieşte sufletul, se schimbă demnitatea omului în ruşine, iar apropierea de Dumnezeu se preface în înstrăinare de El.

Păcatul pe care îl descrie Canonul cel mare nu este al unui singur om, ci al firii omeneşti căzute, începând cu Adam şi Eva. De aceea, Canonul cel mare îmbină pocăinţa cu meditaţia privind căderile în păcat sau biruinţa asupra păcatului, aşa cum se văd acestea în Sfânta Scriptură.

Canonul cel mare se cântă în Biserică în timpul perioadei de pocăinţă a Postului mare al Sfintelor Paşti, tocmai pentru a se arăta că toţi oamenii au nevoie de pocăinţă şi de iertare a păcatelor pentru a ajunge la mântuire.

Marii păcătoşi care s-au pocăit şi s-au ridicat din păcat şi patimi devin nu numai dascăli ai pocăinţei pentru întreaga Biserică, ci şi rugători pentru cei care se luptă cu păcatul sau se curăţă de el prin pocăinţă. Astfel, cuvioasa Maria Egipteanca este invocată în Canonul cel mare în stihul: ***"Cuvioasă Maică Marie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi păcătoşii!"*** Iar mai târziu, Biserica a adăugat în Canonul Sfântului Andrei Criteanul şi stihul-rugăciune adresat lui însuşi: ***"Cuvioase Părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi păcătoşii!"***

Rugăciunile din Canonul cel mare adresate Maicii Domnului şi Sfinţilor apostoli arată, în general, legătura dintre pocăinţă şi înviere, dintre vremea Postului şi sărbătoarea Paştilor. ***"Apostoli, cei doisprezece de Dumnezeu aleşi, aduceţi acum rugăciunea lui Hristos, ca să trecem toţi curgerea postului, săvârşind rugăciuni de umilinţă şi săvârşind virtuţi cu osârdie; ca în acest chip să ajungem să vedem Învierea cea slăvită a lui Hristos Dumnezeu, slavă şi laudă aducând". (Cântarea a 3-a, sedealna a 2-a).***

Maica Domnului, care a purtat în pântecele ei şi pe braţele ei pe Hristos-Domnul arătându-L lumii, împreună cu Apostolii care au binevestit lumii pe Hristos arată aici taina însăşi a Bisericii în care puterea şi darul pocăinţei devin pregătire şi dor de înviere, arvună a vieţii veşnice ca legătură de iubire a omului cu Dumnezeu.

Mărturisirea şi prea mărirea Sfintei Treimi în Canonul cel mare arată că pocăinţa creştină este taina refacerii comuniunii oamenilor cu Sfânta Treime. ***Botezaţi în numele Sfintei Treimi, creştinii reînnoiesc taina botezului prin lacrimile pocăinţei, mor pentru păcat şi înviază sufleteşte pentru Hristos.***

Mărturisirea dreptei credinţe prin doxologie se leagă strâns de redescoperirea dreptei vieţuiri prin pocăinţă. ***Milostivirea Sfintei, celei de o fiinţă, de viaţă***

făcătoarei şi nedespărţitei Treimi este temelia şi puterea care face ca "uşile pocăinţei" să devină cale către "porţile Împărăţiei Cerurilor".

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Invitaţie la pocăinţă – Canonul Sfântul Andrei Criteanul

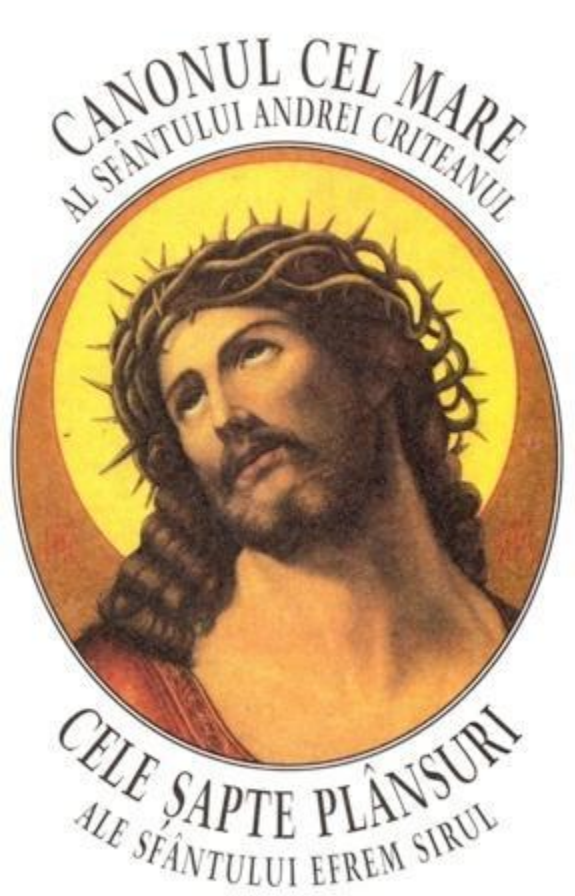

"Venit-a postul, maica curăţiei, cea care învinovăţeşte păcatul şi este vestitoarea pocăinţei, purtarea îngerilor şi mântuirea oamenilor; să strigăm credincioşii: Dumnezeule, milueşte-ne pe noi!".

"Dă-mi Hristoase, ploi de lacrimi, în ziua cea plăcută a postului, ca să plâng şi să-mi spăl întinăciunea cea din pofte şi să mă arăt Ţie curăţit, când vei veni din cer Judecător, Doamne, să judeci pe oameni, ca un judecător şi singur drept."

"Cu înfrânare să ne sârguim toţi a smeri trupul, trecând dumnezeiasca măsură a postului celui fără de prihană. Şi cu rugăciuni şi cu lacrimi să căutăm pe Domnul, Cel ce ne mântuieşte pe noi şi uitare răutăţii desăvârşit să facem, strigând: greşit-am Ţie, mântuieşte-ne ca odinioară pe niniviteni, Hristoase Împărate şi ne fă părtaşi împărăţiei cereşti, mult-Îndurate."

(Triod – cântări din prima săptămână a Sfântului şi marelui Post)

Acest bogat şi frumos canon este în acelaşi timp meditaţie biblică şi rugăciune de pocăinţă.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul este un dialog al omului păcătos cu propria sa conştiinţă, luminată de citirea Sfintei Scripturi.

Sufletul care se pocăieşte plânge că nu a urmat pilda luminoasă a drepţilor virtuoşi, ci robia patimilor arătate în mulţi păcătoşi, dintre care unii nu s-au pocăit, iar alţii s-au mântuit tocmai fiindcă s-au pocăit.

(Foame şi sete după Dumnezeu - Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române).

Suntem adevăraţi doar atunci când plângem / “La mulţimea faptelor mele celor rele, cugetând eu ticălosul…” - Cuvânt profund şi puternic de tâlcuire la Canonul Sfântului Andrei Criteanul

Părintele Savatie Bastovoi: Suntem adevărați doar atunci când plângem (fragment din romanul ”Fuga spre câmpul cu ciori - amintiri dintr-o copilărie ateistă”)

Apostolul Pavel a spus că nimeni nu știe ce este în sufletul omului, decât numai Dumnezeu și omul însuși. Dar uneori se întâmplă că nici noi înșine nu mai știm ce e în sufletul nostru. Oamenii au atâtea fețe încât nu îți poți da seama care e cea adevărată. Poate că cea care persistă cel mai mult? Ne supărăm, ne bucurăm, suntem zgârciți, iar alteori darnici, uneori prea aspri, alteori ușuratici. Puțini sunt oamenii constanți, fie în rău, fie în bine. Și eu am atâtea fețe și în toate mă regăsesc atât de mult încât nici nu mai știu care mă reprezintă cel mai bine, cu alte cuvinte, cu care dintre toate aceste fețe voi merge la judecată? Iar acest cameleonism nesuferit și pentru mine și pentru cei din jur l-am moștenit de la tatăl meu. Acest amestec de rău și bine este fără îndoială o boală care, atunci când nu-L ai pe Dumnezeu, poate motiva cele mai nesăbuite fapte. Cred că cele mai cumplite fapte în istorie n-au fost săvârșite de oamenii răi cu desăvîrșire, ci de aceia care aveau în sine amestecat răul cu binele. Căci nu-i așa, cine ar urma un om rău cu desăvârșire? Răul nu e atât de rău dacă nu are în el amestecat și puțin bine.

Odată, când am fost la Essex, am avut o discuție cu arhimandritul Zaharia, una din acele discuții care te urmăresc toată viața. Am ajuns să discutăm despre lacrimi pentru că e o boală a începătorilor să discute despre lucrurile înalte, iar lacrimile sunt un rod al înălțimilor. Atunci părintele Zaharia mi-a zis un lucru pe care nu pot să-l uit. Anume că noi, oamenii, suntem adevărați doar atunci când plângem. Nu mai știu dacă această vorbă îi aparținea sau dacă a auzit-o de la duhovnicul său, părintele Sofronie, cert este că acest înțeles al omului nu-l mai auzisem, deși era atât de evident.

Știu că se poate face o întreagă filozofie despre lacrimile false, dar nu despre asta este vorba. Plânsul este la fel de firesc ca și râsul. Cred că ar trebui să plângem cel puțin la fel de des precum râdem. La un moment dat oamenii au început să considere plânsul ceva rușinos, o expresie a slăbiciunii. Dar e la fel de adevărat că și râsul poate trăda o slăbiciune.

Mă gândesc că profetul David, care era un ostaș neînfricat, plângea de multe ori, mărturisind că până și așternutul și-l uda cu lacrimi. Desigur era o altă lume. Astăzi barbații nu mai poartă războaie, nu mai străbat păduri în căutarea vânatului, nu mai sunt amenințați de animalele sălbatice, de stihii, în schimb nu plâng. Această incapacitate de a plânge pare să fie singura calitate a bărbaților de azi.

Tata plângea ușor și acesta era un mare paradox. Era un bărbat zdravăn, ursuz și care vorbea tare. Dacă te chema să-ți spună ceva, aveai impresia că vrea să te bată. Chiar și când te ruga să-i dai o farfurie din celălalt capăt al mesei părea că te ceartă. Și cu toate acestea plângea la filmele proletare. Plângea când vedea bătrâni săraci, copii flămânzi și îndeobște când vedea vreo nedreptate. Mămica râdea de el. Acesta era singurul moment când mămica îl putea lua peste picior și el nu se supăra.

Aici părintele Zaharia avea dreptate să spună că omul e el însuși doar atunci când plânge. Nu pot să uit fața dură a tatei cum se schimba atunci când plângea la filme, ștergîndu-și ochii cu mâinile lui late, cu degetele acelea groase pe care nu a purtat niciodată inel. Atunci tata era el însuși și era atât de curat și atât de bun. Restul era viața cu mizeriile ei, cu sărăcia și mândria ei, cu tot ce e străin și însingurează pe om, ducându-l atât de departe de ceea ce ar trebui să fie el cu adevărat.

Sunt oameni care au plânsul în interior. Aceștia sunt cei mai frumoși oameni de pe pământ. Acest plâns lăuntric nu are în el nimic din tristețea și apăsarea oamenilor neîmpliniți sau loviți de vreo suferință. Acest plâns lăuntric este ca o lumină de dimineață care străbate prin ceață. Aceștia sunt oamenii pe care îi iubești fără să știi de ce și revii la ei pentru că amintirea lor nu te părăsește. Nu este o mai mare

bucurie în viață decât aceea de a întâlni un astfel de om. Deși ei pot trece neobservați. Pentru a-i recunoaște trebuie ca și tu să fi plâns măcar odată în viață, să plângi de-adevăratelea.

Sunt atâtea lacrimi în lume care se varsă necontenit. Lacrimile suferinței curg sub luminile reclamelor, în orașele mari, în băi, în așternuturi, în mașini. Răsună atâtea răcnete de durere, atâtea suspine, dincolo de buletinele de știri, dincolo de talk show-urile televizate, dincolo de vacarmul cluburilor de noapte. Întreaga noastră civilizație cu noile ei tehnologii care se întrec una pe alta este îndreptată să ascundă acest plâns, să ne facă să credem că plânsul nu există. Dar lacrimile se varsă necontenit și o grămadă de oameni își trăiesc adevărata condiție, aflându-se în cele mai sincere, cele mai sfâșietoare momente ale vieții lor, în timp ce noi ne cufundăm în nesimțire. Și doar atunci când suferința dă buzna în viața noastră, doar atunci perdeaua indiferenței cade de pe fața lumii. Lumea apare așa cum e ea, cu răul și cu binele ei. Iar deasupra ei, abia atunci, se vede Dumnezeu. Lumina iubirii lui Dumnezeu nu poate fi văzută decât prin lacrimi, altfel ea ne-ar orbi.

***

Cuvânt de tâlcuire a Canonului celui mare al Sfântului Andrei Criteanul (martie 2011):

” (…) Fiecare cuvânt pe care îl rostim să devină pentru noi prilej de înălţare, de apropiere de Dumnezeu. Şi ne dăm seama că este foarte greu, pentru că mintea noastră este împrăştiată, pentru că nu avem starea de rugăciune, şi că mintea noastră, neavând starea de rugăciune, este atât de mobilă, să spunem aşa, este chiar foarte mobilă, încât, în aceeaşi clipă este împărţită în nu ştiu câte direcţii, şi este împărţită între atâtea gânduri şi între atâtea griji, încât departe de noi este pacea şi liniştea pe care ar trebui să o avem atunci când rostim asemenea cuvinte sfinte - fie că este vorba de cuvintele Sfintei Scripturi, aşa cum avem în Pavecerniţă; fie că sunt cuvintele Sfinţilor Părinţi, cum de asemenea avem în rugăciunile din Pavecerniţă ale Sfinţilor Părinţi; fie că sunt cuvintele acestea ale Sfântului Andrei Criteanul, pe care le rostim în Canonul cel mare. De ce? Pentru că fie suntem atenţi la ceilalţi, fie că luăm seama mai mult la ceilalţi decât luăm seama la noi înşine. Toate aceste cuvinte uneori, trec pe lângă noi fără să le putem converti în eveniment de viaţă.

Acest Canon al Sfântului Andrei Criteanul, pe care îl evocăm de fiecare dată, şi oricât ne-am referi la viaţa lui, dacă ne ajută Dumnezeu să o înţelegem, o viaţă care, iată, se găseşte reflectată în Scriptura Vechiului Testament şi a Noului

Testament, o viaţă care, prin acest imn, canon, arată că omul duhovnicesc reuşeşte să facă din cuvintele Scripturii viaţa sa lăuntrică, realitatea sa lăuntrică, realitatea dumnezeiască. Este ca în Apocalipsă atunci când aghiografului sau prorocului i se dă să mănânce acea carte, sau mai precis acel cuvânt al lui Dumnezeu care mai întâi este amar, dar după acea devine dulce, şi devine pentru el foc ce încălzeşte şi lumină care luminează înlăuntrul omului.

(…)

Ce este canonul Sfântului Andrei Criteanul - care are legătură cu viaţa Sfântului Andrei Criteanul? Pentru unii dintre cei care au stat şi analizat viaţa şi opera Sfântului Andrei Criteanul, acest canon este ca un fel de cântec de lebădă. Adică, autorul sub povara anilor, şi conştient de iminenţa sfârşitului său, îşi priveşte trecutul, cum obişnuim mulţi dintre noi, şi mai ales la bătrâneţe, sau nu numai la bătrâneţe, chiar şi atunci când "suntem puşi cu ochii pe jarul morţii noastre" - cum spunea un părinte. Deci autorul îşi priveşte trecutul şi pământean fiind, se îngrozeşte de acest trecut, aşa cum spunem noi într-una dintre cântări: "La mulţimea faptelor mele celor rele, cugetând eu ticălosul…".

Şi atunci, aşa cum vedem din acest canon, îl năpădeşte plânsul şi, din adâncul inimii însângerate de durere, izbucneşte acest cântec de lebădă, care este Canonul Sfântului Andrei Criteanul, şi pe care noi îl rostim în Săptămâna [întâia din Post], şi îl mai rostim după aceea integral (…) în săptămâna a cincea.

Moartea şi judecata care îl aşteaptă de cealaltă parte a vieţii sale îl somează într-un fel să-şi întoarcă pentru încă o clipă privirile spre trecut, pentru a-şi examina şi mai atent nevrednicia sa. Şi în această nelinişte, agonie a sufletului său, el deschide Sfânta Scriptură şi se cufundă în lectura ei, începe să citească Scriptura. Având această stare de pocăinţă, care este un dar a lui Dumnezeu, el nu se poate regăsi decât în cei vinovaţi din Sfânta Scriptură. Nu se poate asemăna fără numai păcatelor acuzate pentru urâciunea lor.

⇒ *Se regăseşte în neascultarea lui Adam, se regăseşte în uciderea lui Cain - şi se regăseşte în uciderea lui Cain, nu pentru că ucisese asemenea lui Cain, dar pentru că, aşa cum unii dintre noi, poate, împătimiţi şi egoişti fiind, ucidem în fiecare clipă chipul celuilalt în sufletul nostru, nu numai prin ură, răutate, dar şi prin indiferenţă şi prin dispreţ.*

⇒ *Se regăseşte de asemenea în urâciunea Sodomei, şi în acelaşi timp se regăseşte neînţelept, asemenea contemporanilor lui Noe, aşa cum am văzut în cântări, care îl vedeau pe Noe făcând corabie şi râdeau de el şi chiar îl*

batjo-coreau. Aşa cum, mulţi dintre noi vedem că până la urmă corabia vieţii noastre trebuie să ajungă la un liman şi limanul acesta este trecerea din viaţa de aici la viaţa de dincolo şi suntem neînţelepţi şi râdem şi, mai mult, devenim chiar ignoranţi, şi cum spune Sfânta Scriptură, nebuni.

De ce? Pentru că vedem, spune Sfântul Ioan Scărarul, şi alţi Părinţi Filocalici, că există o linişte şi o pace pe care o dobândim de la Duhul Sfânt prin multă nevoinţă şi prin smerenie - deci, această pace şi linişte nu o dobândim fără smerenie şi fără pocăinţă. Dar, există şi o linişte pe care diavolul viclean ne-o "dăruieşte".

Este acea linişte pe care o dobândeşte, să zicem, bogatul din Evanghelie, celui căruia i-a rodit ţarina: "Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani, mănâncă, bea, veseleşte-te", această linişte, pe care majoritatea dintre noi o căutăm. Cei care au mai multă putere o caută, cum am spune în popor, "cu vârf şi îndesat", vor să se culcuşeaşcă veşnic în vremelnicie şi caută, şi înşeală, şi mint, şi cu cât au putere mai multă cu atâta mint mai mult, şi vor să se înveşnicească [aici], şi vor şi să-şi asigure şi neamul, dacă se poate toţi descendenţii - de la fii, nepoţi, şi strănepoţi - să fie asiguraţi vremelnic.

Este o linişte a unora, care cred că având, şi mai ales înşelaţi fiind de puterea efemeră, ajung la mândrie, este o linişte a mândriei, o linişte a slavei deşarte, care cuprinde pe unii şi care cred: "gata sunt asigurat, şi sunt sigur de mâine, am toată puterea, sunt asigurat veşnic". Deci neînţelepciune.

De asemenea, Sfântul Andrei Criteanul, şi trimite bineînţeles la fiecare dintre noi, se regăseşte în nemulţumirea evreilor, care…"…căldărilor cu carne ai râvnit suflete, precum evreii". Adică evreii au fost eliberaţi din robia egipteană, şi au fost purtaţi timp de 40 de ani în pustie, şi au crezut că alegerea lor este un prilej de mândrie. Mai mult, au crezut că alegerea lor de către Dumnezeu este un privilegiu: "noi suntem privilegiaţi", or Dumnezeu ne-a arătat şi ne arată fiecăruia dintre noi: alegerea noastră de către Dumnezeu nu este un privilegiu, ci este o chemare pe care ne-o asumăm în mod conştient şi liber, şi nu suntem absolviţi de această nevoinţă a noastră.

Şi evreii, vedem că în pustie, ce au păţit? Râvneau "căldărilor cu carne" din Egipt. "Mai bine era în ţara Egiptului, eram robi, dar ne înfruptam cu carne". Căldările cu carne din ţara Egiptului i-au obsedat - şi dovada că n-au înţeles. I-a hrănit Dumnezeu cu mană în pustie, dar mana a fost pentru ei, din păcate, insuficientă. De ce? Pentru că duhul lor nu era pregătit să primească această mană dumnezeiască. Şi, aşa cum ne arată Scriptura Vechiului Testament, toţi cei care au ieşit din ţara

Egiptului, au murit în pustie; toţi, inclusiv Moise de pe muntele Nebo [pe care îl], vedem că a privit ţara Canaanului de departe.

Şi închinarea lor este întotdeauna o închinare la idoli, deci, la un moment dat ei au uita că Dumnezeu i-a scos din ţara Egiptului ca să ajungă în ţara Canaanului. Şi atunci când Moise a primit Decalogul, Tablele Legii pe muntele Sinai, ce au făcut? Au făcut viţelul de aur, şi au uitat de fapt pentru ce se aflau ei în pustie, aşa cum şi noi facem viţelul de aur, şi ne închinăm viţelului de aur, şi suntem obsedaţi de viţelul de aur, care este banul. Şi uităm de fapt că viaţa aceasta este asemenea vieţii evreilor, trecerii prin pustie spre ţara Cananului, că suntem călători, că suntem pelerini. Şi suntem obsedaţi şi vedem că tulburarea noastră este asemenea evreilor, care fac din viţelul de aur un dumnezeu. Şi se ştie ce pedeapsă a poruncit Dumnezeu celor care s-au închinat viţelului de aur.

Sfântul Andrei Criteanul citind Scriptura se identifică la un moment dat cu păcatele desfrânatei. Şi iată că, aşa cum aceasta din urmă a reuşit în cele din urmă să-şi spele vinovăţia cu lacrimile ei, tot astfel lacrimile plăsmuiesc şi în inima muribundului nostru, cum se recunoaşte de altfel şi Sfântul Andrei Criteanul, o umbră de speranţă, care capătă expresie prin pocăinţă, prin această zdrobire a inimii şi încredinţare în voia şi mila lui Dumnezeu.

Canonul poartă numele de "cel mare" nu numai pentru această importantă duhovnicească pe care o are, dar şi pentru mărimea sa. Şi în acest Canon vedem că tema aceasta, care pune în faţa fiecăruia dintre noi - pentru că Sfântul Andrei Criteanul ne cheamă pe fiecare dintre noi să ne punem în faţa conştiinţei noastre, să ne analizăm, şi să reuşim, să vedem cât întuneric şi câtă împietrire este în sufletul nostru - este [în] Canonul Sfântului Andrei Criteanul, această trezire a conştiinţei pe drumul pocăinţei şi al mântuirii; şi tema condacului care se citeşte după cântarea a şasea: "Suflete al meu, suflete al meu, scoală, pentru ce dormi, sfârşitul se apropie şi te vei tulbura".

Deci, pocăinţa este o constantă a Canonului Sfântului Andrei Criteanul, dar această pocăinţă vedem că se asociază în Canon cu întreg cosmosul, pentru că această pocăinţă a noastră capătă dimensiuni cosmice. De ce? Pentru că se ştie: păcatul lui Adam a însemnat şi cădere a firii. Se ştie că păcatele noastre, ale fiilor lui Adam, după trup, adică fiii păcatului, atrag toate dezechilibrele din lumea înconjurătoare, din cosmos, din natură. Dar trebuie să mergem mai departe, şi vedem că lăcomia, cinismul, răutatea, indiferenţa ce au făcut din munţii noştri, din pădurile noastre?

Dacă mergeţi la Mănăstirile din Moldova, veţi vedea munţi întregi care au fost pur şi simplu batjocoriţi, adică au fost defrişaţi până la ultimul brăduleţ. Şi nu numai în Moldova. Eu am văzut, spre exemplu în Moldova, dar am văzut şi imagini cu alţi munţi pe care, chiar dacă cineva i-ar vedea din elicopter, oricum îi va vedea golaşi. Un dezechilibru generat de lăcomie, de lipsa de omenie şi de bun simţ, şi de respect pentru spaţiul în care trăim.

Iată, aşadar, că şi pământul suferă din pricina păcatului nostru. De aceea vedem, în Canonul Sfântului Andrei Criteanul [că] se spune la un moment dat: "Ia aminte cerule şi voi grăi, pământule, primeşte în urechi glasul celui ce se pocăieşte lui Dumnezeu".

Drama consumată în sufletului chinuit de păcat, iată, capătă şi o dimensiune cosmică.

Stadiile de pocăinţă pe care le prezintă Canonul Sfântului Andriei Criteanul sunt acestea: mai întâi sufletul începe să simtă nimicnicia stării provocată de cădere ca pe o povară pe care nu o mai poate suferi. Stăteam de vorbă şi cu copiii mei şi cu tineri, şi am întrebat dacă ar putea să suporte o veşnicie viaţa aceasta în condiţiile acestea. Şi invariabil mi-au spus că nu. Oricât am fi noi de optimişti, n-am putea să suportăm o veşnicie această viaţă vremelnică în condiţiile în care suntem noi. De aceea vedeţi, şi Părinţii Bisericii şi Sfânta Scriptură ne arată că moartea până la urmă, în prima ei etapă este, pe lângă trecere, şi o formă de eliberare de această vremelnicie, care, devin din ce în ce mai apăsătoare. Deci sufletul începe să simtă nimicnicia unei stări păcătoase, şi o simte ca o povară de nesuferit. Viaţa aceasta nu o putem suporta ca o veşnicie.

A doua etapă: iubirea dumnezeiască prin glasul propriei conştiinţei cheamă sufletul abia trezit din păcat să se ridice şi să depăşească această stare.

A treia etapă: sufletul conştientizează primejdia în care s-a lăsat târât de păcat.

A patra: procesul propriu zis al pocăinţei.

Şi a cincea: încununarea luptei celei bune cu darurile, bunătăţile şi milostivirea nemărginită a lui Dumnezeu.

În Canonul Sfântului Andrei Criteanul, ce este minunat, vă spuneam de această înfăşurare a Sfintei Scripturi înlăuntrul nostru. Adică, prin harul lui Dumnezeu - iată Sfântul Andrei Criteanul este un exemplu - Sfânta Scriptură devine o realitate

lăuntrică, şi este un lucru minunat. În această realitate a Sfintei Scripturi sufletul găseşte modele de cuviincioasă recunoştinţă faţă de Dumnezeu. Şi sunt amintite jertfa lui Abel, strămutarea lui Avraam, jertfa lui Isaac, misiunea lui Moise, jertfa lui Aaron, evlavia Anei şi a lui Samuel, sunt amintite exemple de fapte de vitejie săvârşite din porunca ori cu binecuvântarea lui Dumnezeu. Şi avem aici Iosua Navi, Manoe, Samson, Efati, Ghedeon, ale proorocilor precum Daniil, ale celor trei tineri din Babilon.

Exemple de suferinţă în Patimi, care anticipează suferinţa Mântuitorului Iisus Hristos, cum este suferinţa lui Iosif în Egipt, care este condamnat pe nedrept, şi suferinţa lui Iov.

Exemple de dragoste, de ospitalitate, exemple de pocăinţă, precum este pocăinţa lui David - şi noi rostim de mai multe ori Psalmul 50.

Dar, sunt şi exemple negative cu care ne identificăm în patima noastră: nescultarea şi călcarea legii lui Dumnezeu de către Adam şi Eva, Cain, locuitorii cetăţilor Sodoma şi Gomora, Izabela, Manase, şi aşa mai departe.

Aşadar, iată această minune de gând a Sfântului Andrei Criteanul, care se concretizează într-un imn. Şi starea cea mai aproape de Dumnezeu este, fără îndoială, starea de rugăciune, starea de doxologie, starea în care cuvântul nu mai închide cugetul, ci cuvântul deschide cugetul spre contemplaţia dumnezeiască şi viaţa noastră devine bucurie, devine mirare, după ce a trecut prin durerea aceasta a pocăinţei, şi după ce a conştientizat, străpungându-se de lacrimile pocăinţei - că aşa nu se mai poate, că trebuie să se schimbe ceva - de aceea şi metanoia, pocăinţa, este numită înnoirea minţii.

Iată, iubiţi credincioşi, ce minunat este că avem această bucurie de a ne ruga împreună şi, ce minunat este că îl avem contemporan pe Sfântul Andrei Criteanul. De ce? Pentru că rostind Canonul de pocăinţă al Sfântului Andrei Criteanul suntem împreună cu el în pocăinţă, şi chiar îl invocăm, pentru că la Canonul Sfântului Andrei Criteanul, Biserica a adăugat: “Sfinte al lui Dumnezeu Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi”.

Aceasta, aşadar, să fie bucuria noastă, şi mai ales în Postul acesta, pentru că vedem că dincolo de tristeţea aceasta care ne cuprinde din cauza păcatului, din cauza patimilor, avem şi această bucurie că, în sfârşit, mintea noastră se mai opreşte din alergarea ei bezmetică, şi se opreşte nu pentru a se linişti în mândrie, cum se

liniştesc unii care cred că au atins apogeul puterii, ci se linişteşte în smerenie şi în pocăinţă.

De aceea să rugăm pe Sfântul Andrei să mijlocească spunând: “Sfinte al lui Dumnezeu Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi”. Amin.

10 întrebări și răspunsuri despre Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

În prima săptămână din Postul Paștilor se săvârșește, în cadrul Pavecerniței mari, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul. Acesta este alcătuit din patru părți care se citesc, câte una, de luni până joi. Integral, Canonul cel mare se va citi în miercurea din săptămâna a cincea din Postul mare.

Despre aspectele istorico-liturgice, dar și despre profunzimea ideilor cuprinse în această capodoperă a imno-grafiei răsăritene am discutat cu Alexandru Prelipcean, asistent universitar în cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iaşi și doctor în teologie al Universității din București.

1. Cine a fost Andrei Criteanul și când a viețuit?

Cunoscut şi sub titulatura de „Ierusalimiteanul” sau de „părinte al canoanelor”, Sfântul Andrei s-a născut în Damasc, în jurul anului 660 dHr. Interesant este faptul că sursele biografice bizantine vorbesc despre o stare de muţenie a sfântului până la vârsta de şapte ani, când are loc „dezlegarea limbii” sale. În jurul vârstei de 14-15 ani va fi afierosit de către părinţii săi la mănăstirea Sfintei Învieri din Ierusalim, urmând ca după un deceniu de vieţuire şi de formare monastică să ajungă la Constantinopol, în anul 685.

Tânărul Andrei va rămâne aici şi se va ocupa de un azil pentru bătrâni şi de un orferinat, fiind cunoscut, desigur, şi pentru talentul său oratoric.

Va fi hirotonit diacon, preot şi, în jurul anului 712, episcop al cetăţii Gortina, din insula Creta. În această cetate păstorită de el va intensifica viaţa duhovnicească şi pastorală, iar în anul 740, în data de 4 iulie, în drumul său de întoarcere spre Creta, va trece la Domnul - în localitatea Erissos din insula Mitilene.

2. Unde a scris acest Canon? Există informații precise cu privire la locul și timpul redactării lui?

Din păcate, informaţii precise cu privire la locul şi timpul redactării marelui Canon nu există. Dacă ar fi să preluăm textul Sinaxarului, atunci textul Canonului ar fi fost compus la Ierusalim şi, de aici, a ajuns în Constantinopol, odată cu mutarea autorului. Însă, formule interne, precum „măcar la bătrâneţe mântuieşte-mă”, „stinsu-s-au zilele mele” sau „Ţie strig din inima mea mai înainte de sfârşit”, ar indica cu siguranţă perioada cretană din viaţa Sfântului Andrei. Poate că cel mai corect am putea vorbi acum despre o „teorie deschisă”, şi anume despre creionarea unui plan şi compunerea unor tropare în timpul vieţuirii în cetăţile Ierusalim şi Constantinpol, şi „şlefuirea” sa definitivă în cadrul şederii în insula Creta.

3. Cum este structurat?

Canonul cel mare este alcătuit din nouă cântări (sau ode), ce urmează un plan aproximativ identic: un irmos (repetat de două ori), grup de tropare care scot în evidenţă pocăinţa, grup de tropare care evocă personaje şi evenimente din cele două Testamente, un nou grup de tropare care îndeamnă spre pocăinţă, străpungerea inimii şi judecata obştească, două tropare închinate atât Sfintei Maria Egipteanca, cât şi Sfântului Andrei, şi în final două tropare, având conţinut triadologic şi mariologic.

Desigur, după cântarea a şasea întâlnim două fragmente cu autori diferiţi: primul este un condac al Sfântului Roman Melodul (de fapt, prooimionul condacului La coborârea în iad, „Suflete al meu…”), iar celălalt este sinaxarul compus de Nichifor Calist Xanthopol.

4. De ce este numit „cel mare” și „de pocăință”?

Răspunsul cel mai pertinent ni-l oferă însuşi sinaxarul Canonului: este „cel mare” (în originalul grecesc: megas) pentru că este cel mai întins dintre toate canoanele existente în cult (250 de tropare) şi (poate) din cauza ideilor şi gândurilor teologice, iar forma „Canon de pocăinţă” (kanon katanyptikos) se datorează faptului că autorul ne pune înainte o mare pildă de umilinţă. De remarcat aici faptul că abia în secolul al X-lea, în diferite manuscrise liturgice, apare această titulatură secundară.

5. De ce a rânduit Biserica citirea lui în această perioadă?

În mod cert, pentru că textul şi ideile teologice reflectă cel mai bine întregul conţinut al Postului mare. Cu alte cuvinte, textul penitenţial al Sfântului Andrei se „armonizează” în ansamblu cu toată imnografia perioadei triodale.

6. Dacă nu putem ajunge la Biserică, este bine să citim Canonul acasă? Avem o rânduială specială în acest sens?

Nu există nici o rânduială specială cu privire la modul citirii Canonului de către credinciosul care nu poate participa la cultul divin public. Textul în sine rămâne acelaşi, iar faptul că acest Canon este disponibil astăzi în broşuri separate dovedeşte că el poate fi citit de fiecare credincios (şi) acasă. Nu există, de asemenea, nici o interdicţie canonică cu privire la citirea acestui Canon în spaţiul familial, de vreme ce el este, în fond, o rugăciune de pocăinţă spre redobândirea Paradisului pierdut.

7. Este doar o slujbă în sine, săvârșită în perioada Postului mare, sau are un caracter de rugăciune care poate fi rostită permanent?

Tocmai ce am spus că întregul cuprins al Canonului este o rugăciune de pocăinţă, o rugăciune care meditează asupra modului de vieţuire, punând în balanţă vieţuirea de acum şi modul corect de vieţuire al creştinului prin urmarea lui Hristos. De ce nu chiar?! Prin textul Canonului ne punem în faţa Sfintei Scripturi, o citim cu atenţie, o analizăm, jalonăm printre paradigmele cuprinse în ea şi simţim în mod real că timpul vieţuirii noastre este scurt, că sfârşitul nostru s-a apropiat şi că ne vom putea bucura în veşnicie după ce ne-am eliberat de jugul cel greu al păcatului şi L-am urmat pe Hristos, prin ţinerea poruncilor Sale.

8. Cum trebuie să înțelegem textul Canonului și, mai mult decât atât, îndemnurile cuprinse în el?

Credem că cel mai elocvent răspuns ar fi punând în practică chemarea la pocăinţă şi urmarea lui Hristos. Nu este suficientă doar o cunoaştere a lucrurilor sau a realităţilor lăuntrice, ci e nevoie de o urmare fidelă a lor, prin practicarea pocăinţei, însoţită de asceză, de binefaceri şi de străpungerea inimii.

9. Oferiți-ne un exemplu lămuritor despre teologia pocăinței.

Ne-am opri la un singur tropar, credem noi edificator în acest sens. În cântarea a noua din Canon, autorul aminteşte lapidar despre Sfântul Ioan Botezătorul şi despre forma penitenţială dezvoltată la râul Iordanului: „În pustie a locuit Înaintemergătorul harului, şi Iudeea toată şi Samaria auzind, au alergat şi şi-au mărturisit păcatele lor bucuros, botezându-se; cărora tu, suflete, n-ai urmat”. Cu alte cuvinte, glasul celui care vieţuia în pustie, chemându-i pe iudei la pocăinţă, se aude şi astăzi; el nu s-a stins; este, deci, o neîncetată chemare spre edificarea noastră. Singura diferenţă pe care autorul cretan nu uită, de altfel, să o insereze, este lipsa

răspunsului nostru ferm şi concret la invitaţia soteriologică de a deveni fiu al lui Dumnezeu după har.

10. Ce ar trebui să nu uităm atunci când vorbim despre Canonul cel mare?

Sper ca întregul conţinut penitenţial al marelui Canon să nu fie adus în avanscenă doar în perioada Postului mare, iar apoi uitat şi „aşezat” cuminte din nou în cărţile de cult. Citirea sa permenantă, ca o rugăciune de pocăinţă ne va descoperi vremelnicia şi decăderea vieţii noastre şi nu va lăsa, desigur, ca imnografia creştină să se „păteze” de nepăsarea şi ignoranţa vremurilor noastre!

BASILICA.RO

CANONUL MARE

Este un canon de pocăință
scris de Sf. Andrei Criteanul

Se citește pe fragmente în primele
patru zile ale Postului Sfintelor Paști,
în cadrul Slujbei Pavecerniței;
și în întregime la Denia de joi din
săptămâna a 5-a a Postului Mare

Se cântă pe glasul al 6-lea

Conține 9 cântări

CALEA POSTULUI

Icoane

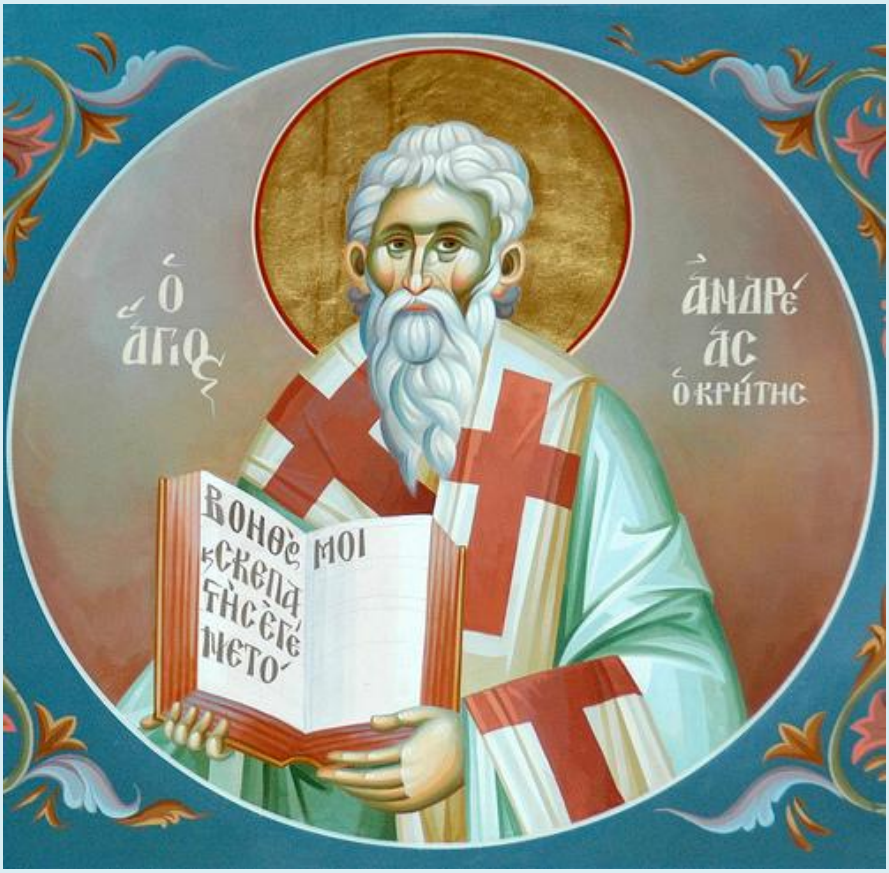

Cu privire la reprezentarea iconografică a Sfântului Andrei Criteanul, Erminia lui Dionisie din Furna (ed. Sophia, Bucureşti, 2000, pp. 152, 162, 208, 237) precizează următoarele: Sfântul Andrei e reprezentat ca episcop bătrân, cu barbă albă, care zice: ***"Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locaşul Tău şi de pe tronul măririi împărăţiei Tale...".***

Iar când este zugrăvit în ceata sfinţilor cuvioşi imnografi şi dascăli cântăreţi, zice: ***"Ajutor şi acoperitor mi s-a făcut mie, spre mântuire".***

Dionisie arată (p. 237) că acesta mai poate fi zugrăvit în tinda bisericii, atunci când aceasta are două turle, pe turla din partea de nord, (care o are în centru pe Maica Domnului cu Pruncul, susţinută de îngeri), într-unul din colţurile de sub pandantivele în care sunt reprezentaţi sfinţii compozitori, scriind într-o carte şi zicând următoarele: ***"A zămislirii celei fără de sământă, naşterea este netălmăcită";*** în celelalte colţuri, sunt reprezentaţi Sfinţii Metodie, Iosif şi Teofan.

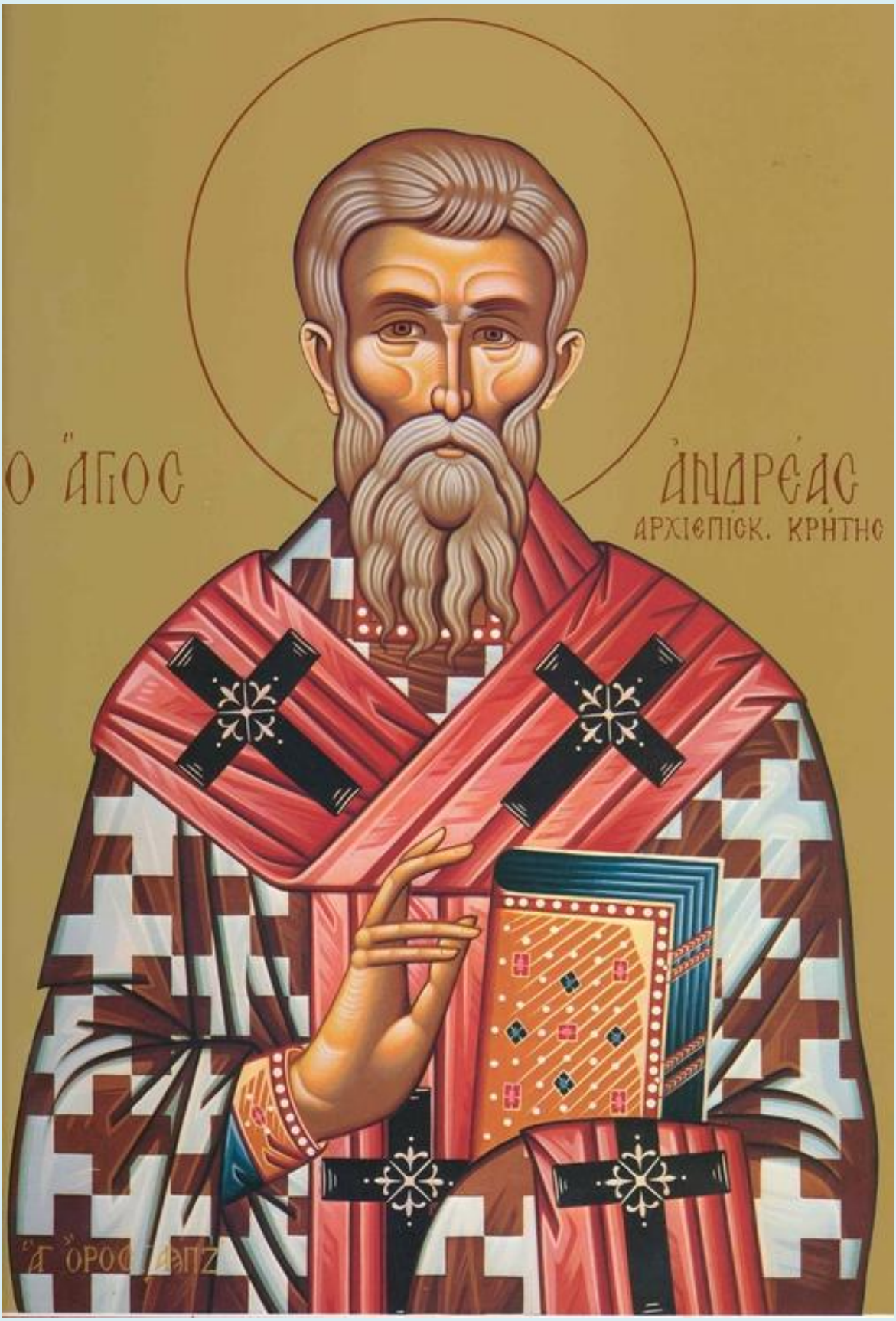
Ο ΑΓΙΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚ. ΚΡΗΤΗΣ

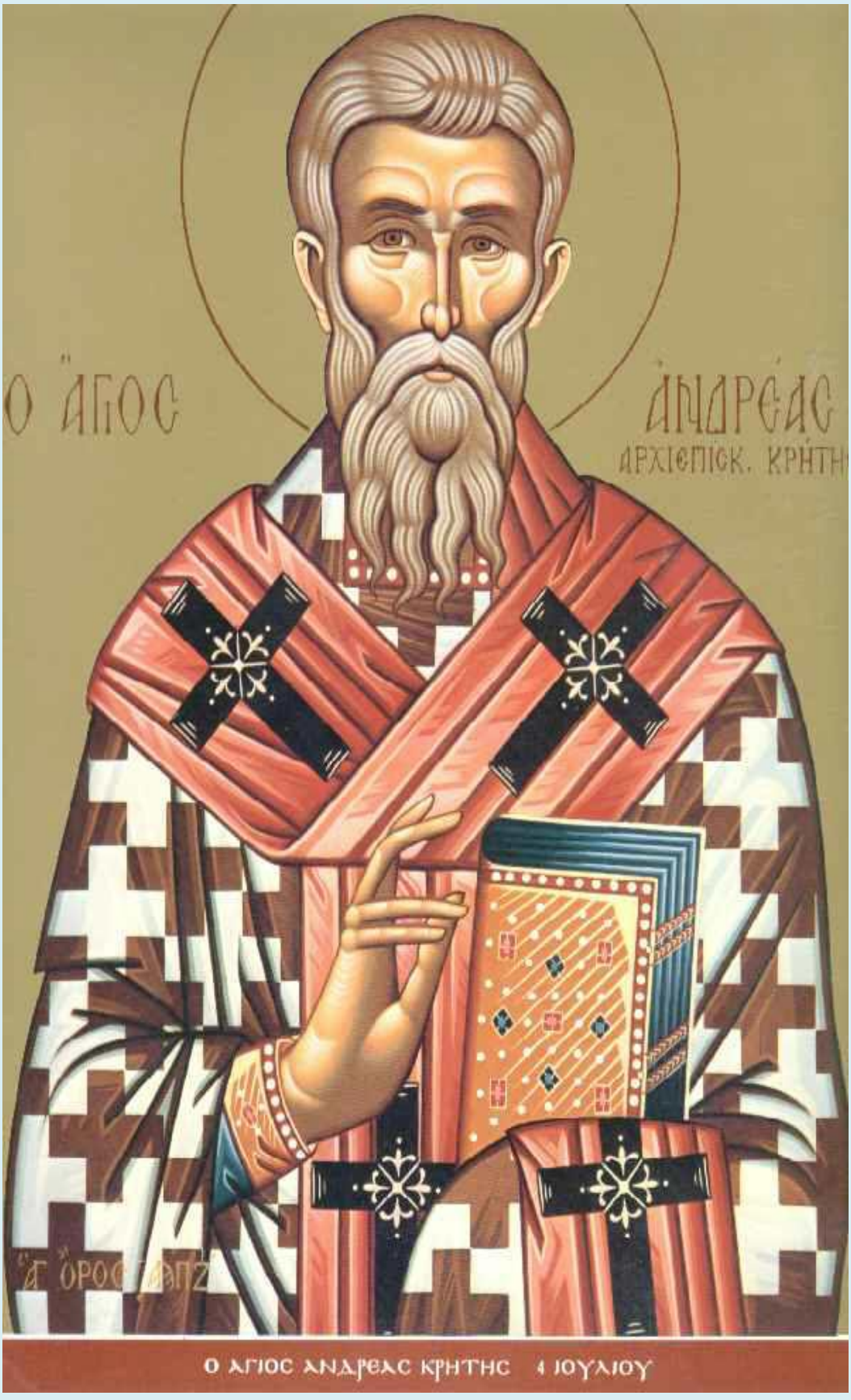

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΡΗΤΗΣ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ

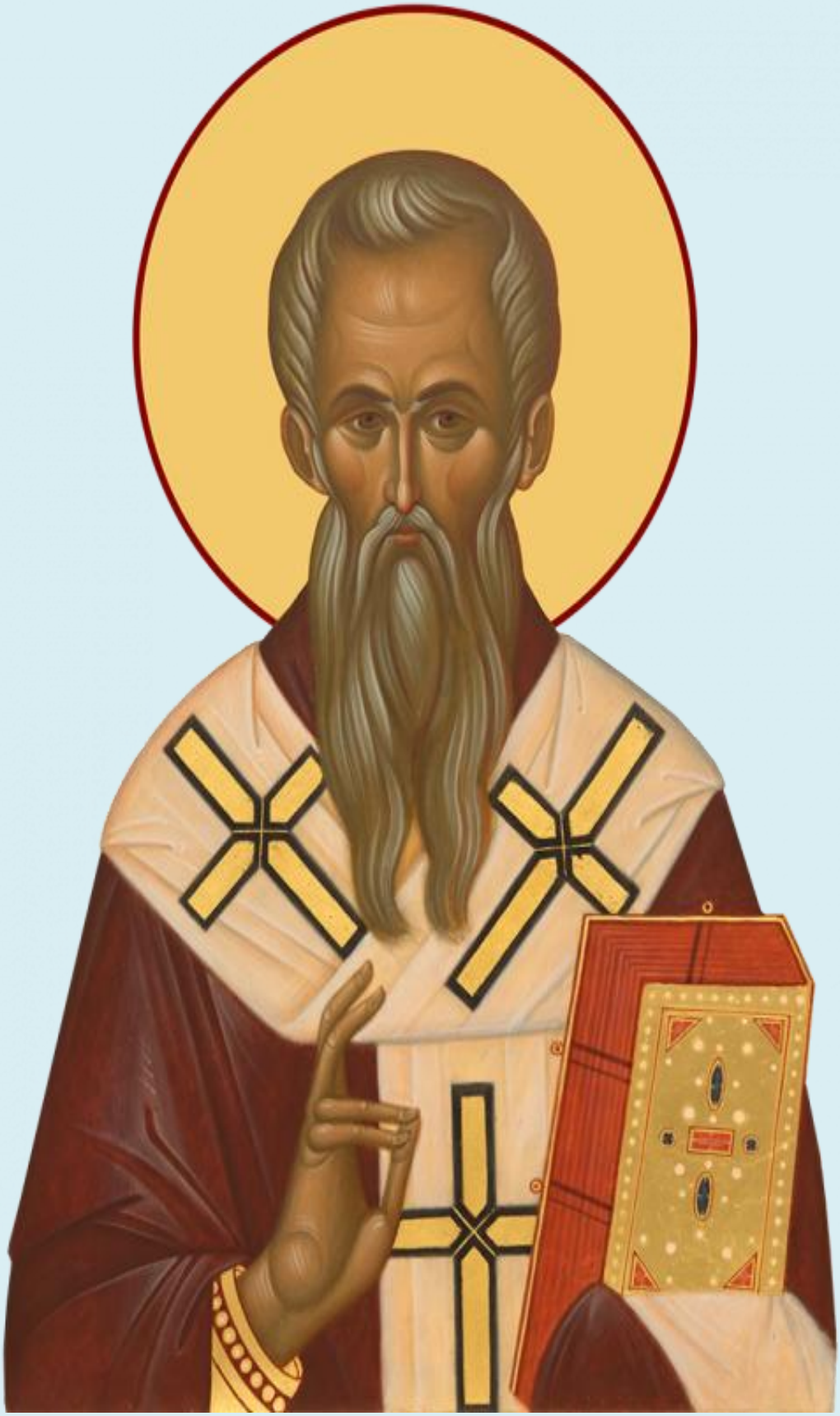

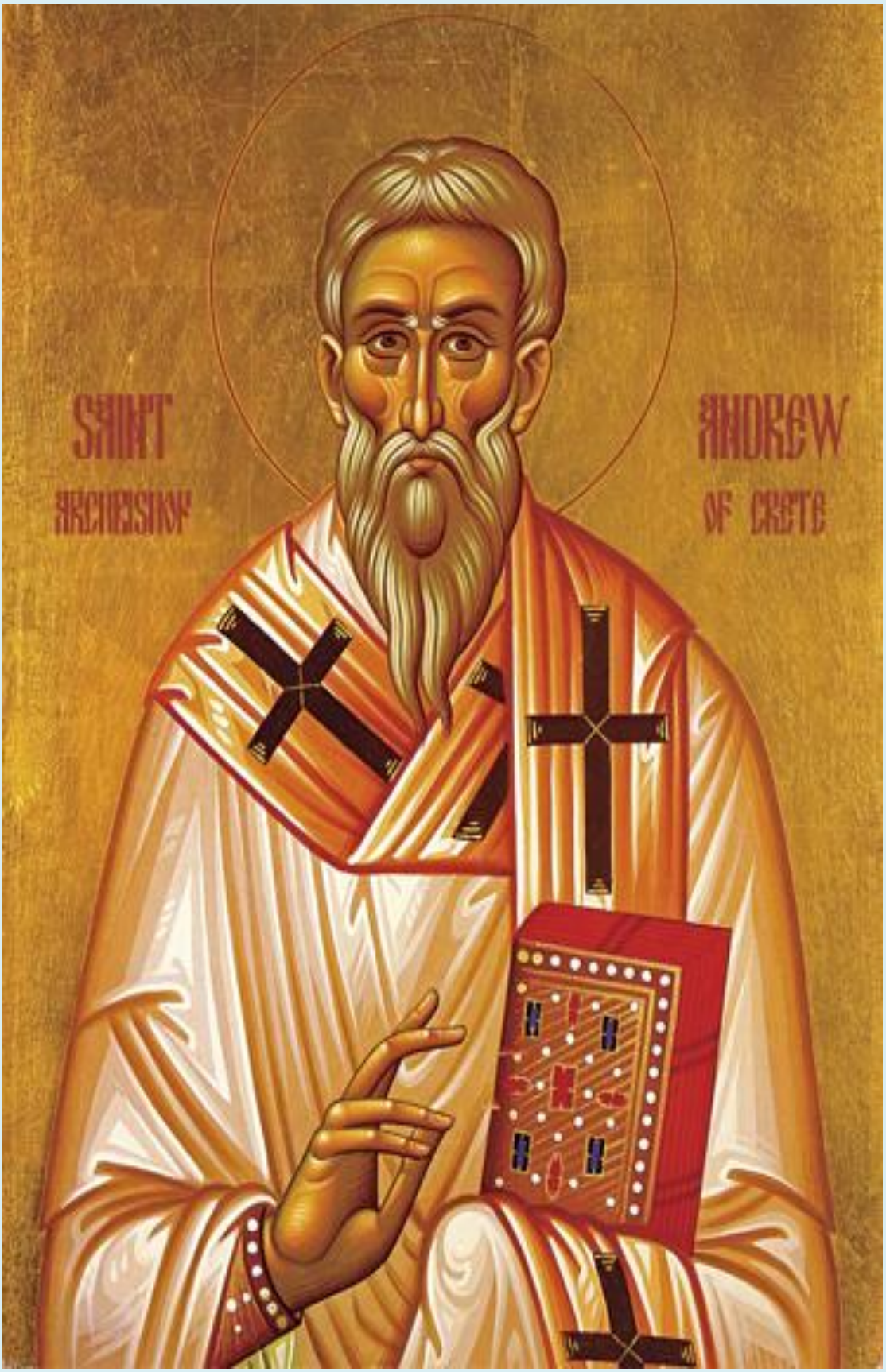
SAINT
ANDREW
OF CRETE

ОАНДРЕЙ
КРИТСКИЙ

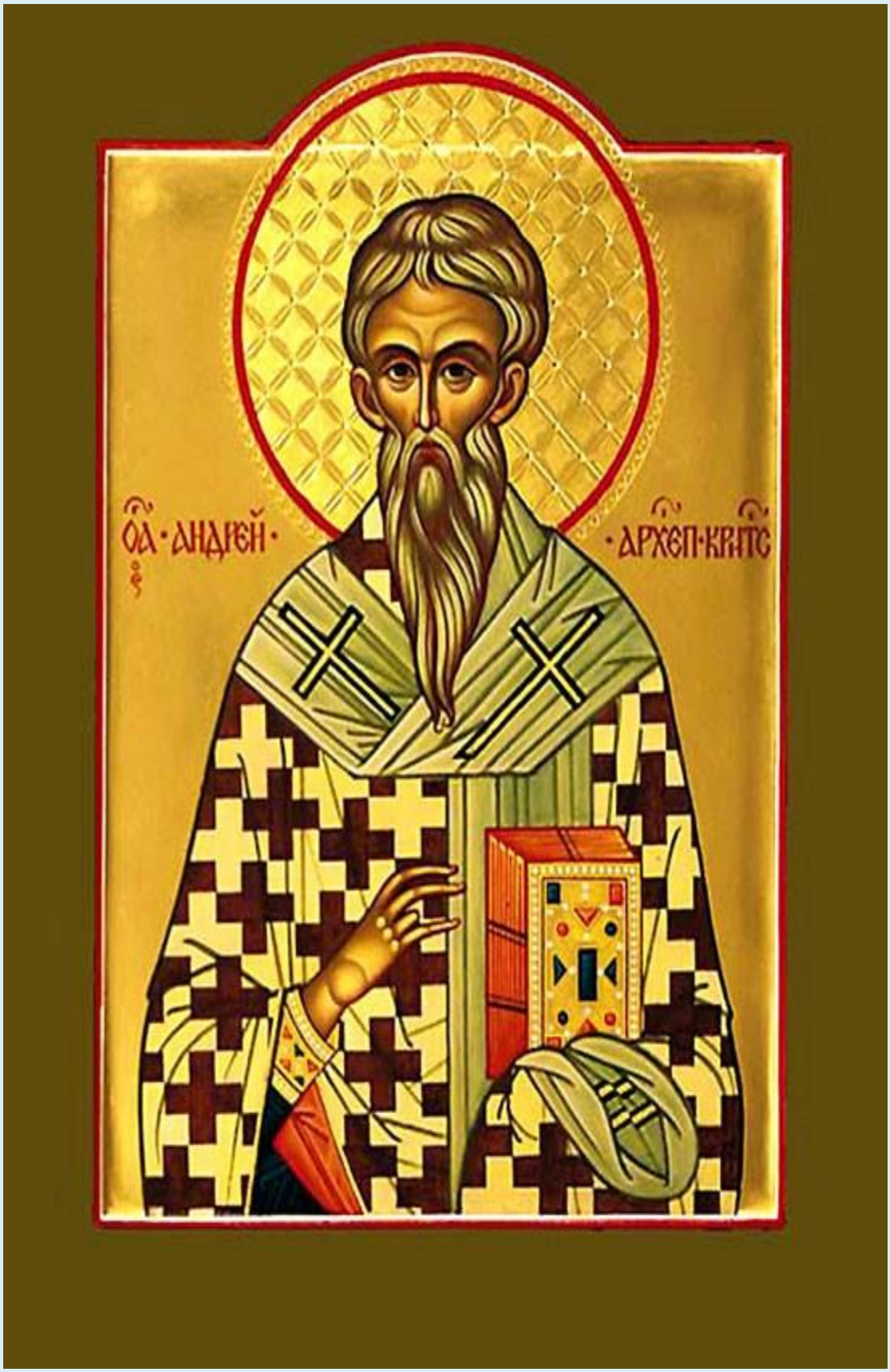
ОА · АНДРЕЙ ·
· АРХЄП · КРИТС

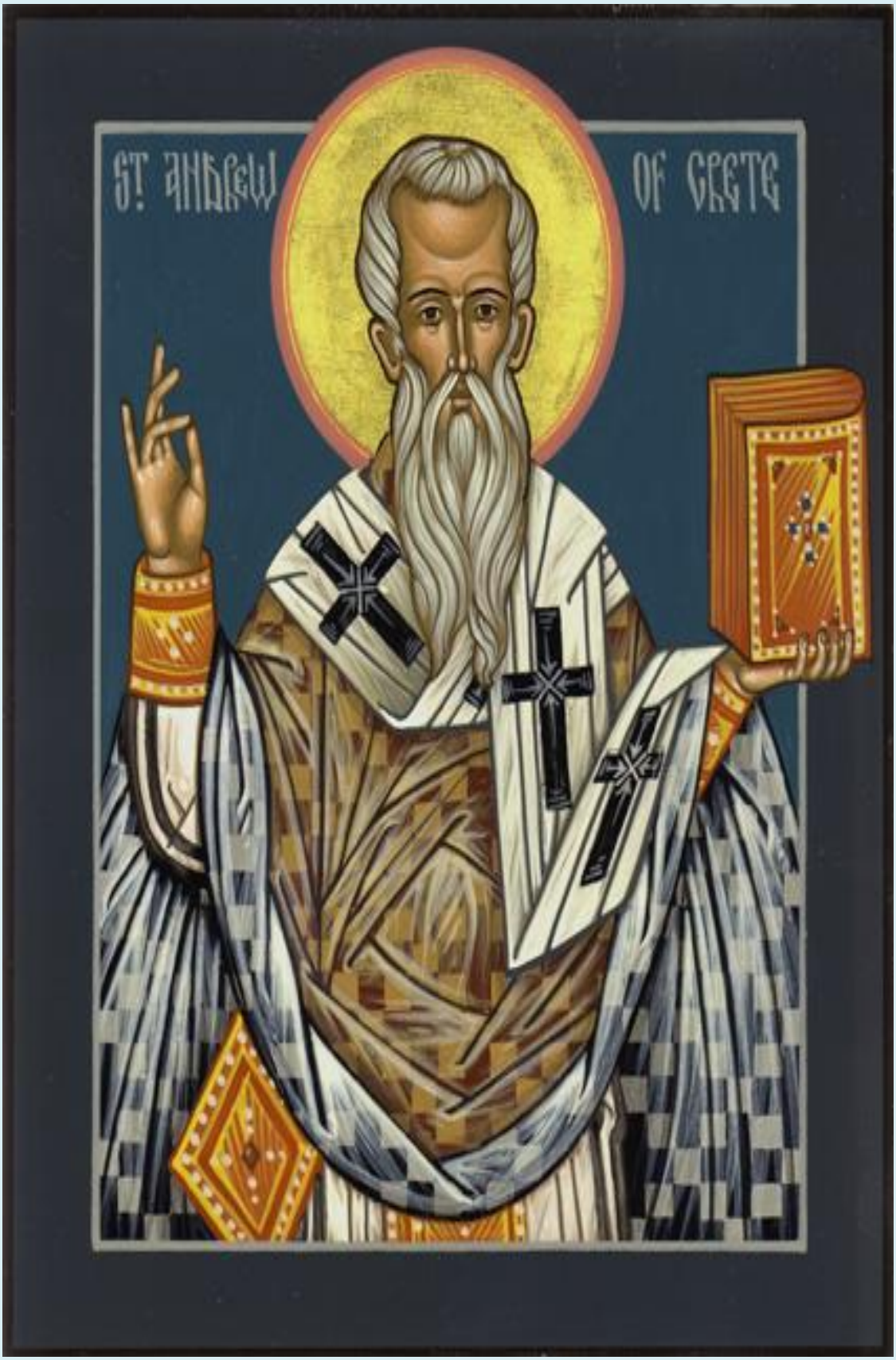
ST. ANDREW
OF CRETE

Ὁ Ἅ
Γι
ος
ΑΝ
ΔΡ
ΟΣ
ΚΡΗ
ΤΗΣ

HEILIGE
ANDREAS
BISSCHOP
VAN
KRETA
O OVER
MIJ
O GOD

ΑΝΑΓΕ
ΚΡΙ

ΑΝΔΡΕΑ
ΚΡΗΤΟΣ

ST ANDREW
OF CRETE

Sfântul ierarh Andrei, arhiepiscopul Cretei şi Sfânta cuvioasă Maria Egipteanca

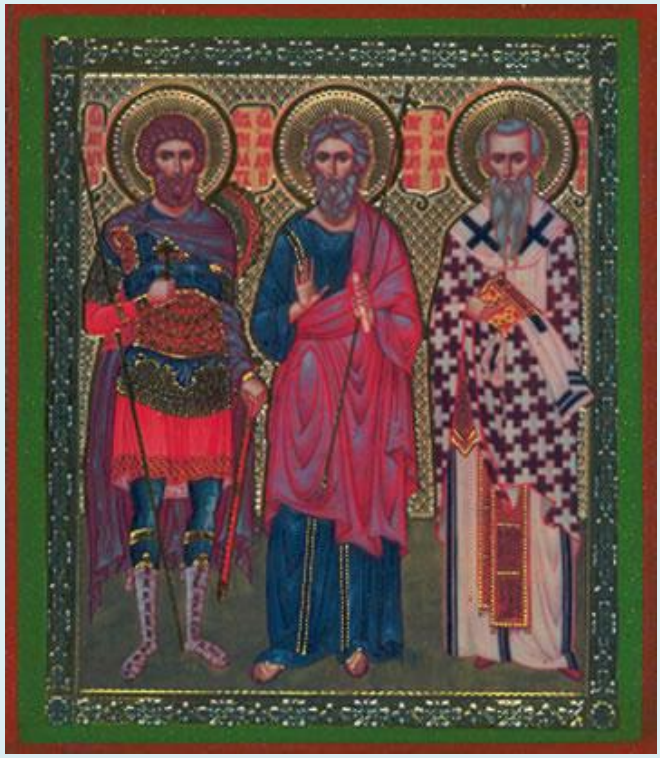

St. Andrew Stratelates, Apostle Andrew, and St. Andrew of Crete

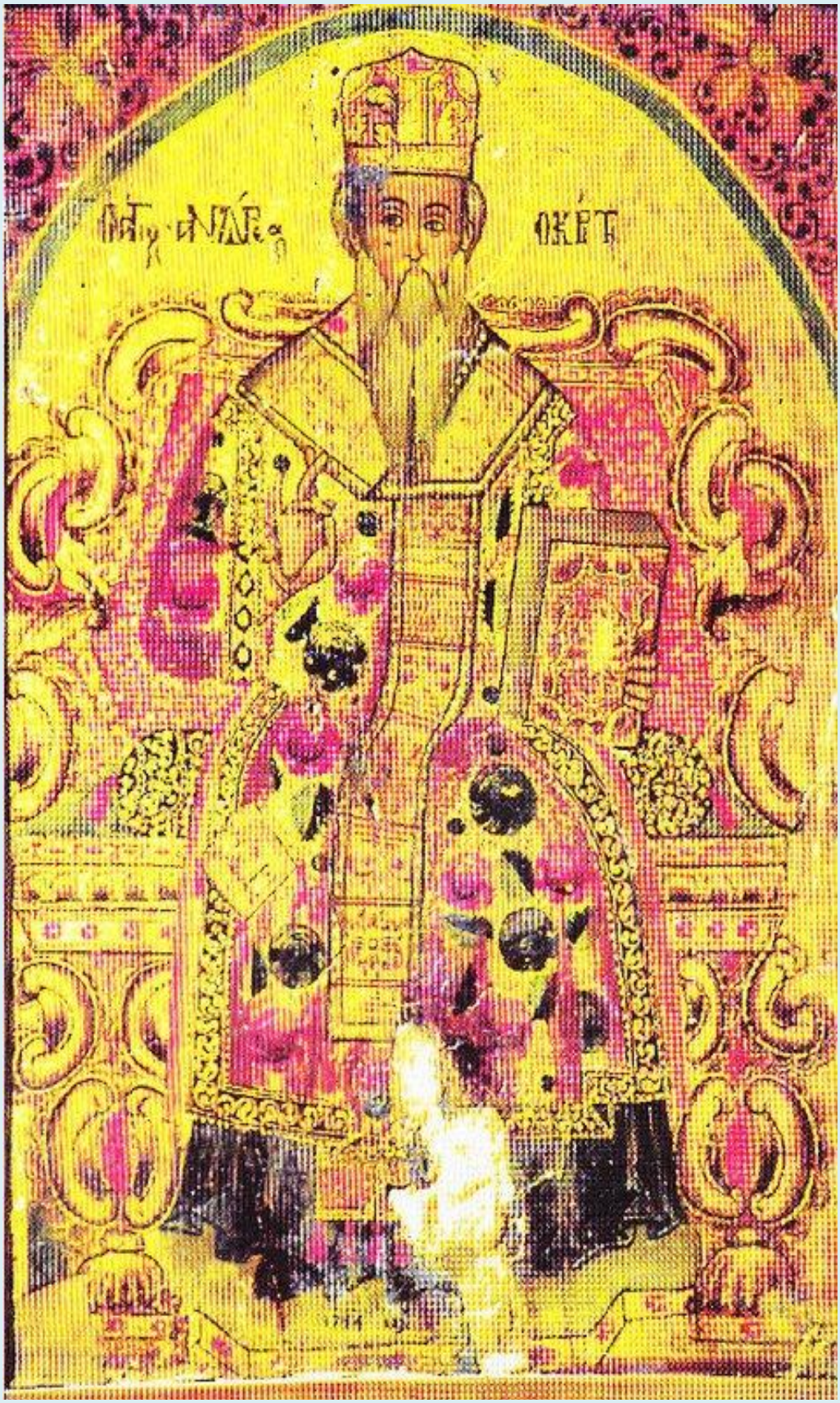

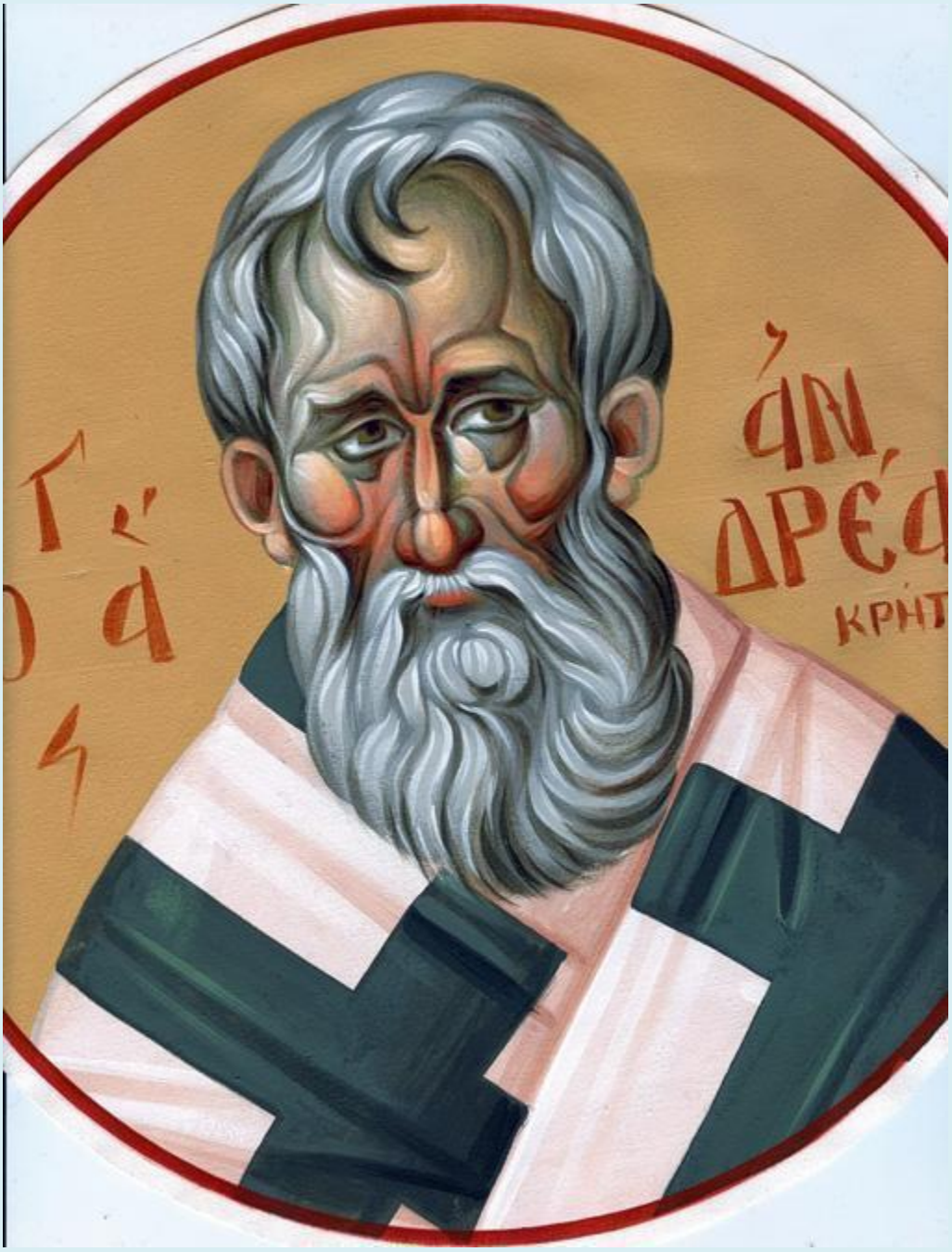
ΑΝ
ΔΡΕΑ
ΚΡΗΤ

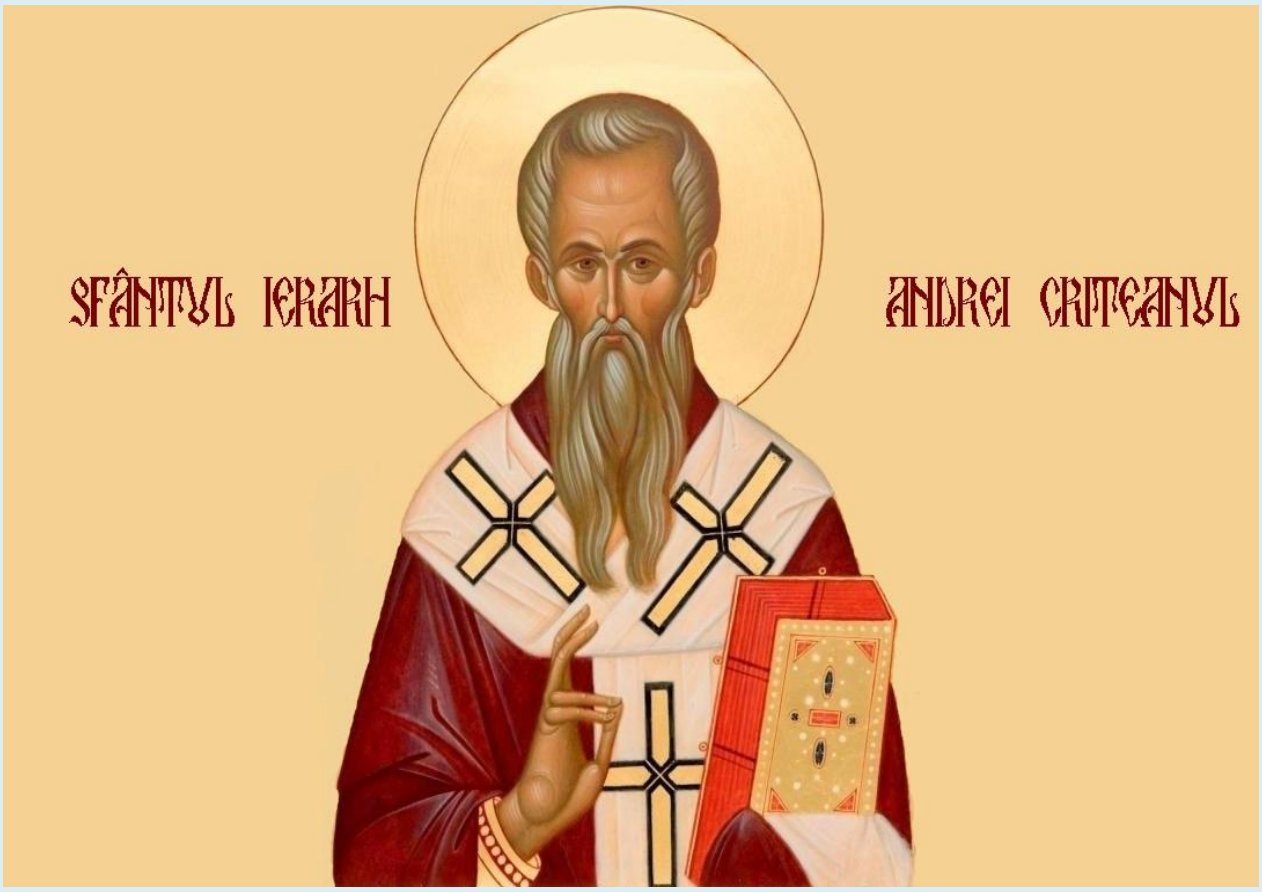
SFÂNTUL IERARH
ANDREI CRITEANUL

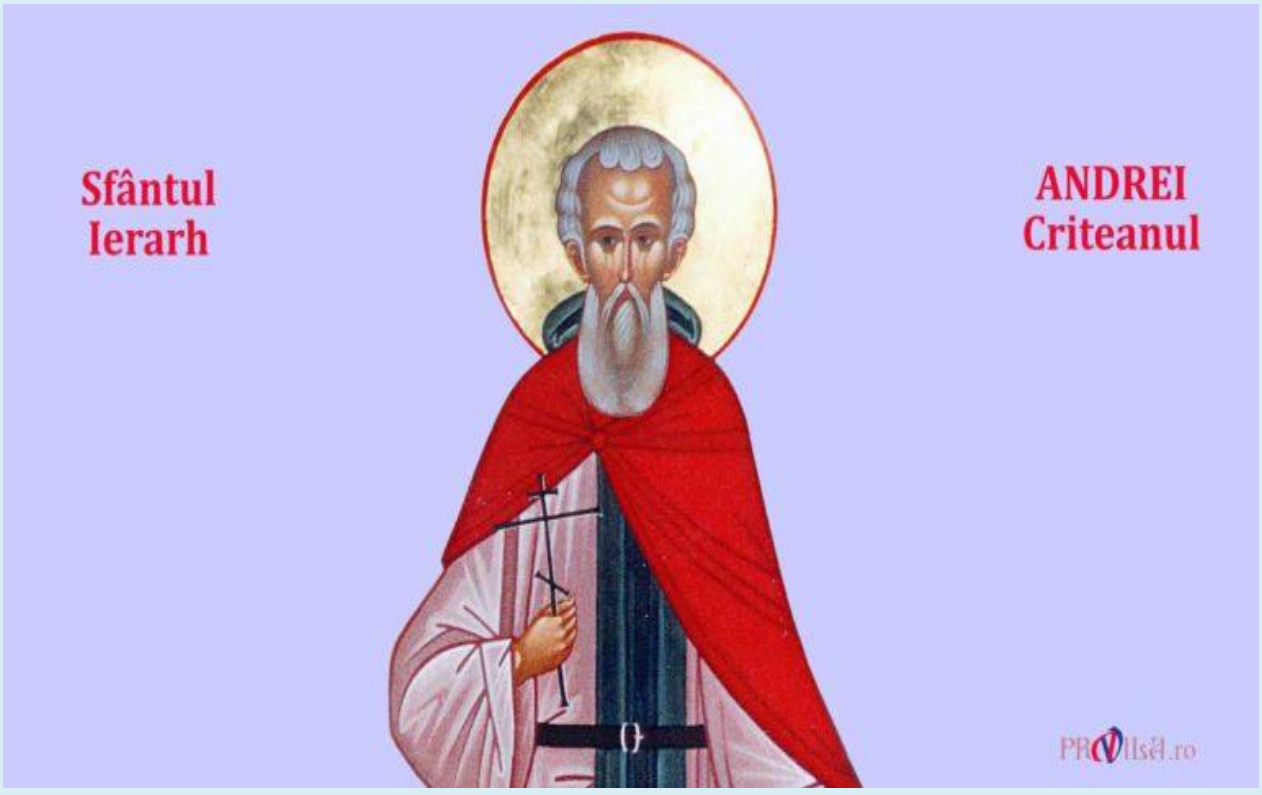
Sfântul
Ierarh
ANDREI
Criteanul

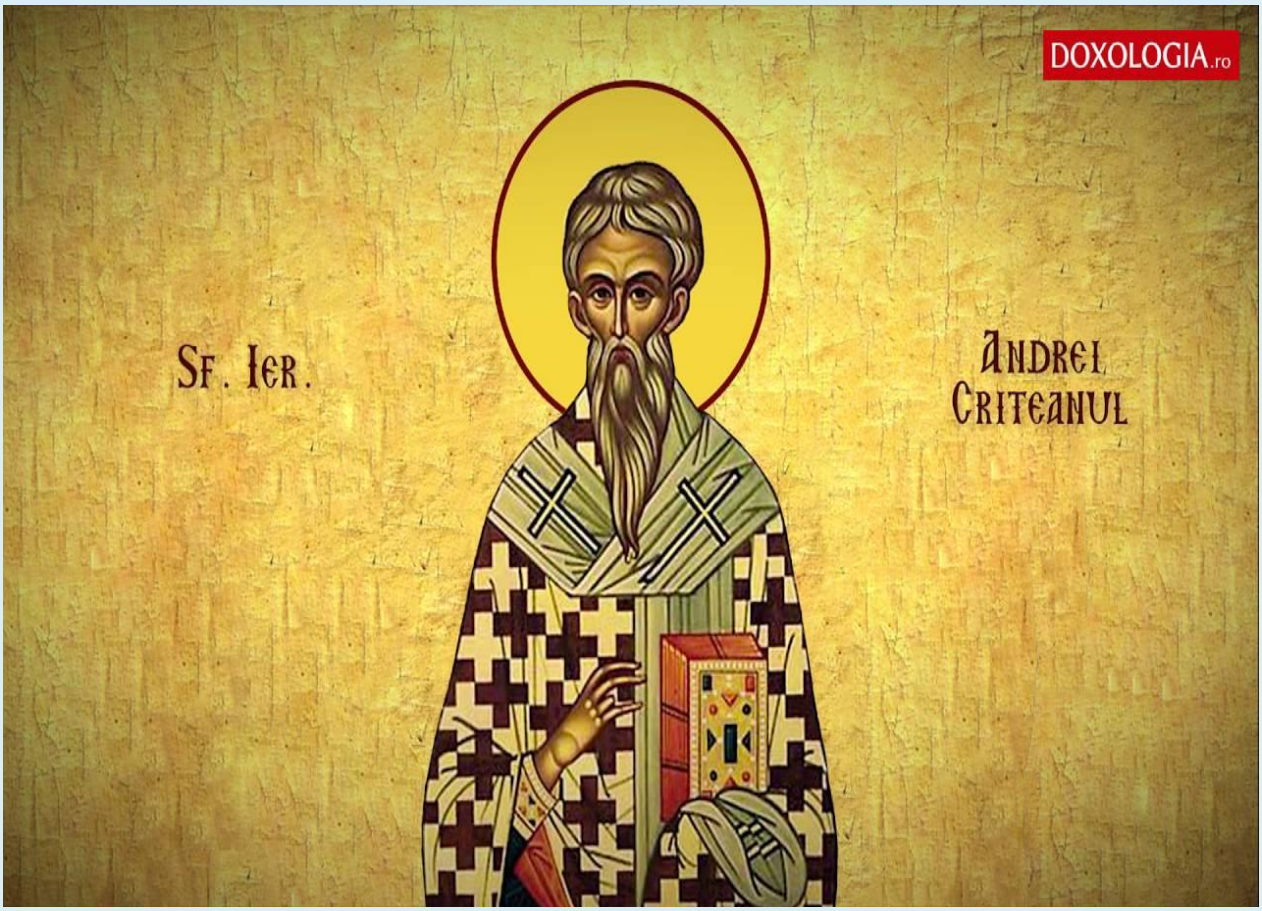
DOXOLOGIA.ro
Sf. Ier.
Andrei
Criteanul

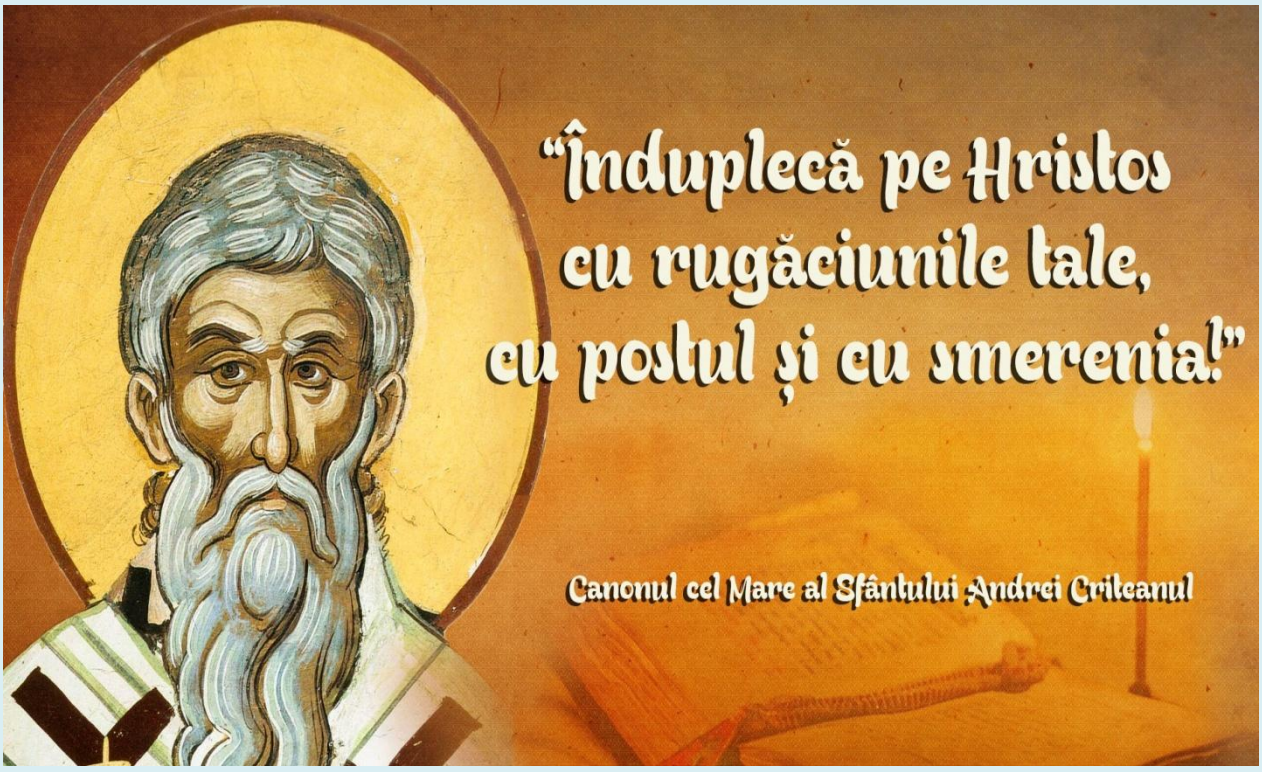
"Înduplecă pe Hristos
cu rugăciunile tale,
cu postul și cu smerenia!"
Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul

Troparul Sfintei Cuvioase Marta

4 Iulie - Glasul 8

Întru tine, maică, cu osârdie s-a mântuit cel după chip; că, luând crucea, ai urmat lui Hristos; şi lucrând, ai învăţat să nu se uite la trup, căci este trecător; ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta şi cu îngerii împreună se bucură, Cuvioasă Maică Marta, duhul tău.

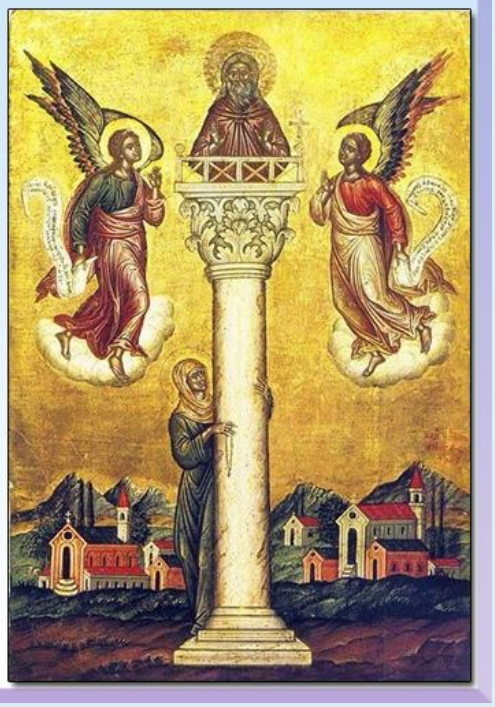

Troparul Sfântului Ierarh Andrei Ierusalimiteanul, Arhiepiscopul Cretei

4 Iulie - Glasul 8

Îndreptătorule al Ortodoxiei, învățătorule al dreptei cinstiri de Dumnezeu şi al curației şi luminătorule al lumii, podoaba călugărilor cea de Dumnezeu insuflată Sfinte Ierarhe Andrei, înțelepte, cu învățăturile tale pe toți i-ai luminat. Alăută duhovnicească, roagă-te lui Hristos Dumnezeu ca să mântuiască sufletele noastre.

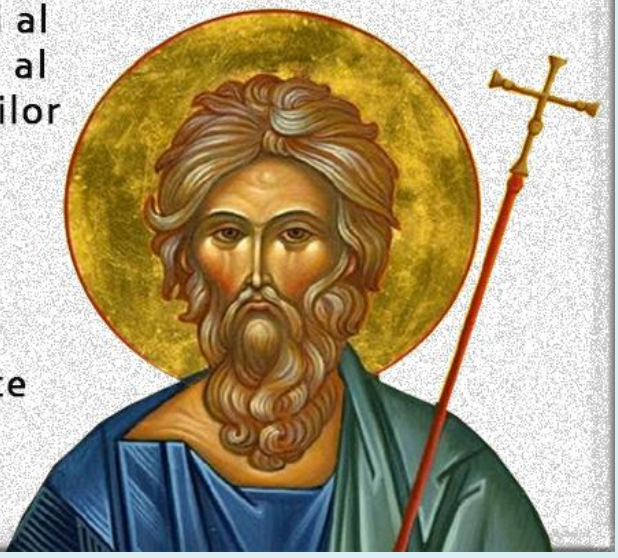

Bucură-te, Sfinte cuvioase părinte Andrei!